

Západočeská univerzita v Plzni

**Fakulta pedagogická
Katedra českého jazyka a literatury**

**Cvičení z českého jazyka s využitím informačních a
komunikačních technologií**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Petra Gondová

Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Vedoucí závěrečné práce: PaedDr. Jana Vejvodová, CSc.

Plzeň 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen prameny uvedené v seznamu literatury. Souhlasím, aby práce byla zpřístupněna ke studijním účelům.

V Litvínově dne 10. 3. 2014

.....

Vlastnoruční podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce PaedDr. Janě Vejvodové, CSc., za trpělivé vedení a poskytnutí cenných rad při vypracování diplomové práce a také všem ostatním, kteří mi svým přístupem její vypracování umožnili.

OBSAH

1.	ÚVOD	7
2.	TEORETICKÁ ČÁST	9
2.1	Jazyková cvičení	9
2.1.1	Co jsou jazyková cvičení	8
2.1.2	Význam algoritmů	8
2.1.3	Rozlišení jazykových cvičení	9
2.1.4	Charakteristika jazykových cvičení	10
2.1.4.1	Opisování...	11
2.1.4.2	Cvičení doplňovací	11
2.1.4.3	Cvičení obměňovací	12
2.1.4.4	Cvičení problémová	12
2.1.4.5	Cvičení substituční a transformační	13
2.1.4.6	Cvičení modelová	13
2.1.4.7	Cvičení stylizační a textová	14
2.1.4.8	Diktát	15
2.1.4.9	Všestranné jazykové rozборы	16
2.1.4.10	Domácí cvičení	17
2.2	Využití ICT ve vyučování	17
2.2.1	Výukové počítačové programy	18
2.2.1.1	Kategorizace výukových programů	18
2.2.1.2	Jazyková cvičení ve výukových počítačových programech	20
2.2.2	Tablety	32

2.2.2.1	Technické parametry tabletu pro výuku	32
2.2.2.2	Využití tabletu ve výuce	33
2.2.2.3	Jazyková cvičení v aplikacích tablety	33
2.2.3	Internet	48
2.2.3.1	Využití internetu v edukačním procesu	48
2.2.3.2	Klasifikace internetových zdrojů pro výuku českého jazyka	50
2.2.3.3	Jazyková cvičení na internetu	52
2.2.4	Interaktivní tabule	52
2.2.4.1	Nástroje pro vytváření jazykových cvičení na interaktivní tabuli	52
2.2.5	Aplikace Hot Potatoes	66
2.2.5.	Jazyková cvičení v aplikaci Hot Potatoes	67
3.	PRAKTICKÁ ČÁST	74
3.1	Příprava učitele na vyučovací hodinu s využitím interaktivní tabule . .	74
3.1.1	Příprava na vyučovací hodinu – Vypravování podle série obrázků	73
3.1.2	Příprava na vyučovací hodinu – Podstatná jména rodu mužského	83
3.2	Porovnání možností, které poskytují jednotlivé typy informačních a komunikačních technologií k vytvoření různých typů jazykových cvičení88
3.3	Soubor cvičení z českého jazyka různých tematických celků využitelný na interaktivní tabuli i na tabletech iPad	91
3.3.1	Soubor doplňovacích cvičení	91
3.3.2	Soubor obměňovacích cvičení	91
3.3.3	Soubor problémových cvičení	92
3.3.4	Soubor substitučních a transformačních cvičení	92
3.3.5	Soubor modelových cvičení	93
3.3.6	Soubor stylizačních a textových cvičení93

3.3.7	Opis a jazykový rozbor	93
3.4	Didaktická účinnost různých typů jazykových cvičení s využitím informačních komunikačních technologií	93
3.4.1	Metody zkoumání, výzkumný vzorek a podmínky	94
3.4.2	Průběh a výsledky zkoumání	94
3.4.3	Analýza zjištěných dat	98
3.4.4	Závěry výzkumného šetření	98
3.4.5	Dodatek k výzkumnému šetření	99
4.	ZÁVĚR100
5.	RESUME103
6.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A DALŠÍCH ZDROJŮ	104
7.	SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK	107
8.	SEZNAM PŘÍLOH109

1. ÚVOD

Pro svou diplomovou práci jsem si zvolila téma Cvičení z českého jazyka s využitím informačních a komunikačních technologií. Termín informační a komunikační technologie (dále jen ICT) používám pro technologie, jejichž fungování je založené na počítačích a na moderních telekomunikačních službách, které umožňují svým uživatelům zpřístupnit informace a pracovat s nimi v digitální (elektronické) podobě. V souladu s Pedagogickým slovníkem pod tento pojem zahrnuji „*moderní prostředky didaktické techniky, didaktické programy a jimi inspirované nové formy vyučování zahrnující zejména: síť (lokální počítačová síť, internet a jeho prostřednictvím přístupné on-line knihovny, databáze a další zdroje informací...), multimédia, která spojují různé formy prezentace informace (hypertext, obraz a animovaný obraz, zvuk atd.) na různých typech nosičů (online, CD-ROM).*“ (Průcha aj., 2003, s. 139).

Toto téma jsem si zvolila hned z několika důvodů. S ICT se v běžném životě setkáváme na každém kroku, staly se nedílnou součástí našeho života i života našich dětí, proto je nezbytné mít o nich alespoň základní znalosti, které nám, učitelům, umožní vytvářet a přizpůsobovat výuku požadavkům moderní doby a potřebám našich žáků. Vyučování českého jazyka žáci často pojmají jako „nutné zlo“. Je však otázkou, zda nezájem žáků o český jazyk a literaturu neplyne z tradičního a pro žáky pravděpodobně i nudného a nepružného způsobu výuky.

Dalším důvodem k vypracování této diplomové práce bylo to, že jsem se ve své praxi setkala s kolegy, učiteli, kteří jsou doslova experty na práci s ICT. Od nich jsem měla možnost převzít spoustu podnětných rad a názorů. Setkala jsem se ale také s učiteli, kterým jsou veškeré ICT velmi vzdálené, pracovat s nimi neumějí nebo z nejrůznějších důvodů nechtějí. A také tito učitelé mě inspirovali k vypracování této diplomové práce.

Výchozím úkolem diplomové práce je rozlišení různých typů jazykových cvičení, nastínění možností, které jednotlivá cvičení přinášejí jak učitelům, tak i žákům, a porovnání možností jednotlivých typů ICT pro vytvoření různých typů jazykových cvičení.

Hlavním cílem mé diplomové práce je ověřit výzkumem didaktickou účinnost různých typů jazykových cvičení s využitím ICT. Tento výzkum byl proveden na základní škole v Litvínově.

Dále je součástí diplomové práce soubor jazykových cvičení využitelných při práci s interaktivní tabulí na 1. stupni základních škol, který jsem vytvořila.

V současné době jsou ICT využívány převážně v přírodovědných předmětech, byla bych ráda, kdyby tato práce pomohla učitelům českého jazyka k tomu, aby se nebáli využívat všechny možnosti, které ICT poskytují, i v hodinách českého jazyka.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Jazyková cvičení

2.1.1 Co jsou jazyková cvičení

Jako jazyková cvičení obvykle označujeme úlohy, které během výuky českého jazyka zadává učitel žákům k vypracování.

Tyto úlohy pomáhají žákům k uvědomělému poznání, přímo se podílejí na vytváření jazykových dovedností a návyků a uvádějí žáky do systému jazykových jevů. Při procvičování žák poznává jazykové prostředky, zdokonaluje se v praktickém využívání spisovného jazyka a učí se souvislému vyjadřování.

Forma, jakou procvičování probíhá, nemusí být vždy jen frontální nebo individuální. Žáci mohou procvičovat také ve skupinách. Cvičení mohou být písemná, ústní, školní i domácí, ale nikdy by neměla být jednotvárná ani roztržitá (Brabcová 1982, s. 42, 43).

Lze tedy říci, že cvičení slouží nejen k opakování a procvičování učiva, ale s jejich pomocí si žáci upevňují poznatky a předchází se zapomínání.

2.1.2 Význam algoritmů

Jak ve své publikaci uvádí R. Brabcová (1982), má-li žák správně vyřešit zadanou úlohu, musí znát postup, který ho k cíli dovede. Tento postup, který zároveň přispívá k automatizaci dílčích úkonů, se nazývá algoritmus. Algoritmem tedy rozumíme jakousi posloupnost jednotlivých kroků v určitém čase, díky kterému žák úspěšně vyřeší zadanou úlohu. Lze jej označit za podrobné schéma řešení respektující strukturu systému učiva. Má-li např. žák určit vzory podstatných jmen v textu, je třeba, aby podstatná jména nejdříve vyhledal, poté určil jejich rod a podle zakončení pak následně prošel jedním či dvěma kroky algoritmu (kotě – to kotě – 2. pád kotěte jako kuřete).

Algoritmy tedy pomáhají žákům lépe a snáze řešit úlohy, tím rozvíjejí žakovu motivaci k učení a pomáhají s rozvojem obecných metod myšlení. Žáci snadněji objevují chyby a snáze je zdolávají. Díky úspěšnému řešení úloh si budují pozitivní vztah k učebnímu předmětu. Obzvláště na 1. stupni ZŠ je potřeba algoritmy důsledně dodržovat. Zabraňuje se tím nepřesnému a také neurčitému myšlení žáků. Ovládnutí algoritmů umožňuje žákům pracovat samostatně a zefektivňuje jejich výkon.

Někteří autoři kritizují jednostranné zaměření žáka na algoritmické úlohy a na pasivní přejímání hotových schémat řešení, tedy opomíjení rozvoje tvůrčího a samostatného myšlení. Upozorňují na tato nebezpečí, která přináší zvládnutí algoritmů:

„Může se stát, že přes verbální osvojení učiva si někteří žáci neosvojí podstatu jevu, jindy, nevyžaduje-li učitel doslovnou reprodukci poučky, dochází při její interpretaci k posunům, jež jsou příčinou nepřesností i chyb v poznání určovaného jevu nebo při aplikaci poznání v jazykové praxi.“ (Čechová, Styblík, 1989, s. 36-37)

Dále M. Čechová a V. Styblík (1989) uvádějí, kdy není vhodné algoritmy používat (např. v pokročilejším stadiu výuky), a kdy je naopak nutné algoritmičtý postup od žáků vyžadovat (při odstraňování chyb). Zároveň autoři souhlasí s tím, že algoritmy jsou vhodným prostředkem pro nácvik gnoseologických dovedností, především tvořivosti a fantazie, vnímání i paměti.

Vhodné postupy pro řešení algoritmů popisují M. Čechová a V. Styblík ve své didaktice (1989, s. 60-61).

2.1.3 Rozlišení jazykových cvičení

J. Jelínek (1980, s. 189) rozlišuje jazyková cvičení podle jejich charakteru, který je určován několika aspekty:

a) úlohou ve vyučovacím procesu

- *poznávací*
- *aplikační a prohlubovací*
- *opakovací a kontrolní*

M. Čechová a V. Styblík (1989, s. 58) uvádějí ještě cvičení:

- *orientační*
- *procvičovací*
- *diagnostická*

b) obsahem

- *fonická*
- *lexikálně sémantická*
- *slovotvorná*
- *morfologická*
- *syntaktická*
- *slohová*
- *pravopisná*

c) způsobem práce s cvičením

- *opisovací*
- *doplňovací*
- *obměňovací*
- *substituční*
- *transformační*
- *modelová*
- *problémová*
- *stylizační a textová*
- *diktát aj.*

M. Čechová a V. Styblík (1989, s. 58) uvádějí ještě cvičení:

- *nahrazovací*
- *produkční i reprodukční*
- *výběrová*

d) poznávacími procesy (logickomyšlenkovými operacemi)

- *analytická*
- *syntetická*
- *srovnávací*
- *třídící*
- *zobecňovací*

V. Betáková (1970, s. 147) neuvádí cvičení zobecňovací, uvádí však:

- *určovací*

M. Čechová a V. Styblík (1989, s. 58) doplňují ještě cvičení:

- *analogická*
- *konkretizační*

e) jazykovou formou

- *písemná*
- *ústní*

f) místem vypracování

- *domácí*
- *školní*

Př. Hauser a kol. (1994, s. 28) ještě uvádějí třídění cvičení podle subjektu, který s cvičením pracuje:

- *individuální*
- *skupinová*
- *hromadná*

2.1.4 Charakteristika jazykových cvičení

Jednotlivé typy cvičení se svým charakterem překrývají. Konkrétní cvičení může být doplňovací, syntaktické, kontrolní, individuální, školní apod. Učitel by měl zařazovat různá cvičení tak, aby nepřevládala cvičení jednoho typu, např. analytická ve skladbě. „Výběr cvičení ovlivňuje také efektivnost, s jakou přispívá k dosažení vyučovacího cíle.“ (Hauser a kol., 1994, s. 28)

V následující charakteristice jednotlivých cvičení se zaměřím na základní Jelínkovo dělení podle způsobu práce s cvičením (viz c – Rozlišení jazykových cvičení).

2.1.4.1 Opisování

„*Opisování je jedna z nejstarších metod nácviiku, a to především nácviiku pravopisu a psaní vůbec, zejména v nejnižších ročnících základní školy. Má však i význam pro uvědomování si vztahu mezi psanou a zvukovou podobou slova, není bez významu ani pro osvojování si spisovné podoby slova, zejména užije-li se grafického zvýraznění některých částí slova; ostatně opisování vět a slov přispívá bezděčně k výchově ve spisovném vyjadřování.*“ (Svoboda, 1970, s. 126)

Při opisování žák text nejdříve analyzuje na slova, slabiky, hlásky, vzájemně je rozlišuje, provede jejich syntézu a jednotlivé části i celky srovnává. Je důležité vést žáky ke kontrole jejich práce a k hledání vlastních chyb. Není nutné, aby žáci opisovali vždy celé texty. Někdy postačí, aby opsali jen některá slova nebo věty podle předem stanovených kritérií. Opisováním se procvičuje především zraková paměť žáka.

R. Brabcová a kol. (1990, s. 46) uvádí kromě opisovacích cvičení ještě cvičení přepisovací, která označuje za náročnější ve vztahu k poznávacím procesům.

2.1.4.2 Cvičení doplňovací

Doplňovací jazyková cvičení jsou v podstatě rekonstrukcí textu. Doplňují se interpunkční znaménka, písmena, slova, věty (souvětí) atp. Při doplňování je potřeba dbát na jednoznačné řešení a na věk žáků.

Příklady doplňovacích cvičení:

a) Interpunkční znaménka:

Žáci mohou doplňovat tečky za větami v textu nebo čárky v souvětí, např.
Hladová liška se rozhlédla po okolí ale nic k snědku neviděla.

b) Písmena nebo skupiny písmen, předpony, přípony a koncovky:

sm_čka, zápa_, ob_dvat, ob_dnávka, _arlovy_ary, _tratit, (kde?) pod kalhot_, nad strom_.

c) Slova:

Velikonoce jsme strávili _venkově.

Děti si s sebou _svačinu. Petr si doma _domácí úkol. Babička

nám balíček zatím _. (Vynechaná slova žáci mohou doplňovat z nabídky:
zapomněl, neposlala, nevzaly)

_přišlo jaro, začaly pučet stromy.

c) Věty:

Na pracovišti musíme udržovat čistotu, protože... (Obsah věty může být různý, ale mluvnický je řešení jednoznačné. Žáci musí doplnit větu vedlejší příčinnou.)

Typů doplňovacích cvičení je ale mnohem více, než je zde uvedeno.

Doplňovací cvičení jsou využitelná ve všech fázích vyučování a lze jimi procvičovat různé jazykové jevy, přičemž se žákova pozornost soustředí vždy na jeden

jazykový jev. Tato cvičení jsou také vhodná k použití při jazykových hrách, skupinové práci nebo jako domácí cvičení. Žáci mohou doplňovat vynechané jevy nebo je opisovat celá (Jelínek 1980, s. 191).

R. Brabcová a kol. (1982, s. 45) dodává, že „množství doplňovacích cvičení v učebnicích svádí učitele k jejich častému zadávání žákům k samostatné písemné práci“. Varuje před stereotypem, mechanickou prací, a z toho vyplývajícím oslabením zájmu a aktivit žáků.

2.1.4.3 Cvičení obměňovací

„Obměňovacích cvičení se užívá zpravidla při výcviku náležitých tvarů ohebných slov, popř. pravopisu koncovek. Větný kontext nebo spojení vyžadují užití ohebného slova v jiném tvaru, než který je v cvičení uveden. Změnou některé ze jmenných nebo slovesných kategorií mění se i tvar slova.“ (Jelínek, 1980, s. 192-193)

Tím tedy dochází ke spojení výcviku pravopisného s výcvikem tvaroslovným.

Např.: Slovo v závorce napište v množném čísle:

(Kominík) čistí komíny.

(Francouzský) a (jihoafrický) obyvatelé hovoří francouzsky.

Převeďte větu do množného čísla: *Děvče si obléklo oblíbené šaty.*

Převeďte do činného rodu: *Vojáci byli ošetřeni v polní nemocnici.*

Utvořte zákazy k těmto příkazům: *S babičkou se rozluč. Otevři všechna okna. Pošli ten dopis.*

Obměňovací cvičení také využíváme za účelem opakování a procvičování stupňování adjektiv a adverbii a odvozování slov.

Např.: *Pes je (dobrý³) přítel člověka. Snažíme se splnit všechna (maminka) přání. Test jsem napsala (spatně²) než posledně.*

Obměňovací cvičení mohou mít z hlediska vlivu na intelektuální rozvoj žáka různou hodnotu. Jak uvádí J. Jelínek (1980, s. 192-193), v některých případech není rozdíl mezi doplňováním a obměňováním. Jako příklad uvádí rozdíl v užití substantiv *čáp* a *plameňák* při převádění do množného čísla. Zatímco v prvním případě žák kontroluje pouze pravopis koncovky, ve druhém si musí uvědomit i změnu $k > c$.

2.1.4.4 Cvičení problémová

Intelektuálnímu rozvoji žáků a uvědomělému osvojování učiva napomáhají především problémová cvičení. Jejich náročnost lze přizpůsobit věku žáků, proto je vhodné zařazovat je již od nejnižších ročníků ZŠ. V těchto cvičeních žáci pracují se zadáním, které nastíní úkol, ale nenavozuje ani způsob řešení, ani nenaznačuje, kterých jevů se řešení týká (Jelínek, 1980, s. 193).

Problémová cvičení mohou mít různé podoby:

- určování shod a rozdílů ve slovech,
- určování shod a rozdílů ve skloňování vzorů podstatných jmen,
- uspořádání slov podle různých společných znaků,
- vysvětlení rozdílů ve významu slov,
- doplnění neúplného textu,
- korekce úmyslně vytvořených chyb,
- odstranění údajů, které nepatří do schématu úlohy,
- provedení výběru správného řešení z několika možností,
- navrhnout řešení, objevit problém,
- na příkladu dokázat definici apod.

Problémová cvičení jsou do učebnic zařazována stále častěji. Učebnice tak odpovídají moderním trendům vyučování a potřebám žáků. Žáci se učí tím, že musejí přemýšlet nad problémem, na který narazili (Brabcová a kol., 1990, s. 48-49).

2.1.4.5 Cvičení substituční a transformační

Společným znakem substitučních a transformačních cvičení je nahrazování jednoho jazykového prostředku jiným. Při substituci zůstává konstrukce věty nebo slovního spojení neměnná, při transformaci se mění.

Substitucí může být nahrazování slov synonymními výrazy.

Např.: *Cestou do školy jsem zahlédl dva poletující ptáky.* Slovo *zahlédl* lze nahradit synonymem *spatřil*, *uviděl* atp. Substitucí je také kladní otázek na větné členy *Kdy jsem zahlédl dva ptáky?*

Při transformaci se změní konstrukce věty. Věty jednoduché se spojují v souvětí a naopak, řeč přímá se mění v nepřímou atp.

Např.: Dvě věty jednoduché (*Ráno jsem šel do školy. Uviděl jsem na obloze poletovat dva ptáky.*) se změní na souvětí (*Když jsem šel ráno do školy, uviděl jsem, jak na obloze poletují dva ptáci.*). Řeč přímá (*Maminka mi ráno řekla: „Nezapomeň se nasnídat.“*) se změní na souvětí (*Maminka mi ráno řekla, abych se nezapomněl nasnídat.*).

„Substituce a transformace jsou metody vhodné pro všechny stupně škol. Názor, že se hodí jen pro vyšší stupně, plyne z neporozumění.“ (Jelínek, 1980, s. 193-194)

2.1.4.6 Cvičení modelová

„Modelem rozumíme v jazykovém vyučování větný celek, slovní spojení nebo slovo, které jsou vzorem pro tvoření větných celků, slovních spojení nebo slov téhož typu (těže stavby). Jestliže stavbu modelu vyjádříme symbolem (schématem), mají všechny příklady vytvořené podle modelu též symbol (totéž schéma).“ (Jelínek, 1980, s. 194)

Jak uvádí R. Brabcová a kol. (1990, s. 48), na prvním stupni můžeme modelová cvičení využít při vyhledávání slov se stejnou slabičnou stavbou, při tvoření vět jednoduchých, souvětí nebo přímé řeči.

Např.: Žáci vyhledávají slova, která mají stejnou hláskovou a slabičnou stavbu jako předloha:

ráno

xo/xo

Žáci tvoří souvětí podle uvedeného modelu na dané téma: *V1 a V2, ale V3. V1, ale V2. V1, protože V2. V1, aby V2.*

Modelová cvičení rozvíjejí myšlení žáků a lze je využívat především při upevňování a opakování učiva (Jelínek, 1980, s. 195).

Doplňovací, substituční, transformační a modelová cvičení je možno využít také jako průpravu před zpracováním slohového tématu nebo nácviku stylizace (Brabcová a kol., 1990, s. 49).

2.1.4.7 Cvičení stylizační a textová

Při stylizačních cvičení žáci vybírají a vhodně využívají pojmenování slov, jejich tvarů, slovních spojení a z těchto částí konstruují věty. Cvičení mohou být ústní i písemná. Cvičení stylizační mohou být propojena i s cvičeními textovými (Čechová, 1998, s. 131-132).

Podle K. Svobody (1977, s. 37), je úkolem stylizačních cvičení nácvik aktivního užívání jazykových prostředků. Stylizační cvičení dělí na lexikální a syntaktická. M. Čechová (1998, s. 122) však uvádí kromě lexikálněstylizačních (pojmenovávacích) a syntaktickostylizačních ještě morfologickostylizační cvičení. Dále podle způsobu práce dělí stylizační cvičení na výběrová, doplňovací, obměňovací, substituční a transformační.

Stylizační cvičení při vyučování slohu využíváme k nácviku stylizace. Můžeme je také využívat v literární výchově. (Jelínek, 1980, s. 196).

K. Svoboda (1977, s. 37-39) upozorňuje, že ne každá změna, kterou ve větě provedeme, musí mít stylizační charakter. Může se jednat pouze o mluvnické obměny, které mohou vést k lepšímu poznání jazykového prostředku. Jako příklad uvádí transformaci slovesných časů, slovesných rodů (bez posouzení vhodnosti změny a ohledu k jazykovému stylu) nebo rozvíjení větných členů. K tomuto K. Svoboda uvádí:

„O vlastním stylizačním cvičení lze mluvit tehdy, jestliže se výchozí vyjádření určitého věcného obsahu obměňuje, upravuje nebo opravuje a přitom se oba způsoby vyjádření srovnávají po stránce syntaktickosémantické struktury, po stránce stylové, z hlediska jazykové explicitnosti (jasnosti a jednoznačnosti), popř. správnosti.“

Stylizační cvičení lze rozdělovat také podle obsahu na konstrukční a korekturní, přičemž v konstrukčním cvičení měníme obsah textu na jiný, ve kterém se dané syntaktické celky spojují ve složitější, nebo se text dokončuje, a v korekturním cvičení opravujeme chybné vyjádření. Obsahová stránka stylizačních cvičení by měla být žákům blízká a měla by mít praktickou hodnotu (Svoboda, 1977, s. 37-39).

Úkolem může být např.:

- určit spisovná a nespisovná slova,
- vysvětlit rozdíly ve významu slov,
- odstranit nevhodné opakování slov v textu,
- nahradit věty v souvětí vhodnějšími apod.

Textová cvičení mají komplexnější povahu než cvičení stylizační. V těchto cvičeních sledujeme jazykový projev jako celek se všemi jeho složkami. Spolu s textovými cvičeními můžeme provádět i cvičení stylizační. Za textová cvičení považujeme taková, ve kterých se nezabýváme pouze stavbou jednotlivých vět, ale i výstavbou komplexního jazykového projevu, jeho úpravami nebo opravami apod.

Textová cvičení mohou být konstrukční i korekturní, analytická nebo syntetická. Východiskem je analýza sdělovaného obsahu, na jejímž základě dospějeme k lepšímu vyjádření. U korekturních cvičení vycházíme i ze sdělované formy. Nejčastějšími typy textových cvičení jsou cvičení kompoziční.

Chceme-li využít analytický postup, budeme nejčastěji pracovat s osnovou hotového projevu. Zpracování osnovy vyžaduje, aby byl žák s projevem seznámen a pochopil jeho stavbu. Mladší žáky vedeme k větné formě jednotlivých bodů osnovy a postupně vyžadujeme vyjádření osnovy ve formě heslovité.

Dalším typem textového cvičení je rozčlenění hotového projevu na odstavce nebo na kapitoly, žáci jim mohou vymýšlet názvy. Vedeme žáky k přehlednému a plynulému členění (Čechová, 1998, s. 136-137).

Textová cvičení obecně řadíme mezi nejobtížnější, proto je vhodné začínat cvičeními korekturními. Žák se může zpočátku rozhodovat mezi vhodnými výrazy uvedenými v závorce. Později mohou k úpravám nebo opravám žáka navést otázky za textem. V náročnějších cvičeních není uvedeno náležité vyjádření, žák zná pouze vyjádření nevhodné. Nejnáročnějším typem korekturních cvičení je to, ve kterém žák nenajde žádné upozornění na nedostatky. Obtížnost jednotlivých cvičení je dána i jejich obsahem.

Žákova úroveň ovládnutí mateřského jazyka, jazykových znalostí a dovedností přímo ovlivňuje kvalitu jeho sdělení určitého souvislého obsahu. Žákovy rozumové schopnosti se uplatňují již v invenci. Kompozice a stylizace jsou mnohem samostatnějším oddílem slohové práce, projevují se zde vyjadřovací dovednosti a schopnosti i logický úsudek žáka. Na kvalitě výsledného provedení slohové práce se odráží výběr vhodného tématu, příprava, opravování, hodnocení a motivace žáků (Svoboda 1977, s. 39-40).

2.1.4.8 Diktát

Diktáty jsou dalším typem jazykových cvičení podle způsobu zadání. Dělíme je na speciální, souhrnné, s přípravou, bez přípravy, autodiktát, diktát výběrový, diktát izolovaných slov a izolovaných vět apod. Rozlišujeme diktáty cvičné a kontrolní (Brabcová a kol., 1990, s. 49-50).

K. Svoboda ve své didaktice (1977, s. 185-186) charakterizuje diktáty takto:

Diktáty speciální a souhrnné: Zatímco v souhrnných diktátech procvičujeme různé druhy pravopisných jevů, ve speciálním diktátu procvičujeme pouze jeden jev. Speciální diktáty jsou kratší než souhrnné, proto je můžeme využívat častěji.

Diktáty s přípravou a bez přípravy: Diktát s přípravou je speciálním druhem cvičení, které umožňuje i slabším žákům být úspěšní. Zadáváme ho bezprostředně po zopakování příslušného učiva, v následující hodině, nebo pokud ještě učivo nebylo dostatečně procvičeno. Přípravou rozumíme procvičování pouček, které částečně aplikujeme na slova vyskytující se v diktátu, a napsání obtížných slov či celého diktátu na tabuli. Abychom žákům zabránili povrchnímu mechanickému zapamatování, je potřeba střídat diktáty s přípravou a bez přípravy.

Zvláštní druhy diktátu: Diktátem mohou být také izolovaná slova nebo věty, jejichž význam je zřejmý a jednoznačný i mimo kontext. Pro více informací o tzv. výběrovém diktátu a autodiktátu Svoboda odkazuje na svou Metodiku vyučování českému jazyku a slohu na školách 2. cyklu (1970).

Při diktování textu bychom měli dodržovat tyto zásady:

- nejdříve přečíst celý text a podle potřeby vysvětlit některé výrazy,
- diktovat po větách, které nejdříve přečteme celé a pak je diktujeme po částech,
- přizpůsobit tempo diktování věku a možnostem žáků, diktovat zřetelně, spisovně, nezdůrazňovat nadměrně pauzy ani *i/i*, *s/z* atd.,
- nerušit žáky procházením po třídě,
- v závěru znovu pomalu přečíst celý text. (Hauser a kol., 1994, s. 20-21)

2.1.4.9 Všestranné jazykové rozbory

„Všestranné jazykové rozbory jsou nejvyšším stupněm jazykových cvičení. Zabývají se všemi stránkami jazykového vyjádření, ale zejména těmi jevy, jež se probírají nově. Úkolem všestranných rozborů je aktivizovat, prohlubovat a upevňovat uvědomělou znalost učiva, které učebnice neprobírá zvlášť, neboť bylo probráno v předchozích tematických celcích nebo ročnících. Všestranné jazykové rozbory pomáhají odstranit reprodukční charakter vyučování, který vede k nízké úrovni abstraktního myšlení a k nepochopení jazyka, umožňují zvýšit intenzitu poznávání i prožívání jazyka. Uplatňují se v nich všechny myšlenkové procesy“ (Brabcová a kol., 1990, s. 50).

Jazykové rozbory přímo rozvíjejí vyjadřovací schopnosti žáků a tím i zvyšují kvalitu jejich schopností a vědomostí.

Při členění jazykových rozborů se přidržím Jelínkovy (1980, s. 199-200) klasifikace:

- rozbor zvukové stránky slova a věty,
- rozbor lexikální a sémantický,
- rozbor slovotvorný a morfematický,
- rozbor slovnědruhový,
- rozbor tvaroslovný (tvarotvorný),
- rozbor syntaktický,
- rozbor stylistický,
- rozbor pravopisný,
- rozbor speciální (jevy jednoho jazykového plánu),

- rozbor všestranný (komplexní).

Podle Př. Hausera a kol. (1994, s. 30-31) má jazykový rozbor mnohostranné uplatnění. Doporučuje se dodržování stále stejného postupu, které umožní žákům samostatnou práci. Ve škole se obvykle soustředíme na jazykové rozborů určitéch jazykových jevů.

Okolnosti didaktického využití jazykových rozborů:

- *Postavení v hodině:* rozbor lze zařadit kdykoli v průběhu hodiny, může sloužit jako motivace i k ověření učiva.
- *Forma provádění:* ústní i písemná. Využíváme grafického znázornění, dodržujeme jeho podobu.
- *Místo a určení:* ve škole i doma, hromadně, skupinově i individuálně. V závislosti na funkčnost rozboru autoři uvádějí tyto příklady:

„Slovotvorný rozbor zařadíme v závěru předchozího tématu, protože potřebujeme oživit znalosti o tvoření slov, které je dalším tematickým celkem. Skladební rozbor zařadíme při prověřování učiva ze skladby. Pravopisným rozbohem zjišťujeme úroveň pravopisných dovedností.“ Př. Hauser aj. (1994, s. 30-31)

- *Náročnost:* musí být přiměřená schopnostem a dovednostem žáků. Nesmí chybět promyšlená příprava ze strany učitele.
- *Rozsah:* neomezovat se pouze na větný a slovní rozbor. Je vhodné využívat všechny možnosti jazykových rozborů. Komplexní rozborů jsou vhodné k ověřování znalostí žáků u přijímacích a maturitních zkoušek.
- *Smysl:* využíváme možnosti rozborů vytvářet vědomí systémových souvislostí jazykových jevů a tím spojovat vztahy různých rovin (obsahu i jazyka). Obsah aktualizujeme.

2.1.4.10 Domácí cvičení

Domácí cvičení jsou nedílnou součástí edukačního procesu v jazykovém vyučování. Domácí cvičení mívají většinou charakter procvičovací, docvičovací, opakovací, prohlubovací, nebo shromažďovací (příprava materiálů na výuku). Úkolem domácích cvičení je vzbudit žákův zájem, nikoli ho zaměstnávat, proto je vhodné zadávat úlohy, k jejichž řešení žák využije různé materiály i vlastní úvahu. Cvičení by měla mít (obzvlášť u starších žáků) problémový charakter.

Domácí cvičení vyžadují pravidelnou kontrolu a opravu. Obojí mohou provádět žáci sobě navzájem nebo učitel (ideální je kombinace). Každé domácí cvičení tedy projde kontrolou (žákem nebo učitelem). Množství domácích cvičení závisí na konkrétních možnostech a potřebách (Jelínek 1980, s. 198-199).

2.2 Využití ICT ve vyučování českého jazyka

Pronikáním technologií do všech oblastí života vznikají nové požadavky na lidskou práci. Moderní technologie významně ovlivňují i současnou výchovu. Zhoršují se morální

vlastnosti žáků, jejich pozornost i chování. Vědci potvrzují, že soustavný kontakt s technologiemi má vliv na změnu dětských vlastností. K horšímu i k lepšímu. Žáci jsou pohotovější, kreativní, sebevědomí atp. Velmi pěkně to vystihl profesor psychologie z University of Pittsburgh Alan Lesgold, když řekl: „*Počítač je jako zesilovač. Umocňuje ty nejlepší výukové metody i ty nejhorší. Je zde reálné nebezpečí, že ty horší mohou převážit, a omezit tak schopnosti budoucích dospělých.*“

Vliv a rozvoj technologií zastavit nelze, proto je nutné naučit se s nimi pracovat a následně je ve vyučování využívat. Pro učitele to může být velká výzva, ale zároveň nesnadný úkol (Brdička, 2010, s. 11-12).

2.2.1 Výukové počítačové programy

Výukovým programem je označován konkrétní software určený k výukovým účelům plnící některou z didaktických funkcí:

- motivace (získání zájmu žáka),
- expozice učiva (představení učiva),
- upevnění osvojených vědomostí a dovedností (procvičování),
- kontrola získané úrovně vědomostí a dovedností (zpětná vazba).

Výukové programy by měly mít přehledné a názorné uživatelské rozhraní. Měly by disponovat jednoduchým a přehledným ovládním. Lze je využívat přímo ve výuce (na žákovských počítačích, s využitím interaktivní tabule či diaprojektoru) nebo při samostudiu. Výukovým programem, který je přímo určený pro školní výuku, jsou interaktivní učebnice. Ve vyučování se často využívají i programy bez didaktických funkcí (MS Word, PowerPoint, Excel, grafické programy aj.), ty však není možné označit za výukové programy.

2.2.1.1 Kategorizace výukových programů

J. Dostál (2009, s. 24-25) v časopise pro technickou a informační výchovu uvádí kategorizaci výukového software vytvořenou na základě studia 148 výukových programů od domácích i zahraničních dodavatelů takto:

- *Dle míry interaktivity:* interaktivní,
neinteraktivní.

Interaktivitu lze označit z didaktického hlediska za velmi podstatnou vlastnost, která spočívá v aktivním ovlivňování chodu programu. Žák a počítač spolu komunikují, čímž je žák aktivně zapojen do výuky, je více motivován a výuka je efektivnější. Výukové programy nabízejí různou míru interaktivity. Žák se může v některých programech aktivně podílet na volbě nabízených alternativ, v jiných programech sled událostí ovlivňovat nelze.

- *Dle úrovně vzdělávání:* pro mateřské školy,
pro základní školy,
pro střední školy,
pro vysoké školy.

V každém stupni vzdělání je obsah výukového programu přizpůsoben věku, požadavkům a potřebám žáků (studentů). „*I sebedokonalejší výukový program, pokud není využíván*

dítětem (žákem, studentem) příslušného věku a úrovně psychického vývoje, nemůže adekvátně plnit svou funkci.“ (Dostál, 2009, s. 24)

- *Dle míry poskytování zpětné vazby:* zpětnovazební,
bez zpětné vazby.

Poskytování kvalitní zpětné vazby by mělo být jednou ze základních funkcí výukových programů. Žák díky ní může, zejména při procvičování, ověřovat a opravovat své výsledky.

- *Dle organizovanosti vzdělávání:* pro školní výuku,
pro samostudium.

Na základní škole jsou využívány především výukové programy pro školní výuku. Řízení sebe samého při samostudiu se využívá až ve vyšších úrovních vzdělávání.

- *Dle on-line x off-line funkčnosti:* off-line,
off-line s on-line podporou,
on-line.

Jedná se o rozdíly v umístění nainstalovaného software. Může být v lokálním počítači, na serveru školy, nebo na vzdáleném serveru. Další možností je lokální instalace se vzdálenou on-line podporou.

- *Dle počtu uživatelů:* pro jednoho uživatele,
pro více uživatelů.

V tomto bodě J. Dostál popisuje rozdíly v možnostech výukových programů sdílených více uživateli současně. Víceuživatelský program považuje za atraktivnější a vyzdvihuje jeho možnost rozvíjet sociální vztahy a schopnost spolupráce zároveň.

- *Dle tematického rozsahu:* monotematický,
polytematický.

Obsah výukových programů může být soustředěn na jedno či na více témat současně. Nelze stanovit, který z těchto programů je vhodnější. Polytematické výukové programy by měly být přehledné.

- *Dle možností vnímání:* vizuální,
audiovizuální.

Při zapojení více auditivních a vizuálních vjemů současně plní výukový program svou funkci lépe.

- *Dle jazykových mutací:* jednojazyčný,
vícejazyčný.

Obsahuje-li výukový program cizojazyčnou verzi, žák může rozvíjet i své jazykové schopnosti.

- *Podle verze:* plná verze,
demo verze (omezená).

Demoverze umožňují otestování programu před zakoupením plné verze.

- *Dle počtu didaktických funkcí:* s jednou didaktickou funkcí (motivační, expoziční, fixační, verifikační), didakticky polyfunkční.

Již v úvodu této kapitoly bylo řečeno, že výukový program musí plnit alespoň některou z didaktických funkcí.

- *Dle zaměření na jednotlivé předměty:* předmětově zaměřený (matematika, fyzika, dějepis, zeměpis, chemie...), bez předmětového zaměření.

Výukové programy bývají zaměřeny na jeden vyučovací předmět.

Pro výuku českého jazyka by měly podle J. Vejvodové (1997/1998) výukové programy splňovat tyto požadavky:

- *Jednoduché ovládání:*
ovládání výukového programu by mělo být jednoduché, přehledné a neměnné.
- *Obsah na požadované úrovni:*
úroveň obsahu výukového programu je dána kvalitou jazykového materiálu.
- *Odborná úroveň:*
v odborné úrovni sledujeme správné řešení všech jazykových jevů.
- *Didaktická úroveň:*
v této úrovni sledujeme motivační prvky programu a zpětnou vazbu o chybách a výkonu žáka.
- *Jazyková úroveň:*
tato úroveň se týká vhodné volby jazykových prostředků a užití spisovného českého jazyka.

2.2.1.2 Jazyková cvičení ve výukových počítačových programech

TS Český jazyk I - PRAVOPIS (verze 2001)

Jak uvádí vydavatel, je TS Český jazyk I - PRAVOPIS určen:

„k zábavnému a velmi efektivnímu procvičování pravopisných jevů na úrovni ZŠ. Některé části lze využít již od druhé třídy ZŠ. Pro opakování látky mohou být naopak využity i studenty středních škol. V programu jsou použity postupně se odkrývající motivační obrázky vztahující se k tématu. Při chybné odpovědi se objeví vhodně zvolená nápověda, která i objasní, proč odpověď není správná. Tématy jednotlivých programů jsou ty gramatické jevy, ve kterých se nejčastěji chybí a jejichž zvládnutí je pro správný pravopis naprosto nutné. Programy jsou velmi vhodné pro domácí procvičování.“ (zdroj: http://www.terasoft.cz/czpages/cd_cj1.htm)

Tento výukový program je rozdělen do následujících oddílů:

- druhy slov,
- vyjmenovaná slova,
- přídavná jména,
- podstatná jména,
- velká písmena,
- pravopis s/z, pravopis „ě“,
- shoda přísudku a spodoba.

Výukový program je rozdělen do dvou režimů. V režimu procvičování žák vybírá z nabídky možných odpovědí. V případě první chybné odpovědi je vysvětlen, zvukem i písmem, daný jev, bohužel ne vždy didakticky a odborně zcela správně. Pokud žák odpoví správně, hlasem již jeho správná odpověď hodnocena není. V tomto režimu má žák možnost chybu opravit a pokračovat dále. V režimu testování se žákovi také okamžitě ukáže správná i chybná odpověď (ta je také po celou dobu testu zobrazena v panelu pod zadáním), ale opravy již nejsou možné. Časový limit pro vypracování lze individuálně měnit, což je vhodné zejména pro slabší žáky, kteří potřebují více času. Silnější žáci mohou trénovat své vědomosti a rychlost tím, že si budou časový limit postupně zkracovat. V průběhu procvičování i testování má žák možnost zobrazit své hodnocení. Tento výukový program ve svých devíti okruzích sice nabízí mnoho cvičení, bohužel pouze doplňovacích. Předností tohoto programu je možnost výběrem uvedených jazykových jevů vytvářet a tisknout vlastní pracovní listy.

Předností programu je jeho jednoduché ovládání. Při hodnocení obsahové stránky je třeba konstatovat, že se autoři zaměřili vždy pouze na jeden jazykový problém. Například u přídavných jmen žáci přiřazují i/í a y/ý podle vzoru, ale chybí cvičení na stupňování přídavných jmen. Jisté nedostatky najdeme při hodnocení odborné a didaktické stránky v některých odůvodněných správných řešeních. Příklad nedostatečného zdůvodnění jevu: *Jirkovy dopisy - je to přídavné jméno přivlastňovací.*

Za nedostatek lze považovat i jednotvárnost jednotlivých cvičení. Všechna cvičení jsou doplňovací, proto by učitel měl tato cvičení střídat i s jinými. Motivační prvky tohoto programu jsou zaměřeny spíše na mladší žáky. Starší žáci příliš neocení obrázků, jenž se po správné odpovědi poodkryje. V dnešní době se nedá příliš hovořit ani o motivaci samotnou prací na počítačích, protože ty se již staly běžnou součástí života většiny lidí. Jako motivační prvek pro starší žáky může fungovat časomíra – žáci mezi sebou mohou soutěžit. Zpětná vazba o chybách ani hodnocení žáka zde nechybí. Jazyková úroveň výukového materiálu je velmi dobrá.

TS Český jazyk II - JAZYKOVÉ ROZBORY (verze 2001)

Charakteristika firmy Terasoft: „*TS Český jazyk II - jazykové rozbory přímo navazuje na TS Český jazyk I - PRAVOPIS. Jeho nejnovější verze ještě dále výrazně rozšiřuje možnosti a schopnosti tohoto produktu.*“

(zdroj: http://www.terasoft.cz/czpages/cd_cj2.htm)

Ve všech oblastech tohoto výukového programu lze individuálně, podle potřeb žáků, nastavit parametry procvičování. I tato verze nabízí možnost vytvářet a tisknout pracovní listy.

Výukový program je zaměřen na procvičování jazykových rozborů a je rozdělen do následujících oddílů:

- větné rozbory,
- čárka ve větě jednoduché,
- čárka v souvětí,
- druhy vět vedlejších,
- větné členy,
- slovesa (mluvnické kategorie),
- podstatná jména (mluvnické kategorie),
- přídavná jména (mluvnické kategorie).

Tento výukový program je založen na stejném principu jako předchozí. Je určen především pro žáky druhého stupně základních škol a pro studenty škol středních. Mohou ho ale využívat i žáci prvního stupně základních škol, protože výhodou tohoto programu je, že se dají nastavit procvičované parametry jak při testování, tak při procvičování.

Každé téma se opět dělí na procvičovací a testovací část. V režimu procvičování si žák vybírá z nabídky odpovědí. Pokud neodpoví správně, okamžitě je mu objasněno, o jaký jev se jedná, a na základě toho se žák může opravit. To se děje při každé špatné odpovědi. V některých případech je však tímto vysvětlením přímo napovězena správná odpověď, např. u určování slovesných tříd. V režimu testování již opravy nejsou možné.

Opět i v tomto programu oceňuji velmi jednoduché ovládání. Obsahová stránka se autorům vydařila lépe nežli díl předchozí. V oddílu čárka v souvětí je ale doplňování čárek omezeno pouze na dvě. Opět se zde vyskytují jisté nedostatky v odůvodněních některých jazykových jevů. Příklad: *Patřím k optimistům - Na podstatná jména v rodě mužském si lze v čísle jednotném ukázat pomocí zájmena ten. U rodu mužského životného je 4. pád totožný s tvarem 2. pádu čísla jednotného.* Jedná se o cvičení doplňovací, ve kterých si žáci mají možnost zopakovat své získané vědomosti. Učitel tato cvičení může využívat také jako kontrolní. Motivační prvky jsou stejné jako v předchozím dílu. Jazyková úroveň odpovídá cílové skupině žáků. Zpětná vazba je na poměrně dobré úrovni.

TS Český jazyk III – DIKTÁTY.

Firma Terasoft tento díl charakterizuje takto:

„*TS Český jazyk III - DIKTÁTY navazuje na dva mimořádně úspěšné tituly TS Český jazyk a TS Český jazyk II - větné rozbory. Tento titul je velmi vhodný pro přípravu na přijímací zkoušky na gymnázia, víceletá gymnázia i jiné střední školy. Program je zaměřen na*

procvičování pravopisných jevů v diktátech. Podkladem se staly skutečné diktáty používané na školách v České republice. Na tomto CD-ROM naleznete více než 300 diktátů (cca 18 000 doplňovaných jevů) členěných do několika kategorií, podle vhodnosti použití v jednotlivých ročnících. Většinu diktátů pro vyšší ročníky tvoří diktáty použité při přijímacích zkouškách na gymnázia a ostatní SŠ. Naopak, v první kategorii jsou začleněny speciálně připravené diktáty pro 1. stupeň ZŠ, vhodné již od druhého ročníku. Tento titul představuje, s velkým náskokem, nejrozsáhlejší takto zaměřený software na českém trhu.“ (zdroj: http://www.terasoft.cz/czpages/cd_cj3.htm)

Program umožňuje práci ve dvou režimech. V prvním z nich, procvičovacím, žák postupně doplňuje pravopisné jevy, přičemž chybné odpovědi jsou ihned vyhodnocovány a žákovi je předkládána interaktivní nápověda, která zdůvodní probíraný jev a umožní žákovi správně odpovědět. V testovacím režimu se nejdříve doplní celé cvičení, které je vyhodnoceno až v závěru. Po vyhodnocení si u všech doplňovaných jevů lze prohlédnout zdůvodnění.

Diktáty jsou doplněny stovkami motivačních obrázků, které se zobrazí při úspěšném vyřešení diktátu. V případě chyb v diktátu, je zobrazena pouze část odpovídající procentuální úspěšnosti uživatele.

Tento výukový program je rozdělen dle obtížnosti následovně:

- diktáty pro 2. ročník ZŠ,
- diktáty pro 3. ročník ZŠ,
- diktáty pro 4. ročník ZŠ,
- diktáty pro 5. – 6. ročník ZŠ,
- diktáty pro 7. – 9. ročník ZŠ.

Každou tuto kategorii si lze vybrat až poté, co se rozhodneme pro testování, nebo procvičování. V obou těchto režimech lze opravovat chyby, v testovacím do té doby, nežli je diktát odevzdán k vyhodnocení.

Grafika i ovládání jsou obdobné jako v předchozích dílech. Ovládání je opět velmi jednoduché, doplněno nápovědou. Obsahově je program velmi bohatý, pro každou věkovou skupinu obsahuje minimálně 20 různých diktátů, pro 7. - 9. ročník dokonce 150. Diktáty jsou různorodé, pro žáky odpovídajících ročníků vhodné. Bohužel se i v tomto dílu vyskytují nepřesnosti v odůvodnění pravopisných jevů. Například ve větě *Jeden nepromyšlený krok a těžko bychom se vyprošťovali z jejího objetí.* je odůvodnění měkkého i v přísudku takovéto: Podmět není vyjádřen. Píšeme –i.

Jako u předchozích titulů, i zde můžeme jednotlivá cvičení vytisknout a dále s nimi pracovat. Motivační prvky se od předchozích titulů neliší. K jazykové stránce také nemám žádné výhrady a zpětná vazba je v pořádku.

Podle mého názoru se ale v žádném případě nejedná o diktáty. Jsou to pouze doplňovací cvičení zaměřená na určité jazykové jevy. Diktátem se ale mohou stát tehdy, když je učitel využije a při vyučovací hodině je žákům nadiktuje. Samozřejmě s ohledem na individuální tempo žáků. Jednotlivá cvičení na tomto CD – ROM bych doporučila spíš jako přípravná, anebo využitelná při opravě diktátu.

TS Český jazyk 4 - Zábavná mluvnice brouka Koumese

Jak uvádějí autoři, je titul TS Český jazyk 4 „Zábavná mluvnice brouka Koumese volným pokračováním titulů pro výuku českého jazyka. Všechny tři předchozí díly Český jazyk 1 - pravopis, Český jazyk 2 - jazykové rozборы a Český jazyk 3 - diktáty patří mezi absolutně nejprodávanější a nejpoužívanější tituly v ČR. Všechny tyto programy jsou denně používány na většině základních a na řadě škol středních. Tento titul je zaměřen především na procvičování a zdokonalování pravopisných znalostí žáků.“ (zdroj: http://www.terasoft.cz/czpages/cd_cj4.htm)

Stavba jednotlivých modulů a možnost individuálního nastavení obtížnosti umožňuje využití i nejmladšími žáky ZŠ. Program je určen i žákům se specifickými poruchami učení a pro přípravu na přijímací zkoušky na střední školy. Tento titul je postaven na dobrodružné hře, kterou namluvil Jiří Lábus. Úkolem hry je pomoci detektivu Koumesovi vyřešit zapeklité případy z hmyzí louky pomocí znalosti pravopisu. Hra obsahuje velké množství zábavných animací.

Tento titul je rozdělen na dvě herní verze a dvě klasické výukové verze. Výuková část je opět rozdělena na procvičovací a testovací režim. Všechna cvičení jsou rozdělena do těchto 17 hlavních kategorií:

- cvičení pro 2. ročník ZŠ,
- párové souhlásky na konci a uvnitř slov,
- vyjmenovaná slova a slova příbuzná,
- psaní ú a ů,
- koncovky podstatných jmen,
- koncovky přítomných tvarů sloves,
- koncovky přičestí minulého,
- koncovky přídavných jmen,
- souhrnná cvičení na i/í a y/ý,
- skupiny bě, pě, vě. mě,
- souhlásky,
- předložky s a z,
- předpony s-, z-, vz-,
- délka samohlásek v domácích slovech,
- psaní velkých písmen,
- čárka ve větě jednoduché a v souvětí,
- psaní slov přejatých.

Většina těchto kategorií je dále rozdělena na podkategorie. Každý typ cvičení je přiřazen k odpovídajícímu ročníku.

Grafika tohoto programu je perfektní. Opět je ale vhodná především pro mladší žáky. Komentář je namluven profesionálně, s využitím výhradně spisovného jazyka. Ovládání je, stejně jako v předchozích dílech, jednoduché. Obsahově je tento titul velmi rozsáhlý, žáci mají možnost procvičovat různé pravopisné jevy v ucelených větných celcích nebo v souvislých textech. Způsob procvičování je podobný jako v TS český jazyk III – diktáty. Některá zdůvodnění pravopisných jevů nejsou dostačující. Učitelé nemají možnost vytvořit si vlastní texty. Motivace se v této verzi rozšířila o vyřešení zapeklitých

případů z hmyzí louky tím, že žáci postupně vypracují všechna zadaná cvičení, což ale může být dosti zdlouhavé. Forma mluveného slova je na vysoké úrovni. Zpětnou vazbu žákům program poskytuje nabídnutím správného řešení, pokud udělají chybu. V případě správného řešení se objeví nápis SPRÁVNĚ!

TS Český jazyk 5 – „Přijmačky“

Charakteristika firmy TS:

„TS Český jazyk 5- Přijímací zkoušky z českého jazyka je určen zejména pro žáky 7. - 9. ročníku, které mimořádně efektivním způsobem připraví na úspěšné složení přijímací zkoušky z českého jazyka na všech typech středních škol. Při přípravě tohoto produktu bylo prostudováno cca 1 200 přijímacích zkoušek, které byly v minulých letech zadány na různých typech středních škol. Tyto přijímací zkoušky byly analyzovány a rozděleny do kategorií podle typu úkolu a okruhu učiva. Pokud tedy žák vypracuje všechny připravené úkoly, neměl by při přijímací zkoušce být zaskočen nečekaným typem úlohy. Zároveň je však třeba si uvědomit, že na CD nenaleznete úlohy, u kterých je vyhodnocení závislé na hodnocení učitele, např. napište krátký fejeton na zadané téma. Proto velmi doporučujeme informovat se o požadavcích kladených na uchazeče na vybrané škole.“
(zdroj: http://www.terasoft.cz/czpages/cd_cj5.htm)

Na CD naleznete celkem 120 přijímacích zkoušek, které jsou rozděleny do šesti oblastí:

- pravopis,
- tvoření a význam slov,
- tvarosloví,
- skladba,
- literatura,
- souhrnné testy.

Tyto oblasti se skládají z minimálně 10 a maximálně 30 zkoušek.

V tomto díle si mohou žáci zopakovat kompletní učivo, které se může v přijímacích testech na střední školy vyskytnout. Toto CD je také vhodné k průběžnému opakování probraného učiva.

Grafické provedení je na standardní – vysoké úrovni všech předchozích titulů TS Český jazyk. Ovládání je jednoduché. Nežli žák začne vypracovávat test, má možnost náhledu celého testu. Po spuštění vybírá z několika odpovědí, správných řešení může být více. Žák nejen doplňuje správné odpovědi, ale také přiřazuje, určuje, obměňuje, provádí výběr, a dokonce některá zadání mají i charakter problémového úkolu. Z tohoto hlediska řadím tento titul mezi nejvíce efektivní a propracované. Zpětnou vazbu žáci získají okamžitě po výběru odpovědi. Hlas je buďto pochválí, nebo zadá možnost opravy. V případě, že žák spustí program na PC bez reproduktorů, výrazně se tím zpětná vazba omezí. Výsledek si může pouze přečíst. V některých úlohách není program příliš trpělivý a po druhé nesprávné odpovědi sám označí tu správnou. Žáci mají možnost prohlédnout si svůj výsledek a zamyslet se nad případnými chybami. Motivačních prvků zde moc není. Po dokončení testu žákovi animované postavičky pográtulují, nebo ho trochu pokárají a

povzbudí do dalšího testu. Pracovní listy si může žák vytisknout jak se správnými odpověďmi, tak bez nich.

Dalšími tituly firmy Terasoft jsou:

TS Český jazyk 6 - Procvičujeme pravopis

TS Český jazyk - Vyjmenovaná slova

TS Český jazyk hrou I. - Vyjmenovaná slova

Jedná se o novinky, informace jsou k dispozici na webových stránkách firmy.

TS Dětský koutek 1

Převzato od vydavatele:

„Dětský koutek je multimediální CD pro děti, které grafickou formou spojuje hry, pohádky, dětskou školičku a omalovánky. Pomocí souvisejících úkolů se děti mohou naučit základní pojmy (barvy, čísla, písmena, tvary). CD-ROM byl vyvinut pro děti ve věkové kategorii od 3 do 8 let. Celé CD je kompletně ozvučeno.“

(zdroj: http://www.terasoft.cz/czpages/cd_dk1cz.htm)

CD je členěno do těchto pěti oddílů:

- Pohádky

Tato část obsahuje 6 plně namluvených českých pohádek (Šípková Růženka, Perníková chaloupka, Budulínek, Honza a drak, Chaloupka a zvířátka a Červená Karkulka). Pohádky lze prohlížet buď ve formě knížky (text a malý obrázek), nebo ve formě samostatných obrázků. Děti si mohou zvolit dva způsoby čtení knížky. Buď automaticky (program přečte pohádku celou a automaticky se vrátí do hlavního menu pohádek), nebo manuálně (děti mohou nalistovat libovolnou stránku pohádky a nechat si ji přečíst).

- Omalovánky

Všech 66 obrázků z Pohádek si děti mohou pomocí 40 různých kouzelných pastelek omalovávat. Koncepce omalovánek je velmi jednoduchá a děti ji hravě zvládnou. V omalovánkách je implementována technologie ochrany okrajů kreseb (okraje kresbiček nelze obarvit) a neslévavosti barev (jednotlivé barvy se nemohou slít např. s obrysy).

- Školička

Ve Školičce se děti učí základním znalostem, písmenům, číslům, tvarům a barvám. Děti si samy vybírají pořadí testovaných objektů. V části Písmena babička dítěti představí písmenko pomocí čtyř obrázků. Druhá část Školičky - Čísla - je založena na stejném principu. V dalších dvou částech si dítě opět pomocí obrázků a her procvičí naučené dovednosti. Další část - Barvy - je založena na principu přirovnání. Babička představí barvu pomocí dvou typických obrázků a dítě musí stisknout pomocí myši pastelku

odpovídající barvy. V poslední části se děti učí poznávat základní tvary (čtverec, obdélník, kruh, trojúhelník).

- Dětské hry

Program obsahuje několik jednoduchých dětských her, které rozvíjí postřeh a logické myšlení (Člověče, nezlob se!, Logické pexeso, Domino, Čaroděj Barvykaz).

TS Dětský koutek 2

Charakteristika programu od vydavatele:

„TS Dětský koutek II, volně navazuje na CD-ROM Dětský koutek I, je určen všem dětem, které si rády hrají, zpívají, milují pohádky a i se chtějí něco nového naučit. Věrným průvodcem dětí je roztomilý myšák Bonifác, který je provází v celém CD. CD-ROM je určen pro děti ve věku 3-6 let, čemuž odpovídá intuitivní ovládání a kompletní namluvení.“
(zdroj: http://www.terasoft.cz/czpages/cd_dk2cz.htm)

CD-ROM nabízí dětem v hlavním menu 7 základních částí:

- prostorová orientace,
- pohádky,
- omalovánky,
- rozpočítadla,
- písničky,
- pexesa,
- hry.

V hodinách českého jazyka na prvním stupni ZŠ bychom mohli využít pohádky. Jedná se o šest českých pohádek namluvených profesionálním mluvčím. Hrnečku vař, Otesánek, O kohoutkovi a slepičce, O Smolíčkovi, Vlk a sedm kůzlátek a O Koblížkovi. Děti si mohou pohádku zobrazit ve formě knížky s textem či samotných obrázků. Pohádku si mohou nechat přečíst automaticky nebo mohou v knížce listovat a zobrazený text si nechat přečíst na požádání.

CD disponuje poutavou grafikou a vhodně zvoleným obsahem. I malé děti se velmi rychle naučí program samy ovládat.

TS Dětský koutek 3

Popis výukového programu od firmy TS:

„TS Dětský koutek III, pokračování úspěšné edice Dětský koutek, je především zaměřen na výuku čtení. Na tomto CD se děti přenesou do světa písmenek. Věrným průvodcem po celém CD jim bude veselý skřítek Abeceda. CD-ROM je určen pro děti od 3 do 8 let, čemuž odpovídá také intuitivní ovládání a kompletní ozvučení CD. Produkt je mimořádně vhodný také pro děti s poruchami učení.“ (zdroj: http://www.terasoft.cz/czpages/cd_dk3cz.htm)

CD – Rom je rozdělen do dvou oddílů. První se dělí na další tři části:

- knížka plná písmenek,
- zpíváme si se skřítkem,
- hrajeme si se skřítkem.

Druhá část se dělí také na tři kapitoly rozdělené podle věku dětí:

- předškoláci,
- prvňáček,
- druháček.

Knížka plná písmenek je srovnatelná s klasickým Slabikářem. Žáci mají možnost probírat písmena v pořadí dle platných osnov. Ke každému písmenu (velkému i malému, tiskacímu i psacímu) je uvedeno několik doprovodných obrázků, básnička a jednoduchá hra na procvičení.

Hry rozvíjí logické myšlení a postřeh dětí. Jsou zaměřeny na procvičování českého jazyka. Zde děti skládají popletené pohádky, pomáhají přemoci zlého čaroděje Slovomela (z písmenek skládají do původní podoby slova, která čaroděj ve svém mlýnku rozemlel). V pexesech děti procvičují tiskací písmenka i jejich psací ekvivalenty. V poslední části spojují děti písmenka podle abecedy.

Druhý oddíl se dále dělí na podkapitoly:

Prvňáčci:

- pojmenuj obrázek,
- doplň slabiku,
- doplň písmeno,
- zkoušení.

Druháčci:

- už umím číst,
- měkké a tvrdé,
- jinak slyším, jinak píšu,
- slovní druhy a zkoušení.

Poutavá grafika a jednoduché ovládání jsou hlavními přednostmi tohoto programu. Ve cvičeních mají žáci za úkol např. doplňovat písmena do slov (s doprovodným obrázkem), přiřazovat správné slovo k obrázku apod. Nevýhodou je, že při práci na PC nemohou žáci psát na obrazovku. Tento typ programu s jistými úpravami by byl vhodnější pro tablety, kde si žáci mohou procvičované jevy také napsat. Velmi dobře propracovaná je zpětná vazba. Při chybné odpovědi mluvčí řekne, že není správná a ihned nabídne nápovědu. Např. při doplnění písmene v/f do slova lo-ci nápověda poví: „*zkus si říci loví*“, toto slovo se také objeví na obrazovce pod zadáním. Při správné odpovědi následuje pochvala. Po celou dobu mají žáci přehled o správně a chybně zodpovězených otázkách. Jazyková úroveň je odpovídající cílové věkové skupině dětí. Motivační prvky se zde objevují ve formě obrázků a zvukového doprovodu.

Další tituly:

TS Dětský koutek 4 - Alenka a věci kolem nás

TS Dětský koutek 5 - Martínkova zvířátka

Tyto tituly lze doporučit především pro výuku prvouky na prvním stupni ZŠ.

Naslouchej a hrej si

Převzato od vydavatele:

„NASLOUCHEJ A HREJ SI je výukový program edice Chytré dítě věnovaný cvičení sluchové paměti a diferenciaci zvuků. CD-ROM je určen pro děti od 3 do 12 let. Je zpracován tak, aby jej děti vnímaly jako hru. Obsahuje desítky zvuků doprovázených obrázky a velké množství melodií. CD-ROM je nástroj pro logopedy, učitele, rodiče i děti pro zlepšení sluchového vnímání a sluchové paměti zvuků i tónů. Obsahuje úlohy pro menší děti od 3 - 7 let, další skupina obtížnějších úloh je pro děti 7 - 12 let.“ (zdroj: <http://www.chytreдите.cz/naslouchej/default.htm>)

Tento titul je rozdělen do několika oddílů:

- přiřazování zvuků k obrázkům,
- rozlišování nižšího a vyššího tónu různých hudebních nástrojů,
- u melodií určí stejný nástroj,
- zvuková pexesa,
- různé variace úloh na trénink sluchové paměti,
- určování pořadí různých melodií, zapamatování si různého počtu melodií,
- rozlišení písmen na začátku a na konci slov,
- rozlišení dlouhých a krátkých slabik,
- rozlišení tvrdých a měkkých slabik,
- správné porozumění významu textu,
- skřítek popleta a skládanky.

V hodinách českého jazyka s nejmenšími žáky lze využít cvičení, ve kterých žáci rozlišují písmena na začátku a na konci slov, dlouhé a krátké slabiky, tvrdé a měkké slabiky. Za velmi důležité považují procvičovat správné porozumění významu textu. Jako motivační hry můžeme do výuky zařadit skřítko popleta a skládanky. Titul obsahuje úlohy jak pro nadané děti, tak i pro slabší žáky, kteří mají problémy s osvojováním si vědomostí.

Grafické provedení tohoto CD nepatří mezi ty nejpoutavější, ale je účelné. Ovládání je poněkud nepřehledné, proto je potřeba si program nejdříve vyzkoušet. Ve výše uvedených cvičeních žáci určují písmeno na začátku nebo na konci slova. Vybírají ze tří možností. Slovo, které mají žáci určit, jim poví dětský hlas po kliknutí na zvíře. Napsané nikde není, takže je nutné mít ozvučené PC. Dalším nedostatkem je, že tomuto hlasu není dobře rozumět. Ve cvičeních rozlišujících krátké, dlouhé, měkké a tvrdé slabiky žáci libovolným kliknutím přecházejí mezi jednotlivými slabikami, které jim přečte ženský hlas s důrazem na délku či tvrdost slabik. V oddílu porozumění textu žáci označují obrázky, které souvisejí s říkankou. Pokud je souvisejících obrázků více, musí označit všechny. V říkance „Pod našimi okny teče vodička“ žáci musí označit dokonce dva obrázky, které vyjadřují vodu. Na jednom z nich byl jasný potok, na druhém pohybuje se hladina. Zpětnou vazbu vyjadřuje gestem postavička skřítko a cinknutí při správné odpovědi nebo zadrnčení při odpovědi špatné. Motivace je vyjádřena obrázkovou formou a úvodním povídáním. Jazyková úroveň je nižší, mluvčím v některých případech není dobře

rozumět, v jiných při snaze zdůraznit hlásky přehánějí (bu – bů). Obsahem i grafickým ztvárněním tento titul odpovídá dětem předškolního věku a prvního ročníku ZŠ.

V edici Chytré dítě byly vydány i další tituly.

Program **Všeználek to ví** je rozdělen do devíti oddílů, z nichž jeden je Slabikář, kde se děti seznámí s jednotlivými písmeny české abecedy, naučí se číst jednoduché slabiky, slova, věty, lidové básničky a říkanky. **Slabikář** je i dalším samostatným titulem. V programu **Čítanka** se děti učí číst, rozumět čtenému a mluvit.

Český jazyk PON škola

Charakteristika výukového programu od vydavatele:

„Programy Český jazyk PON škola jsou určeny pro žáky od 2. ročníku základních škol. Hravou formou se s jejich pomocí děti seznamují s pravopisným učivem na prvním i druhém stupni základní školy. Mimo jiné si osvojí řady samohlásek, souhlásek a vyjmenovaných slov, seznámí se s principem řazení podle abecedy, se vzory podstatných a přídavných jmen. Při hrách si rozšíří svou slovní zásobu a upřesní si významy slov. Naučí se vyhledat ve větě podmět a přísudek, odvozovat slova, zařazovat slova ke slovním druhům, určovat kategorie podstatných jmen a sloves. Nové učivo lze s CD Český jazyk PON škola procvičovat na velkém množství slov a vět, poté se nechat vyzkoušet, k různým oblastem se podle potřeby vracet. Rozmanité hry i slovní hodnocení pomáhají udržet zájem o pravopisné učivo, motivují uživatele ke zlepšení vlastních vědomostí.“ (zdroj: <http://www.pachner.cz/html/tipy/cesky-jazyk-ponskola.htm>)

Český jazyk PON škola obsahuje tyto moduly:

- trampoty s hláskami ú, ů,
- tvrdé a měkké souhlásky,
- spodoba znělosti,
- abeceda,
- vlastní jména,
- vyjmenovaná slova,
- slovní druhy,
- předpony a předložky,
- trampoty se slovy,
- podstatná jména,
- shoda podmětu s přísudkem,
- přídavná jména,
- zájmena,
- shrnutí učiva.

Všechny moduly jsou dále rozděleny na přehled učiva, různé formy procvičování a shrnutí učiva. V přehledu se žáci seznámí s teorií pravopisných jevů, je zde uvedeno i několik příkladů. Procvičování probíhá jednak formou her, např. s obrázky, které jsou vhodné spíše pro mladší žáky, dále přiřazováním vhodných slov a slovních spojení, nebo jakýmsi hadem, který má určený start a cíl a po správné odpovědi se žák dostane o pole vpřed. Žáci mohou procvičovat formou znalostního cvičení, ve kterém mají neomezený čas

na odpověď. Po správné odpovědi jsou odměněni hvězdičkou, po špatné jim jedna ubude. Procvičování končí při propojení startu a cíle hvězdičkami. V režimu zkoušení mají žáci na odpověď čas omezený. Shrnutí učiva probíhá opět formou procvičování nebo zkoušení.

Grafika těchto výukových programů je jednoduchá a úsporná, ale zároveň dostačující. Ovládání je velmi jednoduché, vše doplněno o nápovědu. Některá cvičení jsou doplněna vhodným odůvodněním (např. nabídkou slova příbuzného), u jiných program nabízí rovnou správnou odpověď, v některých případech se opět setkáváme s nevhodným odůvodněním. Některá zadání obsahují zastaralé informace (např. Pluto již není planeta). V oddílu shoda přísudku s podmínkem postrádám v přehledu učiva možnost psaní *i* i *y* následuje-li podmět za přísudkem. Zde je možná shoda i podle nejbližšího jména několikanásobného podmětu, pokud je v množném čísle. Při určování druhů zájmen chybí u relativ v zadání čárka. Je tomu tak ve všech případech: *ten koho vidíš, překvapení na něž myslím, řekni čím je to guma, pověz čím je to vila, namaluj co cítíš, ti jež poznali, ten kterého se bojím* apod. V oddílu Hrajeme si se slovy je uživateli nabídnuta hra, jejímž cílem je tvoření slov. Tato hra ale navozuje nesprávnou představu, že nová slova se v češtině tvoří připojováním předpon a přípon ke kořeni. Všechna cvičení jsou doplněna zpětnou vazbou, a vhodnou motivací. Na konci každého cvičení si žák přečte hodnotící větu. Tyto věty jsou odstupňovány podle úspěšnosti žáka. Vzhledem k pestřejšímu procvičování, jednoduchému ovládání a efektivní zpětné vazbě řadím i tento titul mezi ty zdařilejší.

Zábavná čeština v ZOO

Jedná se o výukový program firmy Silcom. Zábavná čeština v ZOO, je určen pro žáky od 2. třídy základní školy.

Žáci si formou hry procvičují následující jazykové jevy:

- psaní tvrdého "y" a měkkého "i",
- psaní párových souhlásek,
- určování slovních druhů,
- časování sloves,
- skloňování zájmena "já",
- hledání kořene slova,
- určování podmětu a přísudku,
- doplňování slov opačného významu,
- doplňování spisovných slov,
- třídění slov podle počtu slabik a mnoho dalších.

Úkolem žáků je úspěšně splnit úkol, aby se dostali k lékům pro nemocné zvířátko. Po získání potřebných medikamentů může žák navštívit nemocné zvířátko v nemocnici a vyléčit ho. Odměnou za vyléčení je pro žáky zdravé zvířátko, které předvede zábavný kousek.

Program nabízí tyto druhy úkolů rozdělených podle věku uživatele:

- podtrhávací hry,
- doplňovací hry,
- hry s přetahováním,
- kontrola her,
- výběr jiných úkolů do hry.

Vysoká kvalita ozvučení a grafického zpracování tohoto titulu je nesporná. Pozitivní je, že u oddílu obsahujícího cvičení na tvoření různých slovesných tvarů doplňujeme tvary pro 1. osobu singuláru. Jestliže je uživatel chlapec, výrazy dopisuje v rodě mužském, jedná-li se o dívku, správným řešením je tvar pro femininum. Motivací pro žáky jsou zábavné kousky uzdravených zvířátek, trvá ale příliš dlouho, než se žák své odměny dočká, což v důsledku může mít efekt opačný. Po obsahové stránce nelze ani tomuto titulu nic nevytknout. Objevuje se zde ale poměrně velké množství chybných řešení, nejčastěji v oddílu zaměřeném na určování podmětu a přísudku. V případech, kdy jazykové příručky nabízejí více správných řešení, program vyhodnocuje jako správné pouze jedno řešení. Zpětná vazba je realizována pouze dvěma typy hlášení, žák se také nedočká odůvodnění pravopisných jevů. Žáci nemají možnost ukládat své výsledky, ani není možné podílet se na tvorbě jazykového materiálu. Po jazykové stránce program odpovídá cílové věkové kategorii žáků.

Dalším titulem firmy Silcom jsou např. **Diktáty s piráty**

Další výukové programy:

Český jazyk, přijímací zkoušky na SŠ, Didakta – Diktáty 2, Didakta – Český jazyk 1, Didakta – Český jazyk – 2, EMPE – Český jazyk a matematika, Scio český jazyk, Jazykové rozbory, Veselý slabikář, Škola hrou I a II, Pravopis, Připravujeme se k maturitě z českého jazyka Z diktátů samé jedničky, Hrajeme si s písmenky, Dyslektik...

2.2.2 Tablety

Tablety jsou v současné době nejmodernější (nejen) didaktickou pomůckou. Jedná se o malý přenosný počítač, který umožňuje dotykové ovládání bez použití klávesnice. Software tabletu má velmi blízko k software chytrého mobilního telefonu, i hardwarová výbava je velmi podobná, to umožňuje žákům, aby s jeho pomocí ve vyučovacích hodinách snadno pracovali.

2.2.2.1 Technické parametry tabletu pro výuku

Bezproblémovou činnost aplikací umožňují počítačové platformy (operační systémy). Volba těchto operačních systémů určuje, které aplikace můžeme pro daný tablet vybírat. Pro dotykové tablety jsou v současné době na trhu tyto platformy:

- operační systémy iOS společnosti Apple,
- operační systém Android společnosti Google,
- operační systém Windows 8 společnosti Microsoft.

Tablety pro Android a Windows 8 vyrábí velké množství počítačových výrobců, zatímco iPady pouze Apple. Existuje více operačních systémů od více výrobců, než je uvedeno, pro využití v českých školách nejsou významné.

Při výběru tabletu není důležitý pouze výběr operačního systému, ale také jeho verze. Na trhu se totiž objevují stále nové a modernější verze. Ty ale na dříve zakoupeném přístroji nemusejí fungovat (platí zejména pro OS Android). Dalším rizikem je, že čím

starší verzi operačního systému zvolíme, tím menší je možnost ochrany proti počítačovým virům.

Při výběru školního tabletu bychom měli zohlednit tyto parametry:

- úhlopříčku,
- 3G/ 4G - služby třetí generace telekomunikačních technologií,
- vybavení GPS,
- kapacitu interního úložiště,
- cenu.

Další cenné informace a rady při výběru školního tabletu lze vyhledat například v textech O. Neumajera (2013).

2.2.2.2 Využití tabletu ve výuce

Tablet je ve výuce prostředkem k usnadnění řízení výuky. Učitel se může pohybovat mezi žáky a bezdrátový tablet mu umožňuje spojení přes počítač se spuštěným programem nebo doprovodnou projekcí, kterou díky tabletu dálkově ovládá.

„Volnost učitele při výuce je velice žádoucí a účelná, neboť umožňuje učiteli kontrolovat práci žáků v lavicích při plnění individuálních nebo skupinových úkolů a to bez nutnosti neustálého obíhání k projekčnímu počítači nebo interaktivní tabuli.“ (Krotký, 2008)

Konstrukce a princip, na kterém je tablet postaven, jej předurčuje pro práci s grafikou. Tím může usnadnit práci učitelů na přípravách podpor výuky, např. při výrobě grafických částí doprovodných výukových prezentací a programů. Můžeme je prokládat písmem, překreslovat, vkládat vlastní návrhy apod.

Při využívání tabletu při výuce je výhodou zvýšení aktivní účasti žáků a nevýhodou je, že žákům můžeme vzít možnost opustit své místo. Vždy je nutné promyslet vhodnost použití tabletů ve výuce, aby byl jejich nákup efektivní.

Tablety v kombinaci s dalšími ICT nabízejí větší možnosti, výuku dělají zajímavější a pro žáky atraktivnější. Používání ICT za každou cenu, tedy i v nevhodných podmínkách, bychom se měli vyvarovat (Krotký, 2008).

2.2.2.3 Jazyková cvičení v aplikacích pro tablety

„Pedagogicky hodnotnější a zároveň násobně náročnější využití tabletu, spočívá v jeho tvořivém potenciálu.“ (Neumajer, 2013) Do jaké míry tohoto potenciálu učitel při výuce využije, záleží na jeho tvořivém přístupu.

Tablety mají v základním vybavení fotoaparát s kamerou a mikrofonom, přístup na internet a mohou být vybaveny různými čidly (např. akcelerometr, gyroskop, světelné čidlo, proximity sensor, digitální kompas, teploměr, GPS). Díky této výbavě žáci mohou vyjadřovat své myšlenky, objevovat, bádát a komunikovat s ostatními. Nemusejí se vyjadřovat pouze písemnou formou, ale ke svému vyjádření mohou využívat ICT. Své práce mohou sdílet s ostatními a vzájemně je porovnávat. O. Neumajer (2013) tuto možnost označuje jedním z motivátorů, který žáky v digitální spolupráci, tvoření a kreativitě podporuje.

Jazyková cvičení pro tablety si může učitel vytvářet sám, například v programu SMART Notebook, ta budou podrobně popsána v části týkající se interaktivní tabule.

Program SMART Notebook lze zatím používat pouze u tabletů iPad. Tablety s operačním systémem Android zatím tuto aplikaci nenabízejí. Učitel může vybírat mezi tisíci různých aplikací určených pro tablety dostupnými na internetu. Žáci mohou pracovat samostatně, ve dvojicích nebo ve skupinách. Výuku s podporou tabletů lze kombinovat také s interaktivní tabulí, na které si žáci kontrolují své výsledky. V tomto případě jsou tablety využity podobně jako interaktivní pracovní list.

Tvořivý a kreativní učitel využije všech možností, které mu tablet nabízí, např. díky jednoduchému ovládní a možnosti fotografování může žák vytvářet komix, ve kterém budou hlavními postavami samotní žáci. Do bublin vloží texty a svou výslednou práci mohou mezi sebou sdílet.

Mohou také ve třídě vyhledat a vyfotit několik předmětů (pojmenují je podstatnými jmény) a přiřadit k nim jejich vlastnosti (vyjádřené přídavnými jmény). V souboru potom spojí obrázek se slovem. Jednotliví žáci nebo skupiny žáků pak můžou mezi sebou soutěžit, komu se podaří spojit nejvíce slov s obrázkem. Vyfotografované předměty mohou popisovat a ostatní žáci mohou hádat, o jaký předmět se jedná apod. Žáci mohou využívat jazykové on-line slovníky, on-line pravidla českého pravopisu, významový slovník, slovník cizích slov atp. Didakticky velmi účelné je vést žáky k využívání Jazykové internetové příručky.

Aplikace obsahující cvičení jsou dostupná ke stažení na internetu. Většina z nich je zpoplatněných, jiná jsou zdarma. Podle O. Neumajera (2013) nabízejí nejkvalitnější aplikace zde:

Apple App Store - <http://store.apple.com/cz>

Google Play - <https://play.google.com/>

Microsoft Windows Store - <http://www.windowsstore.com/>

Windows Phone Store - <http://www.windowsphone.com/cs-CZ/store>

O. Neumajer dále uvádí výběr žebříčků nejlepších aplikací a česká doporučení na aplikace:

<http://www.graphite.org/> - přehledné žebříčky, recenze a hodnocení podle vzděl. předmětu, ročníku, ceny či platformy

<http://www.common sense media.org/app-reviews> - sofistikované přehledy a hodnocení aplikací podle vzděl. předmětu, věku, témat, či platformy, používá vlastní hodnotící systém pro hodnocení aplikací

<http://edshelf.com/> - možnost vytvářet a sdílet kolekce zajímavých aplikací, třídění dle ceny, věku, vzděl. předmětu, kategorie pro mnoho platform

<http://www.appspy.com/great-reviews> - komplexní recenze aplikací pro iPad a iPhone včetně videoukázek

<http://ceskeapps.cz/> - přehledy aplikací podle kategorií pro iPhone/iPad a Android, jednou je i vzdělávání

<http://www.app-magazin.cz/kategorie/aplikace/> - novinky ze světa aplikací pro iPady

<http://www.i-sen.cz/> - doporučení ověřených aplikací od otevřené komunity nadšenců ve vzdělávání kolem iPadů

<http://www.ipadvetride.cz/> - konkrétní doporučení ověřených aplikací učitele Libora Klubala

<http://www.katalogaplikaci.cz/> - aplikace od českých a slovenských vývojářů

Další aplikace vhodné k procvičování českého jazyka lze nalézt zde:

<http://www.i-school.cz/aplikace-cesky-jazyk/>

<http://www.istyle.cz/edu/home/ipad-aplikace-ve-skolstvi-2.html>

Aplikace pro tablety iPhone a iPad

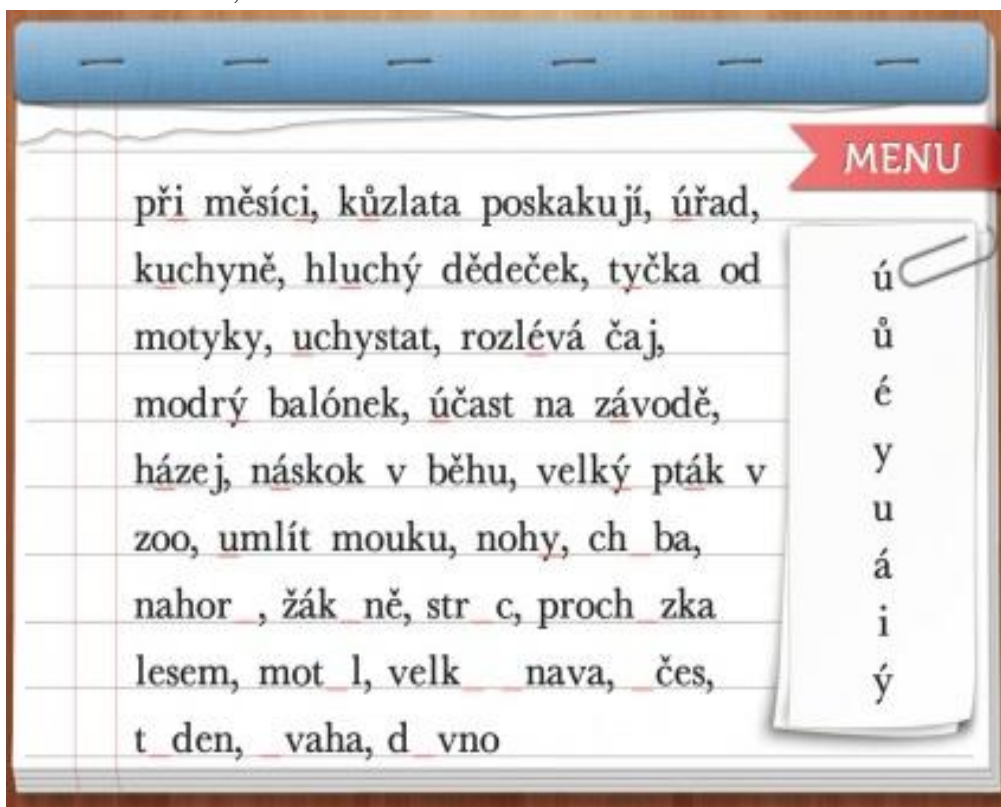
Písmenka

Tento program je určen k procvičování a opakování učiva pro žáky 1. stupně ZŠ. Obsahuje učivo probírané na základní škole, ale autoři jej doporučují každému, kdo si chce učivo pravopisu zopakovat.

Přesouváním písmenek si žáci procvičují základní pravopisné jevy. Jedná se tedy o cvičení pravopisné, opakovací, doplňovací. V boční liště textu jsou písmena, která žáci postupně doplňují, jak je znázorněno na 1. obrázku. Výhodou je, že žáci jsou zvyklí ovládat své mobilní telefony dotykem, proto jim nedělá problém přesouvání písmen, ale jednodušší a rychlejší by bylo, kdyby žáci mohli na další písmeno v pořadí jen poklepat a to by se zařadilo. V aplikaci nechybí zpětná vazba, červeně jsou označeny chybné výrazy a žák se dozví i svou procentuální úspěšnost (obrázek 2). Vývojáři nabízejí obdobnou aplikaci „Slovíčka“, která je zaměřena na procvičování vyjmenovaných slov.

Obrázek 1 – doplňování písmen v aplikaci „Písmenka“

Foto: Code Creator, s.r.o.

Obrázek 2 - vyhodnocení v aplikaci „Písmenka“

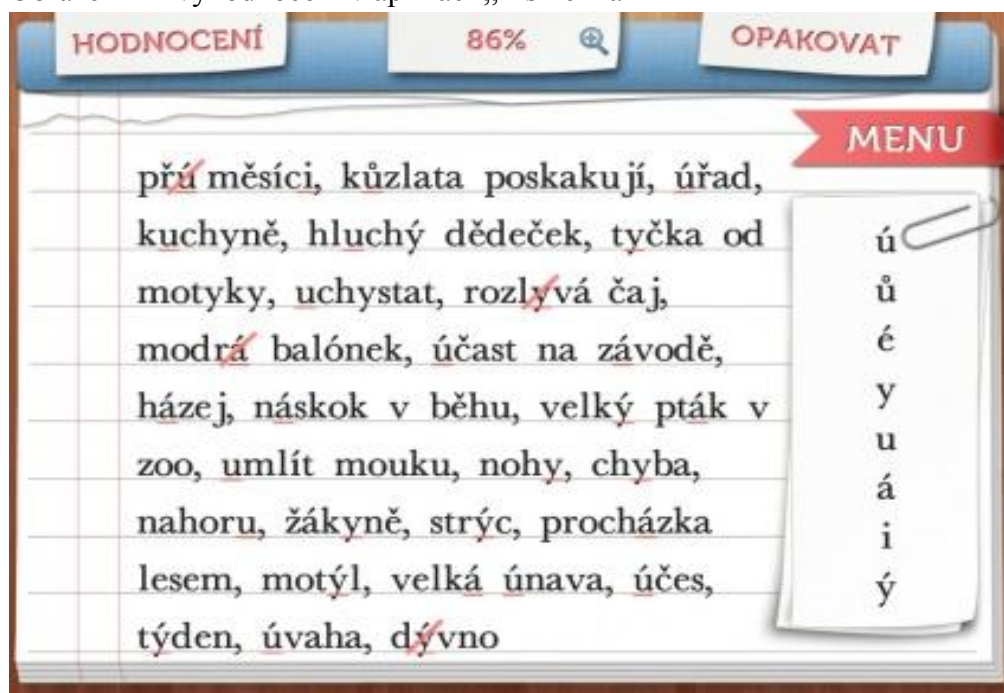

Foto: Code Creator, s.r.o.

Vyjmenovaná slova

Tato aplikace je určena žákům základních škol i všem ostatním, kteří si potřebují osvojit perfektní dovednost psát i, í, y, ý po obojetných souhláskách mimo koncovku. Obsahuje aktuální sadu vyjmenovaných a k nim příbuzných slov. Aplikace také obsahuje sadu doplňovacích cvičení na procvičování pravopisu vyjmenovaných slov.

Aplikace na první pohled zaujme svým moderním designem (obrázek 3).

Obrázek 3 - Design aplikace „Vyjmenovaná slova“

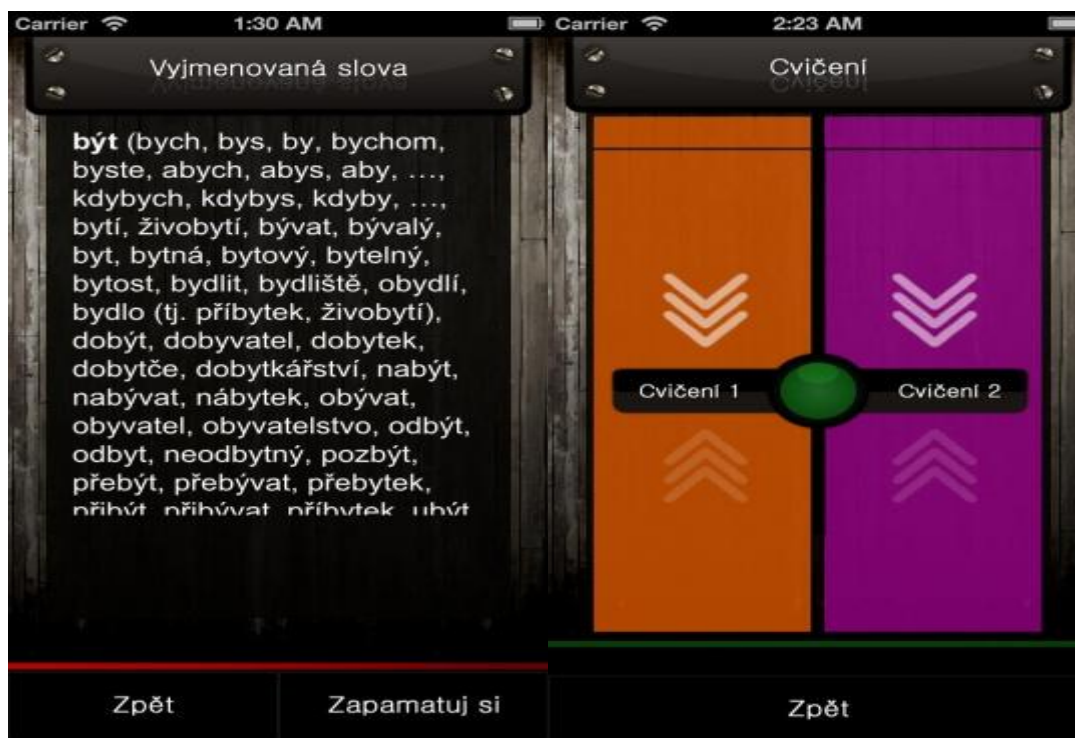

Foto: E - bezpečí

Nauč se pravopis

Tato aplikace je určena nejen všem školákům a studentům, ale i všem ostatním, kteří se chtějí zdokonalovat v českém pravopisu. Aplikace obsahuje učivo pravopisu 1. stupně základní školy, např.:

- psaní ů/ů,
- i/y v koncovkách,
- vyjmenovaná slova,
- psaní s/z v předponách,
- bě/bje, pě/pje, mě/mně...

U této aplikace nelze přehlédnout velmi jednoduchý a přehledný design (obrázek 4) a snadné ovládání. Nabízí testovací režim a režim „tahák“, do kterého mohou uživatelé nahlédnout, pokud si potřebují ověřit psaní vyjmenovaných slov či vzorů podstatných jmen (obrázek 5). Aplikace uživatelům poskytuje zpětnou vazbu v podobě popisu správná x

špatná odpověď a závěrečného hodnocení. Díky možnému sdílení si mohou uživatelé své výsledky vzájemně porovnávat. Výsledky lze ukládat a své dosavadní výsledky porovnávat (obrázek 4). Bohužel aplikace neposkytuje odůvodnění pravopisných jevů a některé tvary jsou vyhodnoceny nesprávně.

Obrázek 4 – přehledná grafika v aplikaci „Nauč se pravopis“

Foto: Quantum Labs

Obrázek 5 – přehled pravopisu v aplikaci „Nauč se pravopis“

Foto: Quantum Labs

Větné rozbory – rozbor vět jednoduchých

Tato aplikace je určena všem, kteří si chtějí procvičit rozbory jednoduchých vět. Základní verze obsahuje 17 větných rozborů rozdělených dle náročnosti do 3 základních skupin. Aplikace dále obsahuje stručný výklad o jednotlivých větných členech. Autoři slibují postupné rozšiřování této aplikace o další větné rozbory.

Po zvolení obtížnosti (nízká, střední, vysoká) se zobrazí věta (obrázek 6). Uživatel vytvoří její hierarchický model a po dokončení se zobrazí správné řešení. Jednoduché ovládání a grafika jsou jistě přednostmi této aplikace.

Obrázek 6 – zadání v aplikaci „Větné rozborý“

Foto: E - bezpečí

Procvič pravopis

Další aplikací, díky které lze procvičovat pravopisné jevy, je „Procvič pravopis“.

Aplikace je rozdělena do pěti celků:

- vyjmenovaná slova,
- pravopis s-, z-,
- pravopis –mě-, -mně-, u-, ú-, ů-,
- pravopis velkých písmen,
- pravopis slov cizího původu.

Aplikace prozatím obsahuje 228 slov či slovních spojení, ve kterých lze formou jednoduchých cvičení procvičovat pravopis. Uživatel má většinou na výběr z více odpovědí (obrázek 7) a musí zvolit jednu – správnou. Zpětná vazba se objeví ihned po výběru. V případě nesprávného řešení chybí zdůvodnění pravopisného jevu. Uživatel je pouze upozorněn na chybnou odpověď.

Obrázek 7 – výběr odpovědí v aplikaci „Procvič pravopis“

Foto: AppleNovinky.cz

Aplikace pro tablety s operačním systémem Android

Český jazyk - pravopis

Aplikace Český jazyk - pravopis nabízí procvičování pravopisu v těchto oblastech českého jazyka:

- psaní ů a ú,
- pravidla pro psaní y/i po tvrdých a měkkých souhláskách,
- procvičování vyjmenovaných slov,
- psaní předložek s/z,
- párové souhlásky,
- předpony s/z,
- shoda přísudku s podmětem
- psaní i/y v koncovkách podstatných jmen,
- psaní i/y v koncovkách přídavných jmen,
- psaní – ě po souhláskách b, p, v.

V aplikaci žák postupuje od jednodušších úloh ke složitějším. Jednotlivé oddíly obsahují část teoretickou (obrázek 8) a procvičovací. V procvičovací části mají žáci

možnost stále sledovat svou úspěšnost (obrázek 9) a na konci cvičení se zobrazí výsledek testu s přehledem všech odpovědí (obrázek 10).

Zpětná vazba této aplikaci nechybí ani motivace není zanedbána. Po dokončení testu se objeví postavička, která žáka ohodnotí. Aplikace je přehledná, ovládání jednoduché. Výsledky je možné uchovávat a porovnávat. Lze procvičovat pouze jevy, v nichž žák chyboval.

Obrázek 8 – teoretická část v aplikaci „Český jazyk – pravopis“

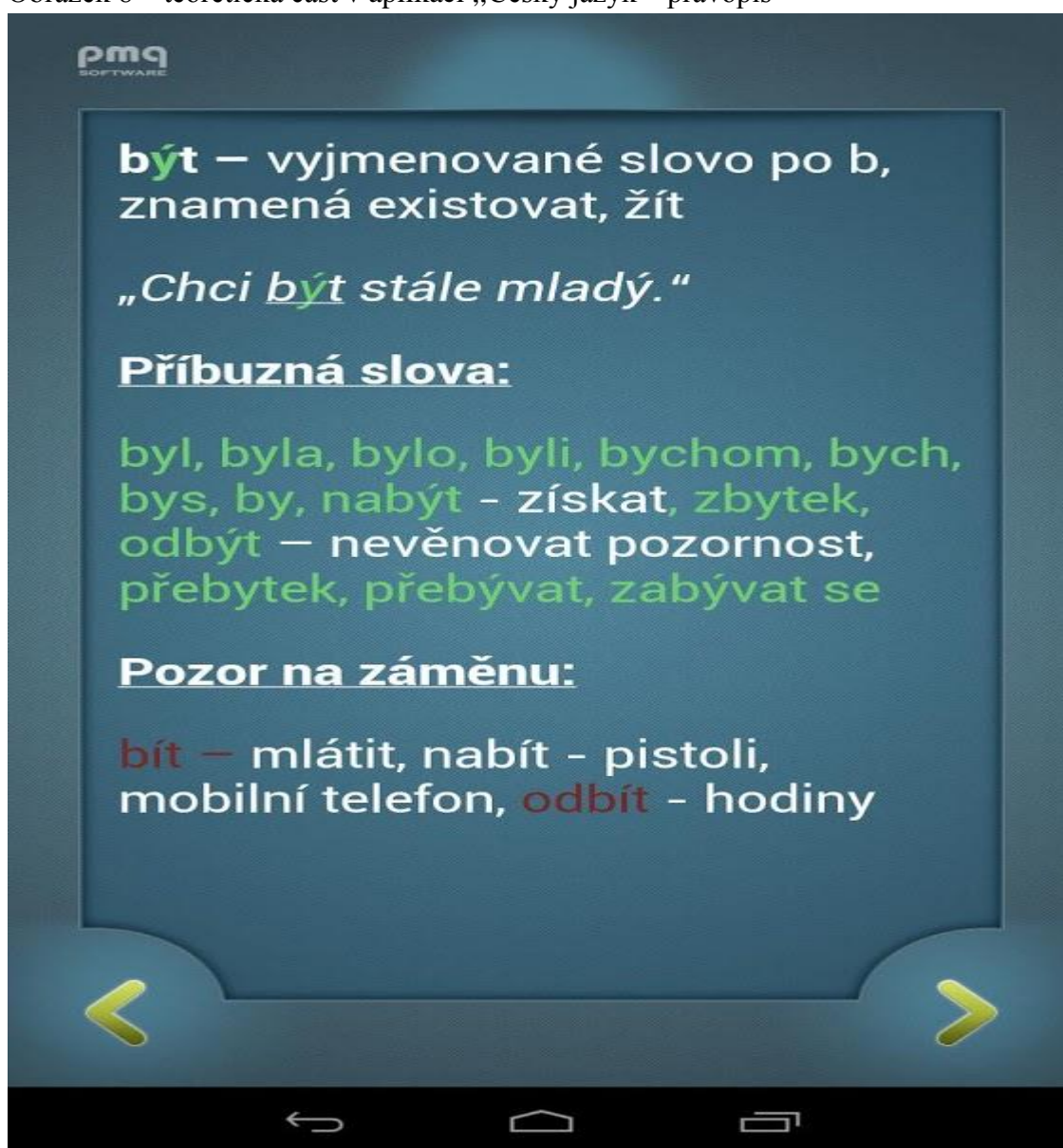

Foto: PMQ Software

Obrázek 9 – procvičování v aplikaci „Český jazyk – pravopis“

Obrázek 10 – vyhodnocení v aplikaci „Český jazyk – pravopis“

Český jazyk pro 3. ročník

Tato aplikace pochází z dílny Antonína Vonderky, jehož jméno stojí i za dalšími aplikacemi věnovanými českému jazyku. Aplikace určená pro 3. ročník se zaměřuje na tyto oblasti:

- určování pádu, čísla a rodu podstatných jmen,
- určování osoby, čísla a času u sloves,
- psaní i/y po obojetných souhláskách (vyjmenovaná slova),
- druhy slov – podstatná jména, přídavná jména, zájmena, číslovky, slovesa a předložky,
- rozlišení věty jednoduché a souvětí.

Každé procvičování obsahuje nápovědu pro dané téma, zobrazuje se bodový limit, který je určen pro splnění zadání a dosažené body (obrázek 11).

Poté, co si uživatel zvykne na zpočátku nepřehlednou grafiku, je ovládání velmi jednoduché. Všechna zadání jsou postavena na stejném principu. Uživatel začíná s určeným počtem bodů a jeho cílem je dosáhnout maximálního počtu bodů. Motivace tedy spočívá v dosažení maximálního počtu bodů. Zpětná vazba je uživateli poskytnuta slovně a přiřazením příslušného počtu bodů. Chybí ale odůvodnění chybného řešení.

Obrázek 11 – zadání v aplikaci „Český jazyk pro 3. ročník“

Foto: Antonín Vonderka

Český jazyk 3. ročník – testy a hry

Aplikace Český jazyk 3. ročník – testy a hry navazuje na předchozí aplikaci. Je rozdělena na tyto oddíly:

- vyjmenovaná slova,
- druhy slov,

- podstatná jména a slovesa.

Každý oddíl je dále členěn na testovací část a hru. V testovacím režimu má uživatel stálý přehled o zbývajících pokusech, počtu chyb a počtu správně doplněných jevů (obrázek 12).

Obrázek 12 – testovací režim v aplikaci „Český jazyk 3. ročník – testy a hry“

Foto: Antonín Vonderka

Herní režim nabízí více typů her, jednou z nich je hra, ve které žák musí vybrat správné řešení a dopravit jej na určené místo. Nejen, že si procvičuje pravopis, ale také prostorovou orientaci a jemnou motoriku (obrázek 13).

Obrázek 13 – hra v aplikaci „Český jazyk 3. ročník – testy a hry“

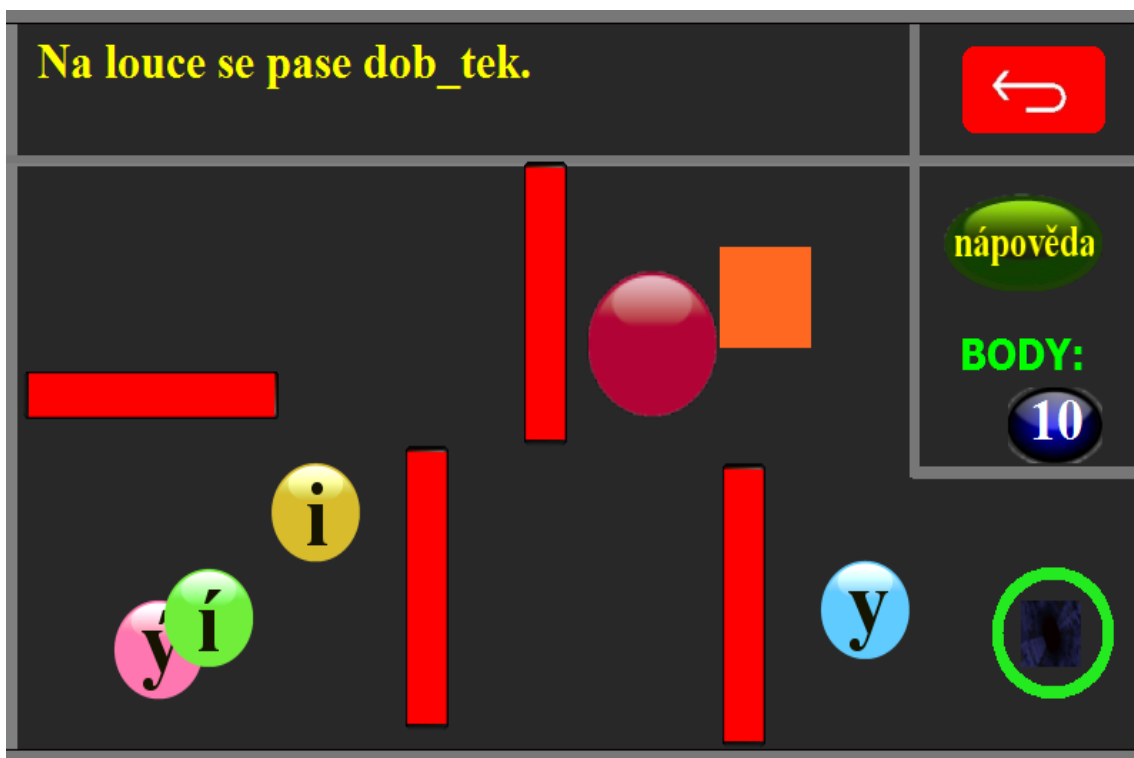

Foto: Antonín Vonderka

Abeceda pro děti

Abeceda pro děti je aplikace určená dětem od 4 – 7 let.

Aplikace obsahuje tyto jazykové hry:

- abeceda,
- velká písmena,
- malá písmena,
- najdi kartičku,
- tvoření slov,
- písmena ve slově,
- pexeso,
- první písmeno ve slově,
- poslední písmeno ve slově.

Popis her v aplikaci:

- 1) **Abeceda:** žáci se naučí vzhled a názvy jednotlivých písmen.
- 2) **Velká písmena:** žáci se učí počáteční písmena slov. Každé písmeno je znázorněno pěti různými obrázky, tedy pěti slovy. Hra obsahuje 135 různých obrázků, které se zobrazují v náhodném pořadí. Všechna slova jsou napsaná velkým tiskacím písmem.
- 3) **Malá písmena:** tato hra je stejná jako hra Velká písmena, pouze obsahuje malá písmena.
- 4) **Najdi kartičku:** v této hře žáci musí ukázat na obrázek, jehož počáteční písmeno názvu se shoduje se zobrazeným písmenem. Např. se objeví písmeno O a pod ním 3 obrázky: želva, oko a žirafa. Program přečte písmeno a pojmenuje ilustrace, aby nalezení obrázku nebylo pro děti příliš těžké. Pokud děti kliknou na chybný obrázek, ozve se: „Chyba, to bylo ž jako žirafa“. Při správné volbě se ozve: „O jako oko“ a malý školák je pochválen (obrázek 14).

Obrázek 14 – najdi kartičku v aplikaci „ Abeceda pro děti“

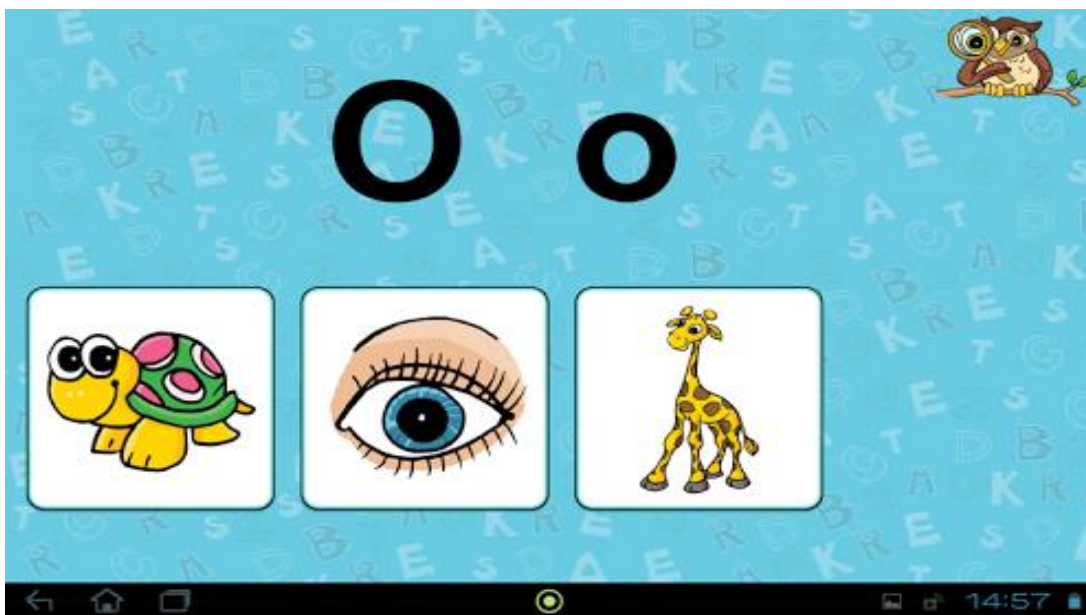

Foto: PMQ Software

5) **Tvoření slov:** otáčením jednotlivých políček žáci sestavují slovo namalované na obrázku. Schovaný obrázek se tím postupně odkrývá. Po otočení všech písmen se ukáže celá ilustrace (obrázek č. 15).

6) **Písmena ve slově:** úkolem této hry je některé písmeno ve slově. Např. se zobrazí slovo „KUCHAŘ“ a úkolem pro děti je najít písmeno Ř. Pokud kliknou na špatné písmenko, vysloví se chybně zvolené písmeno a povzbudí začínajícího čtenáře k dalšímu pokusu. Při správné volbě program děti pochválí a zobrazí další slovo. Pokud děti najdou správné písmeno hned napoprvé, dostanou hvězdičku. Za 8 hvězdiček je čeká překvapení.

Obrázek 15 – Tvoření slov v aplikaci „ Abeceda pro děti“

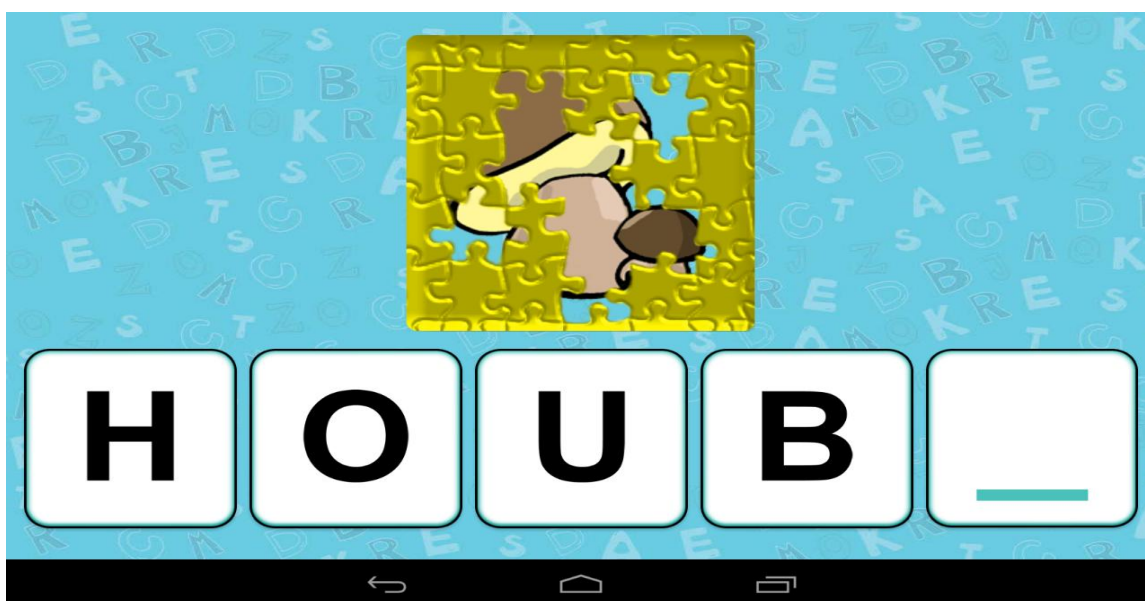

Foto: PMQ Software

7) **Pexeso:** na ploše displeje je 20 kartiček. Jedná se o modifikaci hry pexeso. V této hře se musí spojit písmeno s obrázkem (A + AUTO, C + CIBULE atd., obrázek 15).

Obrázek 16 – pexeso v aplikaci „ Abeceda pro děti“

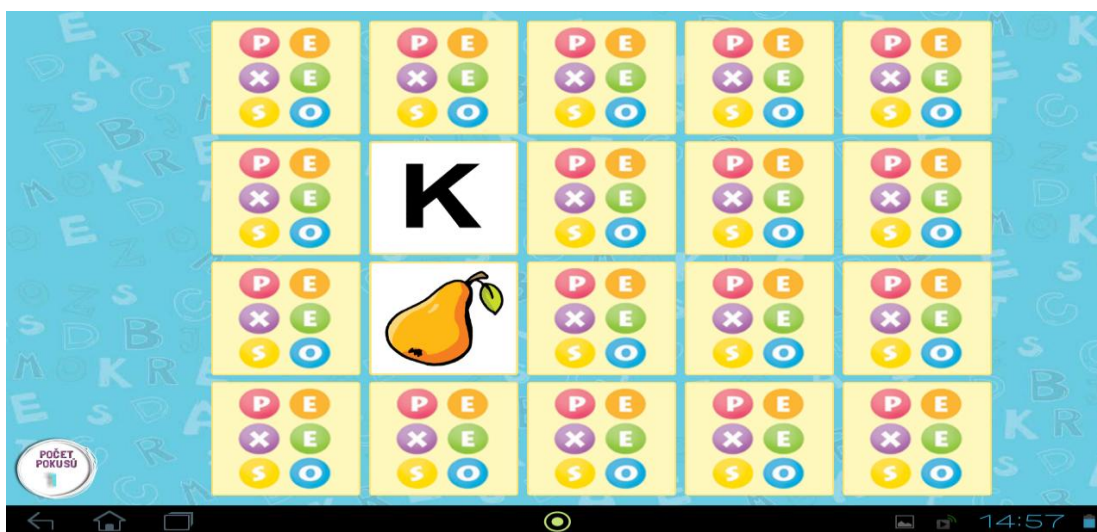

Foto: PMQ Software

8) První písmeno ve slově: objeví se obrázek a trojice písmen. Program se zeptá: „Jaké písmeno slyšíš na začátku slova?“ Přečte se slovo, které znázorňuje obrázek. Takže například pro slovo AUTO je správná volba A.

9) Poslední písmeno ve slově: objeví se obrázek a pod ním písmena. Program se zeptá: „Jaké písmeno slyšíš na konci slova?“ Přečte slovo, které znázorňuje obrázek. Například pro obrázek znázorňující BANÁN je správná volba N.

Tato aplikace je vybavena velmi zdařilými ilustracemi, jednoduchá grafika i ovládání jsou vhodné pro nejmenší žáky i předškoláky. Jednoduchá cvičení formou her jsou sama o sobě motivací. Ta je doplněna o obrázky, hvězdičky a pochvaly. Ženský hlas pochválí žáky za každou správnou odpověď. Žáci mají okamžitou zpětnou vazbu. Nedostatkem této aplikace je používání nespisovného českého jazyka v pochvalách, například po správném splnění cvičení se ozve „pěkný“ nebo „fantastický“, dílčí úkoly jsou mj. hodnoceny slovem „super“ nebo při určování slova „houba“ jsou na obrázku zobrazeny houby dvě. Správný tvar by měl být „houby“

2.2.3 Internet

2.2.3.1. Využití internetu v edukačním procesu

Abychom mohli využívat v hodinách českého jazyka internet, potřebujeme v první řadě učebnu vybavenou počítači. Ideální je stav, kdy každý žák může pracovat samostatně. Také je velmi důležité rychlostní připojení k internetu a propojení počítačů společnou sítí. Bez rychlostního připojení by práce neměla smysl. Když žáci musí při vyplňování testů nebo vyhledávání informací dlouho čekat, práce ztrácí efektivitu a přestává mít význam.

Široké využití internetu v současném edukačním procesu je nesporné. Žáci i učitelé využívají internet nejen v rámci vzdělávání, ale především v osobním životě. Žáci ho využívají jako zdroj zábavy, hraní her, komunikace a sdílení prostřednictvím komunikačních serverů. Učitelé jej využívají stejným způsobem, ale také, a to především, jako zdroj informací. Tuto službu internetu jako obrovského zdroje informací na jednom místě nic nenahrazuje. Nevýhodou internetu však je, že uvedené informace jsou anonymní, autorem může být kdokoli, a tak není s jistotou možné říci, že jsou pravdivé.

Uživatelé by tedy měli znát základní pravidla pro práci s internetovým materiálem:

Vyhledávání informací

Abychom mohli internet využívat co nejefektivněji, je potřeba znát nejvhodnější způsoby, jak informace vyhledat. Neobvyklejší cesta k informacím vede přes některý z vyhledávačů, jako je např.: Google.

Kromě normálního vyhledávání Google umožňuje:

- pokročilé hledání podle data, formátu souboru,
- hledání obrázků,
- archivování stránek,
- nalezení odkazů mířících na konkrétní stránku,

- vyhledávání v rámci jedné domény.

Nástroje Google využitelné i ve škole:

- Google weby - možnost vytvořit nový web,
- webová aplikace Picasa - možnost vytvářet alba fotografií,
- Google mapy,
- Google Docs - nástroj umožňující spolupráci více žáků na vytváření jednoho dokumentu.

Důvěryhodnost informací

Pro posouzení důvěryhodnosti informací z internetu je potřeba umět porovnávat různé zdroje.

J. Vejvodová (2013) uvádí tyto faktory k posouzení důvěryhodnosti informací z webové stránky:

- **Důvěryhodnost autora**

Měli bychom sledovat, zda je na webových stránkách uvedeno jméno autora, zda je autor odborníkem na dané téma, zda mají stránky nějakého sponzora a jaká je jeho pověst. Pokud stránky tyto informace neobsahují, měl by mít uveden alespoň odkaz na tyto informace nebo na jiný zdroj, který umožní informace ověřit.

- **Správnost údajů**

Za správné můžeme považovat informace věrohodné a bezchybné. Stránky by měly mít editora, který by ověřoval věrohodnost toho, co je uvedeno.

- **Objektivita**

Všechny informace by měly být prezentovány bez zaujetí a předpojatosti. Stránky by měly být věcné. Pokud se na stránkách vyskytuje reklama, mohou být informace čtenářům podávány v atraktivnější – zkrácené podobě.

- **Aktuálnost**

Stránky by měly obsahovat údaje o datu vložení informací nebo poslední aktualizace. Odkazy by měly být aktivní.

- **Rozsah**

Stránky by měly být originální, informace jedinečné a téma by mělo být rozebráno do takové hloubky, jakou si zaslouží.

Každý učitel by měl mít přehled o dostupných informacích k danému tématu. Nejenže získá podklady pro vlastní přípravu, ale bude umět žákům s vyhledáváním pomoci a také rozpozná, zda žáci své práce pouze nezkopírovali.

Druhy informací

Informace můžeme rozdělit do 4 kategorií - kvalitní, méně kvalitní, nepoužitelné, škodlivé.

Do digitální podoby lze převádět:

- texty,
- učební pomůcky, testy, výukové programy,
- obrázky, animace, audio, video ukázky.

2.2.3.2 Klasifikace internetových zdrojů pro výuku českého jazyka

Internetové zdroje pro výuku českého jazyka lze rozdělit do těchto kategorií:

1. Portály institucí

- Ústav pro jazyk český AV ČR: <http://www.ujc.cas.cz/odd>

Jedná se o cenný zdroj informací nejen pro učitele českého jazyka. Nabízí různé poučky, kvízy i diktáty. Na těchto stránkách jsou prezentována vydání časopisu, který ÚJČ vydává.

Ústav pro jazyk český AV ČR není autorem webových stránek www.pravidla.cz, www.ocestine.cz a www.nechybujte.cz, a proto neodpovídá za informace o českém pravopisu, tvarosloví aj. uvedené na těchto stránkách.

- Ústav Českého národního korpusu: <http://www.ucnk.ff.cuni.cz>
- Ústav pro českou literaturu AV ČR: <http://www.ucl.cas.cz>

Z těchto stránek je možno stáhnout např. přehled dějin české literatury od r. 1945 do r. 1989. V menu Publikace je charakteristika časopisu Česká literatura s bibliografií ročníků 1953 - 2009, archiv a výběr příspěvků z posledních ročníků včetně digitalizovaného archivu časopisů.

2. Portály určené pro vědecké a studijní účely

- Česká elektronická knihovna: <http://www.ceska-poezie.cz>

Je to plnotextová databáze české poezie 19. a počátku 20. století. Shromažďuje a zpřístupňuje první vydání básnických textů od počátku novodobé česky psané poezie až po její plný rozmach a to v elektronické podobě. V databázi lze nalézt i tyto údaje: „o počtech slov a veršů, o délce slova či verše až po automatické sestavování frekvenčních a abecedních slovníků a vyhledávání vazeb jednotlivých slov a motivů.“

Badatelé mají možnost vyhledávat jednotlivá slova - motivy, dvojice či skupiny slov na různé úrovni textu (v rámci verše, sloky, básně, sbírky, knihy i celé plnotextové databáze). Omezené části děl lze tisknout a kopírovat.

3. Portály zaměřené na vyučování

- Česká literatura na internetu: <http://www.ceskaliteratura.cz>

Tento portál přináší řadu informací. Lze zde najít tyto rubriky:

- články
- recenze
- texty
- spisovatelé
- dokumenty
- www
- počteníčko
- studie
- služby

Obsah těchto stránek lze využívat přímo v hodinách literatury, nebo je žáci mohou využívat doma při samostudiu. Učitelům mohou tyto stránky pomoci při přípravách na vyučování.

- Portál české literatury: <http://www.czechlit.cz>

4. Literární encyklopedie

- LEGIE - databáze knih Fantasy a Sci-Fi: <http://www.legie.info>
- Zahraniční literární encyklopedie Literary Encyclopedia: <https://www.litencyc.com/>

V české republice literární encyklopedie online doposud chybí. Do jisté míry ji ale nahrazuje portál Wikipedia (<https://cs.wikipedia.org/wiki/>) Ovšem informace z tohoto zdroje je potřeba vždy ověřit, vkládat je tam může kdokoli.

5. Portály věnované jedinému autorovi

- Encyklopedie spisovatelů: <http://www.spisovatele.cz>

Informace o jednotlivých autorech poskytují i stránky věnované literatuře.

6. Elektronické knihy a texty

Elektronických knih a textů stále více přibývá. Stačí do vyhledavače zadat E-knihy a název titulu, a pokud jsou kniha či text v elektronické podobě dostupné, objeví se v nabídce.

7. Literární časopisy on-line

- iliteratura.cz: <http://www.iliteratura.cz/>

8. Češtinářské „perličky“

- Literární doupě: <http://ld.johannesville.net/perlicky>

2.2.3.3 Jazyková cvičení na internetu

Internetových serverů nabízejících procvičování různých jazykových jevů je spousta. Jak již bylo uvedeno výše, i zde platí, že všechny testy nemusejí přesně odpovídat pravidlům českého pravopisu. Proto by ho měl učitel, dříve nežli test žákům zadá, sám vyzkoušet a správnost odpovědí si ověřit. Dostupná cvičení jsou vesměs doplňovací.

Jazyková cvičení najdete jednak na webových stránkách již zmíněných institucí, jednak mj. na těchto portálech:

- www.testpark.cz
- www.testy.nanic.cz
- www.testy.mzs-vb.cz
- www.mojecestina.cz
- www.ocestine.cz
- www.onlinecviceni.cz

Portály ocestine.cz a mojecestina.cz kromě cvičení nabízejí také zdarma výukové materiály. Po procvičení jsou žákům vysvětleny chyby. Ostatní portály také poskytují zpětnou vazbu (například v %), ale chybí odůvodnění pravopisných jevů. Žáci si mohou testy opakovaně spouštět a porovnávat své dosavadní výsledky. Pokud nejsou k portálu přihlášení, je testování anonymní a výsledky se nikam neukládají.

2.2.4 Interaktivní tabule

Interaktivní tabule spojuje projekční plochu s projekčním zařízením, které na ni přenáší obraz z počítače. Plocha tabule snímá dotyk prstu, speciálního pera nebo dalších speciálních nástrojů. Informace o pozici dotyku je přenesena do počítače, což zajišťuje reakci celého systému. Současný trh nabízí cca 24 interaktivních tabulí či systémů, proto není snadné se v této nabídce zorientovat.

2.2.4.1 Nástroje pro vytváření jazykových cvičení na interaktivní tabuli

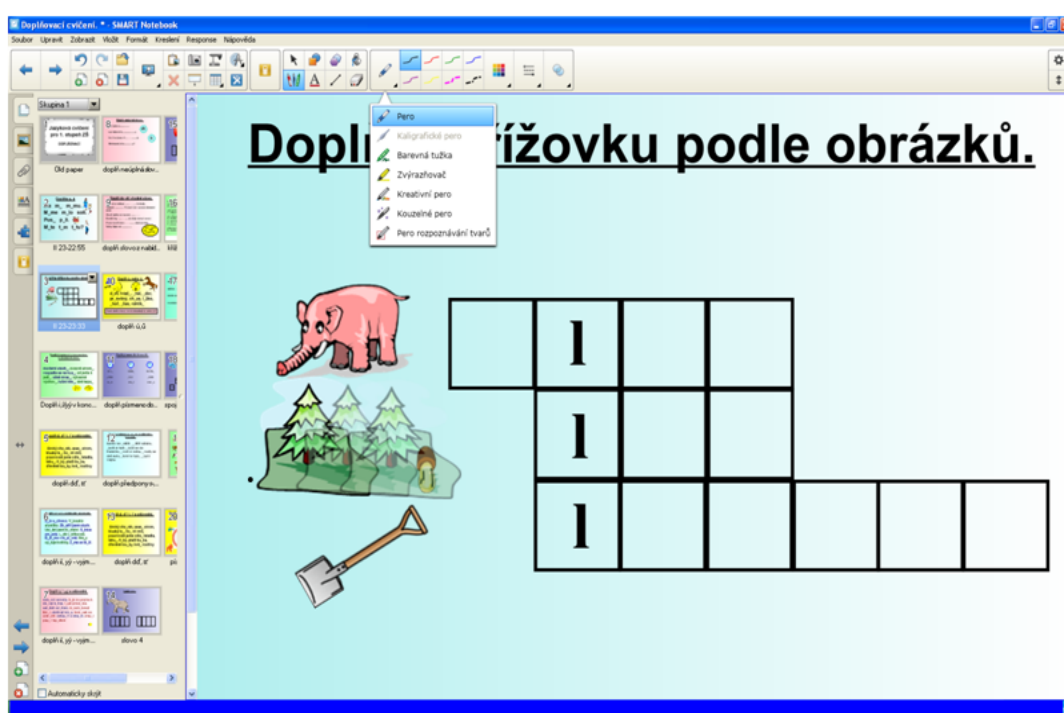
Vyučování pomocí interaktivní tabule a interaktivní multimediální učebnice stojí v popředí současných vzdělávacích trendů. Interakce, které probíhají při výuce s podporou multimediální učebnice, lze rozlišit na: „*interakci mezi aktéry výuky a interakci mezi aktéry a technickým zařízením*“ (Dostál, 2009). Zde se dotýká zavedeného termínu „interaktivní výuka“, za tu se každá práce s interaktivní tabulí považovat nedá. Např. pokud interaktivní tabuli využijeme pouze jako projekční plochu, nejedná se o interaktivní výuku. Podobný způsob výuky J. Dostál pojmenovává jako „*interaktivními pomůckami podporovanou výuku*“. V takovém případě je tato drahá technika nevyužitá, a tudíž bezcenná.

V následující části budou nastíněny možnosti nejběžnějšího využití interaktivní tabule při tvorbě jazykových cvičení.

1. Nástroje pro kreslení a psaní

Všechny typy interaktivních tabulí umožňují psaní přímo na snímací plochu tabule i v souboru v počítači. K psaní lze použít různé barvy, zvýrazňovače nebo kreativní pera. Podle potřeb je možné různé nastavení vlastností čar. Většina typů interaktivních tabulí disponuje elektronickou mazací houbou. Tyto úkony lze provádět speciálními nástroji či prstem. Na obrázku č. 17 žáci dopisují do křížovky písmena.

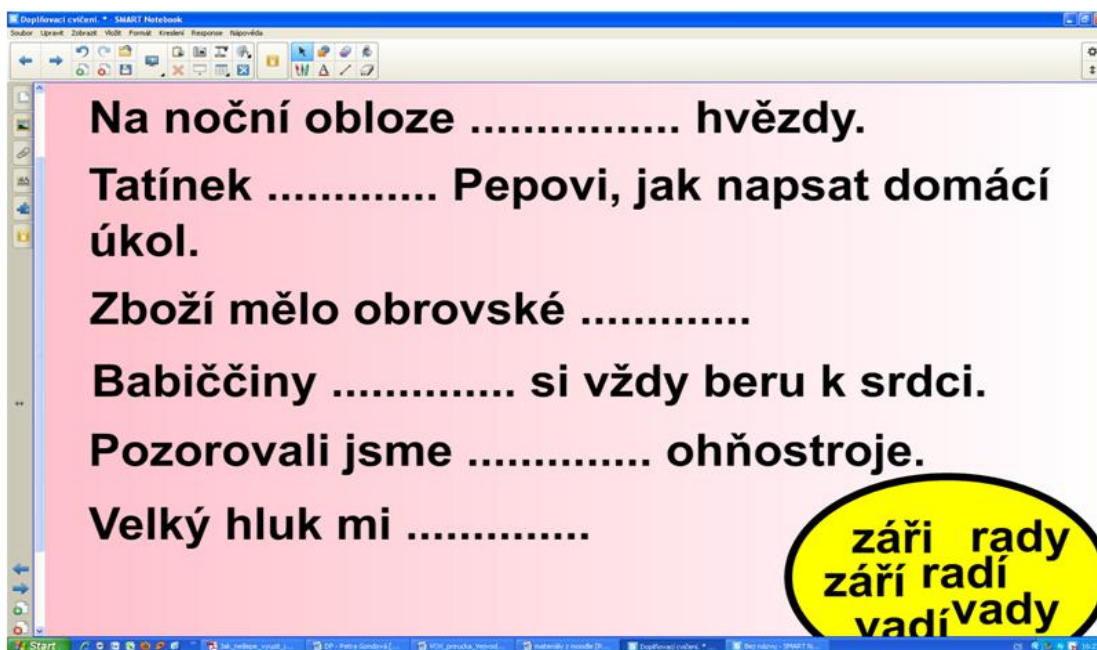
Obrázek 17 – výběr pera, psaní

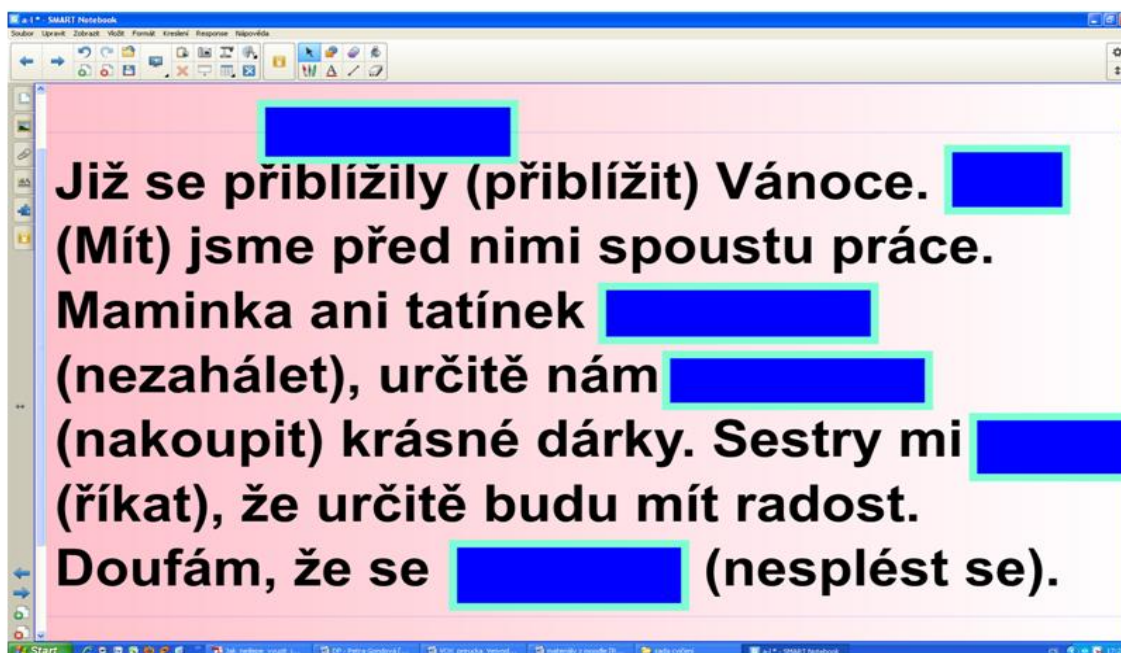
2. Nástroje pro přetažení a přiřazení

Přiřazování nebo přetahování objektů je jedním z nejjednodušších úkonů, které lze na interaktivní tabuli provádět. Tyto aktivity jde provádět podle různých, předem stanovených kritérií. Na obrázku č. 18 je tímto objektem slovo. Žáci přiřazují slova z nabídky do vět. Na obrázku č. 19 přetáhnutím obdélníku slovo odkrývají.

Obrázek 18 - přiřazování

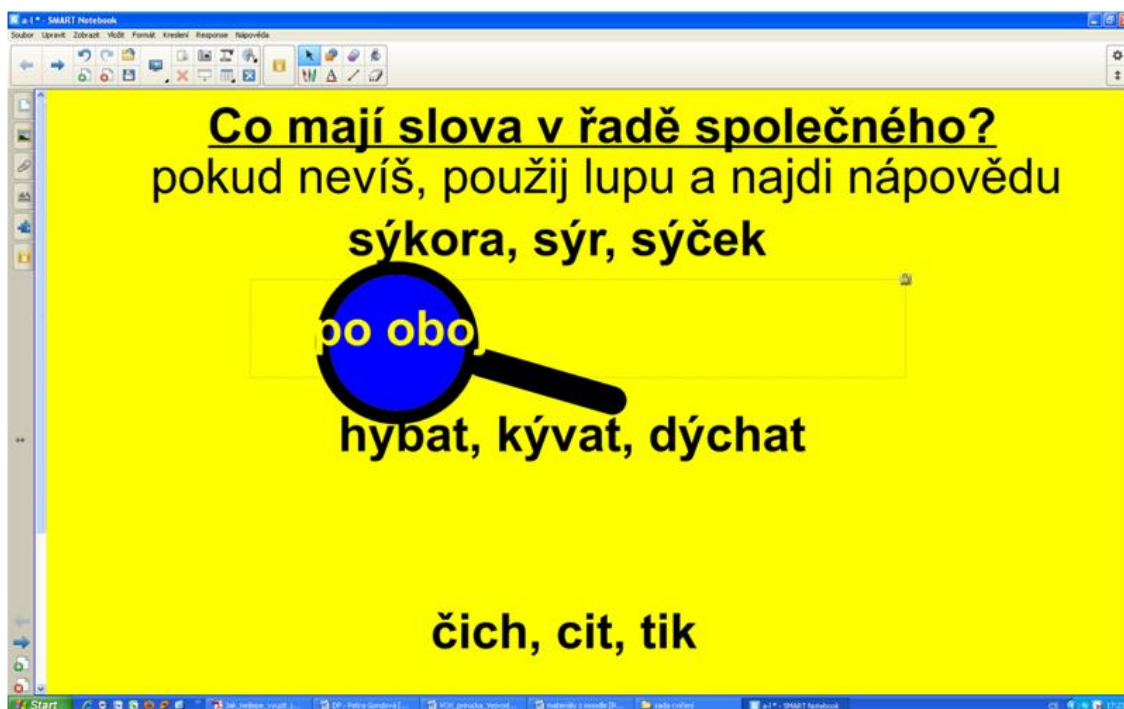
Obrázek 19 – přetahování, odkrývání

3. Textové nástroje

Textové nástroje umožňují stejné funkce běžného textového editoru. Vpisovat lze písmena, slova i text. Text můžeme vrstvit, skrývat, odkrývat. Slova lze také napsat stejnou barvou, jakou má pozadí, potom je můžeme díky jiné barvě odkrýt (obrázek 20).

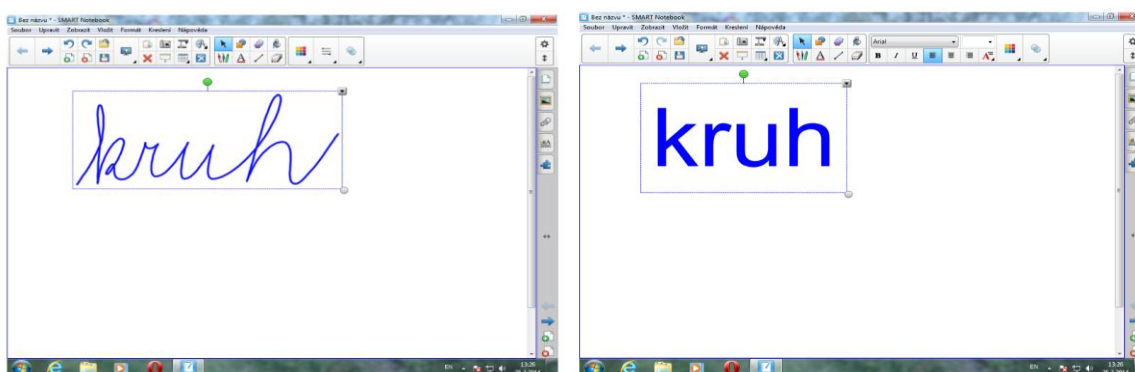
Obrázek 20 – ukrytá slova v pozadí

4. Rozpoznání ručně psaného textu

Tato funkce umožňuje rozpoznání ručně psaného textu a jeho převod na text psaný tiskacím písmem (obrázek 21). Podporuje ji většina typů interaktivních tabulí. Některé tabule umožňují převod textu i do cizího jazyka.

Obrázek 21 – rozpoznání rukopisu a převod na text

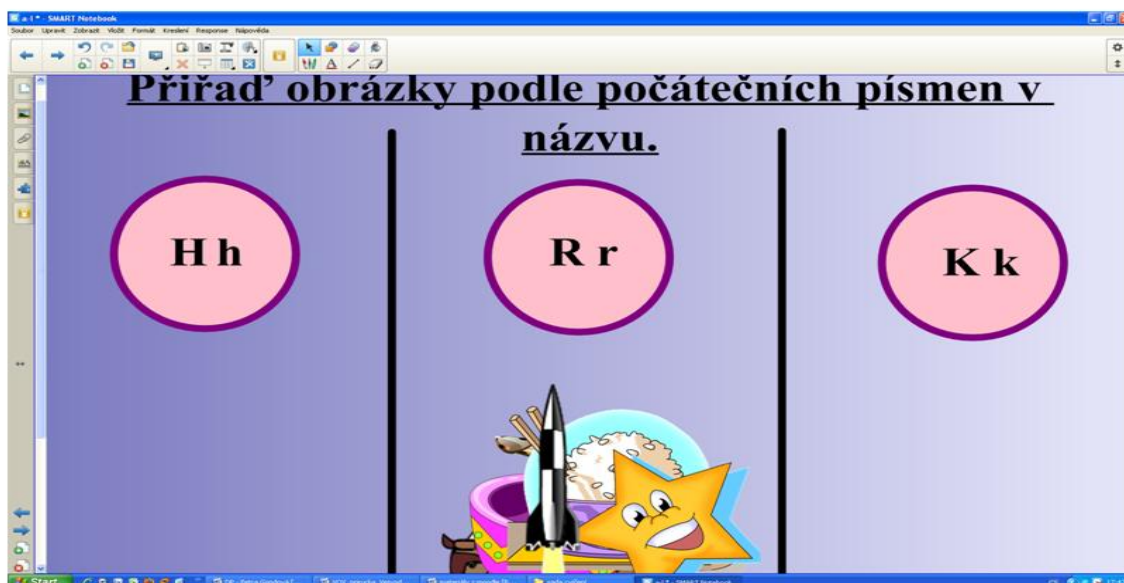

5. Klonovní, nekonečný klonovač a duplikování

Tyto funkce lze velmi snadno využít vždy, když chceme namnožit jakýkoli objekt či text na stránce. Na obrázku č. 22 jsou naklonované oddělovací čáry a kruhy, do kterých byla později vložena různá písmena. Nekonečný klonovač můžeme využít v případě, že

potřebujeme namnožit větší množství objektů. Duplikovat můžeme celé stránky, které po uložení do galerie můžeme kdykoli použít jako šablonu.

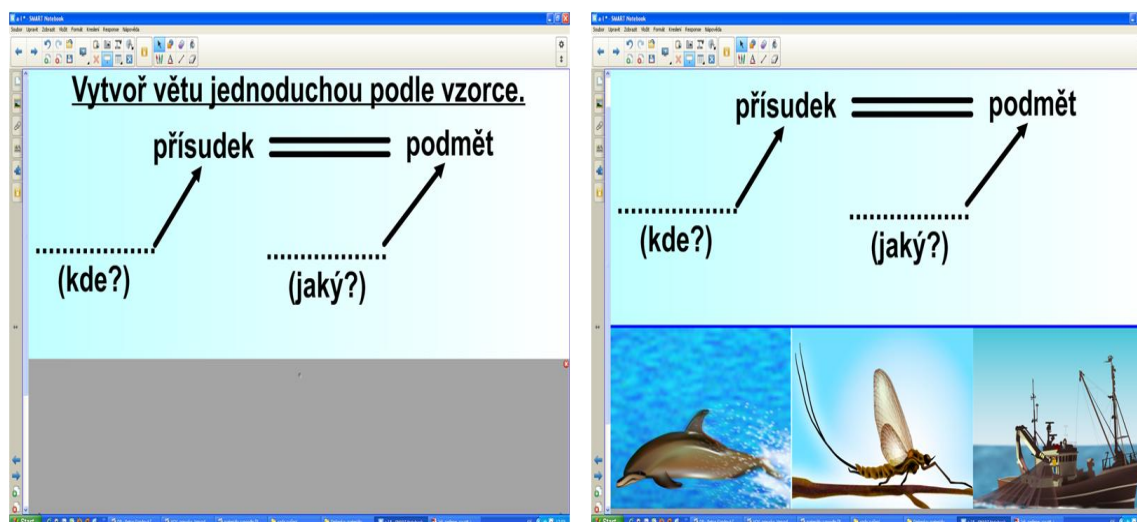
Obrázek 22 - klonování

6. Nástroje pro skrývání a odkrývání

Tento nástroj slouží k zakrytí obrazovky. Můžeme zakrýt obrazovku celou nebo jen její část. Zakrývat lze horizontálně i vertikálně. Na obrázku 23 je roletka použita k zakrytí nápovědy v podobě obrázků. Kromě roletky můžeme ke skrývání textu nebo objektu použít např. objekty jiné, jak znázorňuje obrázek č. 19.

Obrázek 23 - roletka

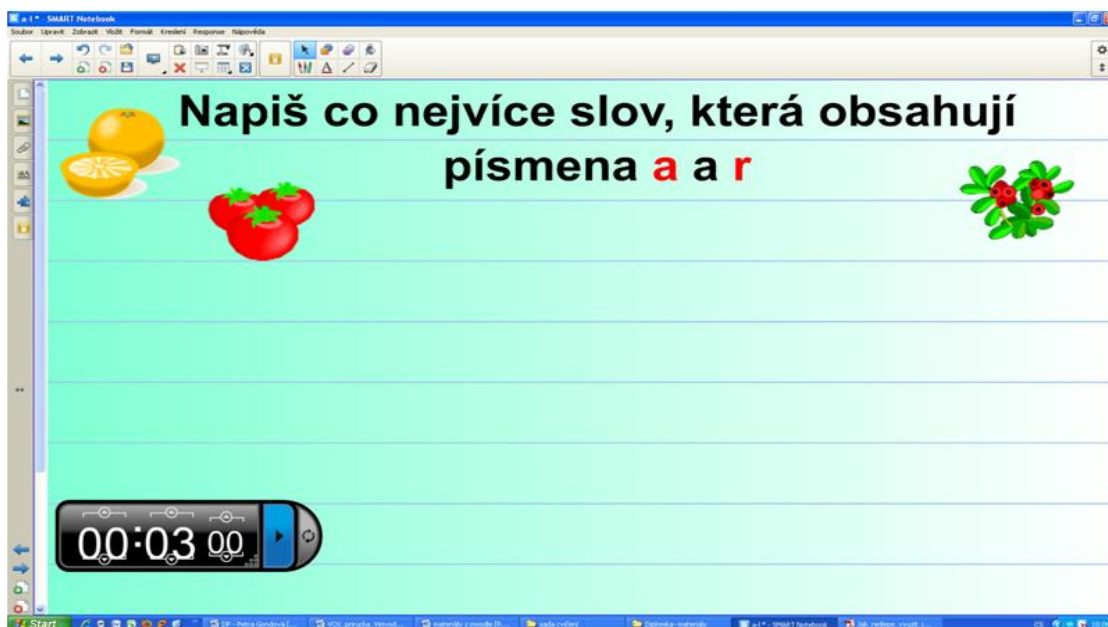

7. Měřič času, stopky a hodiny

Měření časových úseků je běžnou činností během vyučování. Software interaktivní tabule umožňuje využívat měřič času, stopky nebo hodiny. Ty mohou být analogové nebo digitální a ukazují reálný čas. U měřiče času a stopek lze nastavit zvukové znamení, které

ohlásí konec uplynulého času. V softwaru interaktivní lze využít mnoho dalších podobných doplňků, jako například kalkulačku a teploměr. Na obrázku č. 24 jsou stopky nastaveny na 3 minuty, během kterých mají žáci splnit zadaný úkol. Po vypršení času zazní tón.

Obrázek 24 - stopky

8. Seskupování

Seskupování je aktivita, kterou při tvorbě cvičení využijeme velmi často. Umožňuje zkombinovat více objektů, obrázků či textových souborů a vytvořit z nich jeden složený obraz. Seskupování již bylo použito u obrázků 20 (lupa) a 22 (kruhy s písmeny). Na obrázku 25 byly seskupeny ovály a texty v jeden celek a obdélník s otazníkem. Při přesouvání se seskupenými objekty pohybujeme jako s jedním celkem. Takto vytvořená seskupení lze podle potřeby rozdělovat.

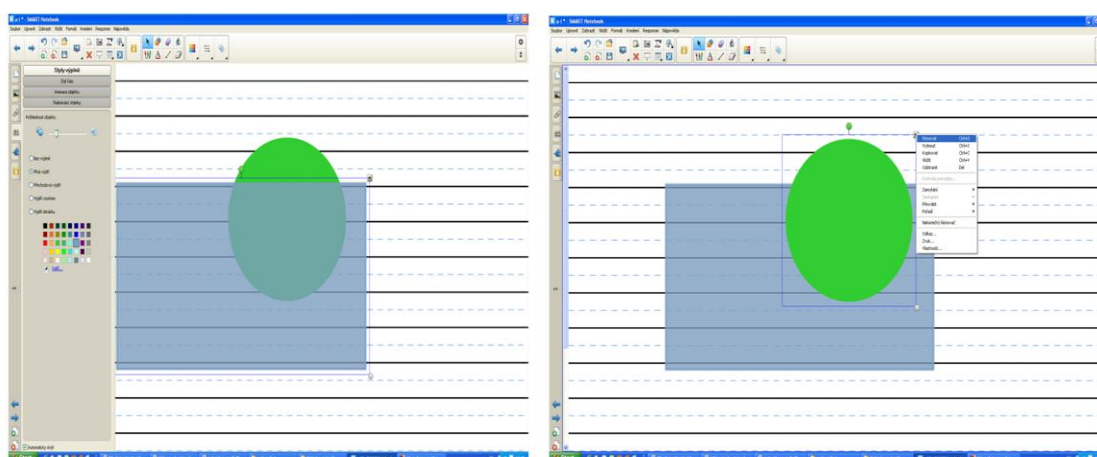
Obrázek 25 - seskupení

9. Průhlednost, vrstvení

Průhlednost umožňuje nastavení textů či obrázků tak, aby byly částečně nebo zcela průhledné. Na obrázku č. 26 je obdélník zprůhledněn natolik, aby byly vidět všechny linky i tvary, které jsou pod ním ukryty. Vrstvení umožňuje vrstvit na sebe jak texty, tak obrazy a tvary. Lze tak vytvářet popisky k obrázkům, postupně odkrývat schovaný text či obraz apod. Je možné si průběžně měnit pořadí vrstvených objektů.

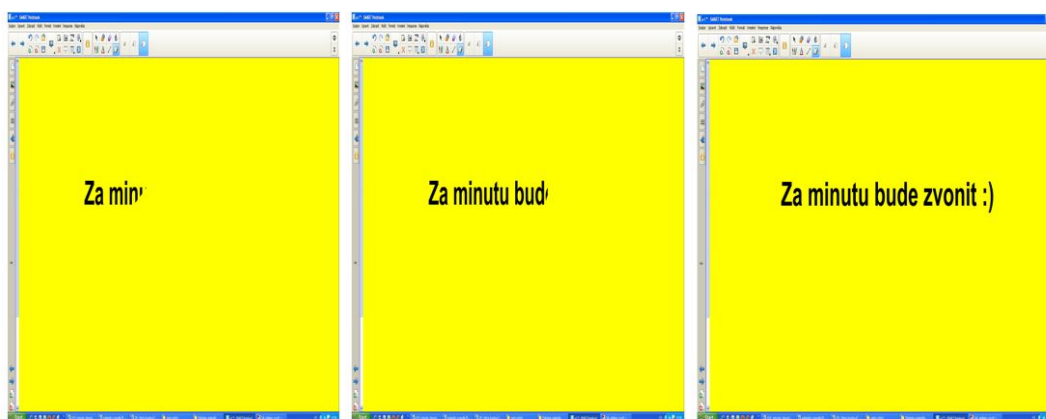
Obrázek 26 – průhlednost, vrstvení

10. Mazání a odkrývání

Mazání a odkrývání jsou běžně využívané funkce u většiny interaktivních tabulí. Jakýkoli text či obrázek můžeme překrýt vrstvou stejné barvy, jakou má pozadí, nebo barvou jinou, tu později digitální gumou odkrýváme, dokud neodkryjeme celý text či obrázek. Na obrázku č. 27 je text zakryt vrstvou žlutého inkoustu, která je postupně stírána, až se text zcela odkryje.

Obrázek 27 - mazání

11. Záznam obrazovky nebo stránky / videokamera

Díky této funkci můžeme vytvářet videozáznamy, které zachycují veškeré dění probíhající na interaktivní tabuli, a to včetně zvukového doprovodu. Takto vytvořené klipy můžeme dále využívat, přehrají je všechny běžné přehrávače.

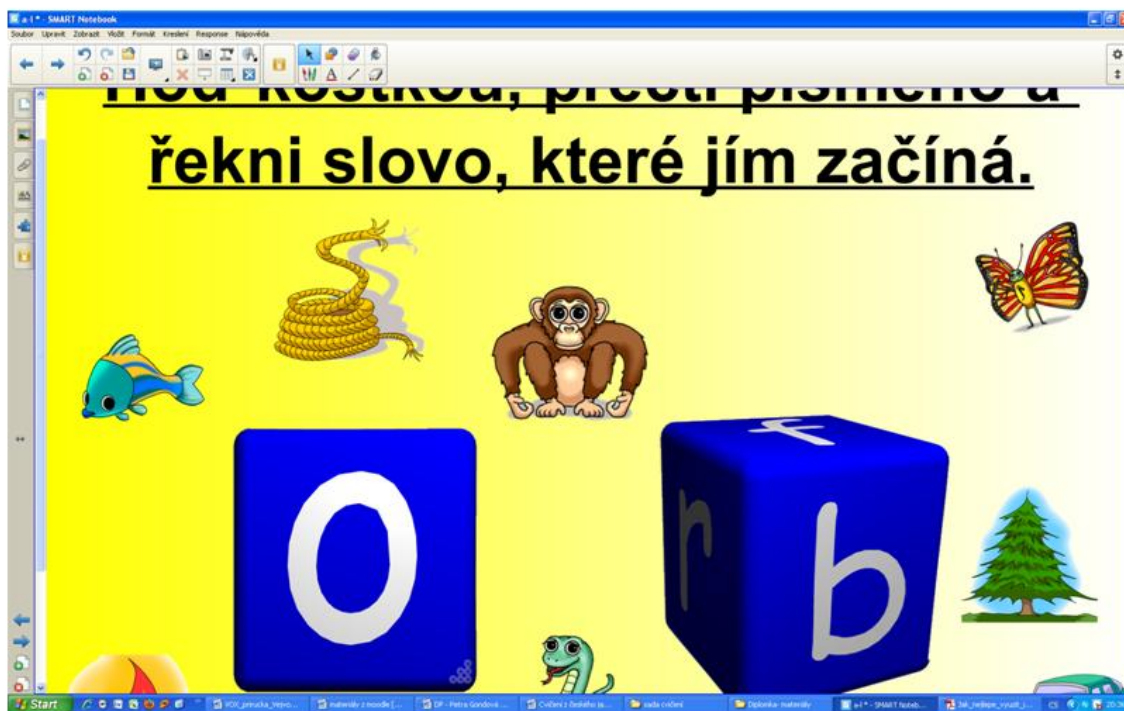
12. Digitalizace obrazovky a vystřihování

Pomocí funkce digitalizace obrazovky můžeme vytvořit digitální záznam čehokoli, co zobrazuje monitor počítače či plocha interaktivní tabule. Tento záznam lze pomocí vystřihování dále upravovat. Využít ho můžeme například při vytváření skládanek fotografií nebo různých obrázků.

13. Multimédia

V galerii programu SMART Notebook je k dispozici několik animací, které můžeme využívat (obrázek 28). Můžeme si je ale vytvářet i sami a do galerie je vkládat k opakovanému využití. Pokud použijeme animace, videa nebo audionahrávky volně dostupné na internetu, můžeme na ně v souboru vytvořit odkaz. V případě, že je do souboru stáhneme, musíme pamatovat na uplatnění autorských práv. Ve výuce můžeme také používat interaktivní pomůcky v podobě úhlooměru, kalkulačky, pravítka apod.

Obrázek 28 - animace

Při přípravách interaktivních cvičení můžeme využívat předdefinované šablony. Nalezneme je v software Smart Notebooku pod názvem Lesson Activity Toolkit 2.0.

J. Vejvodová (2014) jejich přínos pro vyučování definuje následovně:

- „urychlují přípravu na vyučování,
- pomáhají rozvoji logického myšlení žáků/studujících,
- přispívají k rychlejšímu pamětnímu osvojení si učiva,
- podporují interaktivní zapojení žáků/studujících do výuky,

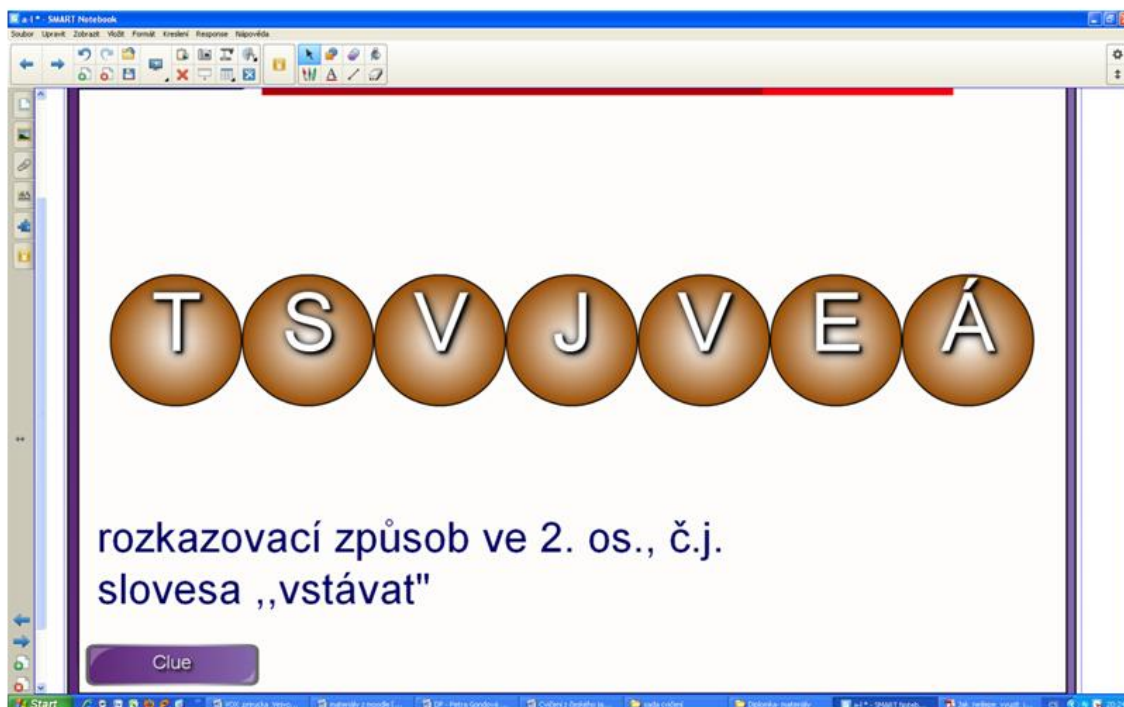
- *aktivizují vědomosti žáků/studujících,*
- *umožňují diferenciaci ve výuce,*
- *zpestřují hodiny,*
- *usnadňují kontrolu, zpětnou vazbu.*“

S pomocí těchto šablon můžeme vytvářet různé typy cvičení:

1. Anagram

Jedná se o přesmykování písmen. Anagram můžeme použít k motivaci, aktivizaci, procvičování, upevňování pojmů apod. Přesmykováním písmen poskládáme slovo. Pod ikonou Clue můžeme ukrýt nápovědu, klíč k řešení či zadání. Můžeme také nastavit časový limit a obtížnost.

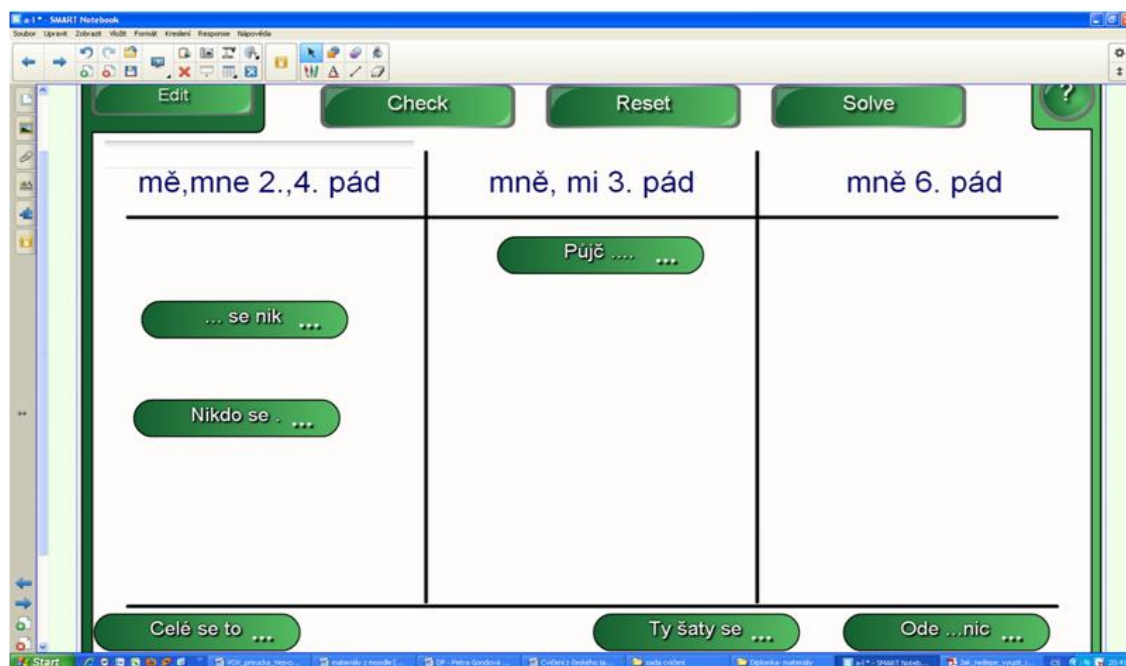
Obrázek 29 - Anagram

2. Category sort – Category sort image

Třídění do kategorií textů či obrázků. Tuto aktivitu můžeme využít ve fázi procvičování či opakování k třídění pojmů, informací či obrázků do skupin.

Obrázek 30 – Category sort

3. Vortex sort – Vortex sort image

V tomto cvičení znovu třídíme obrázky nebo pojmy do skupin. Ty znázorňují dva barevně odlišené kruhy, které mohou rotovat. Správným zařazením slovo kruh pohltí, při nesprávném zařazení se slovo vrátí zpět. J. Vejvodová (2014) ve svých studijních materiálech upozorňuje na nepříjemnosti, které mohou rotující kruhy způsobit citlivějším jedincům. Ve cvičení na obr. č. 31 žáci třídí kladné a záporné vlastnosti.

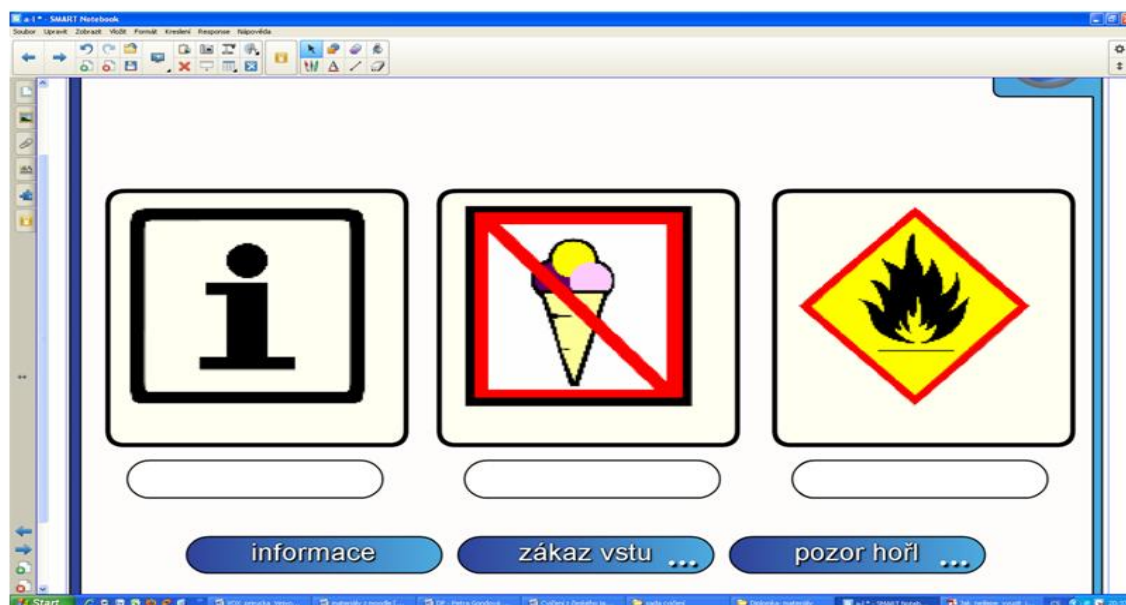
Obrázek 31 – Vortex sort

4. Image match

Aktivitou tohoto cvičení je přiřazování (spojování) pojmů s obrázky.

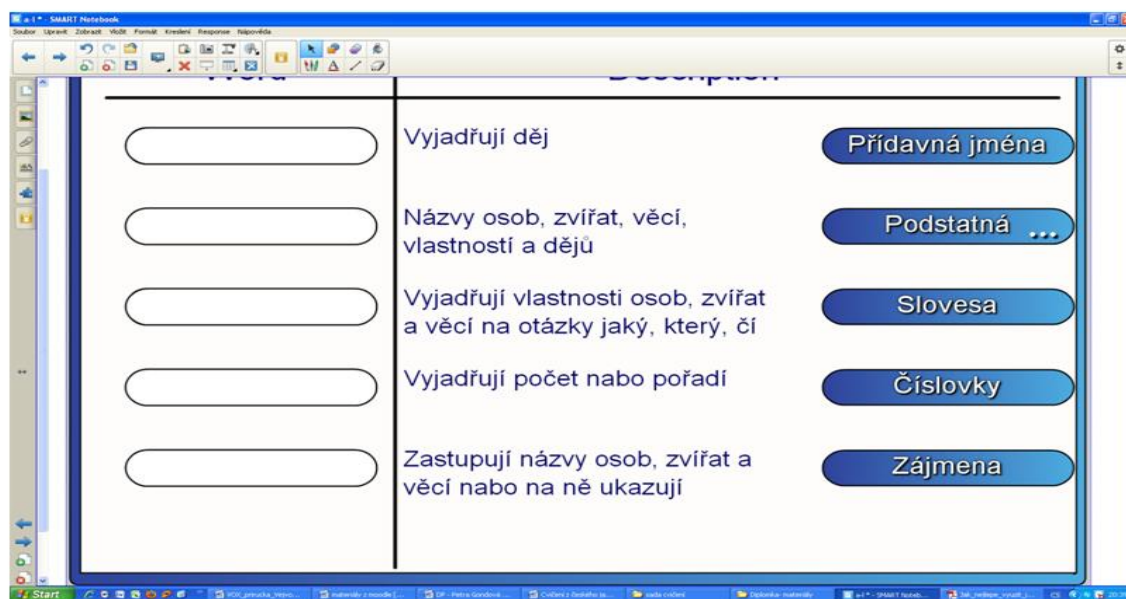
Obrázek 32 – Image match

5. Keyword match

V tomto typu cvičení žáci přiřazují pojmy k definicím. Žáci zobecňují a uvádějí pojmy do souvislostí.

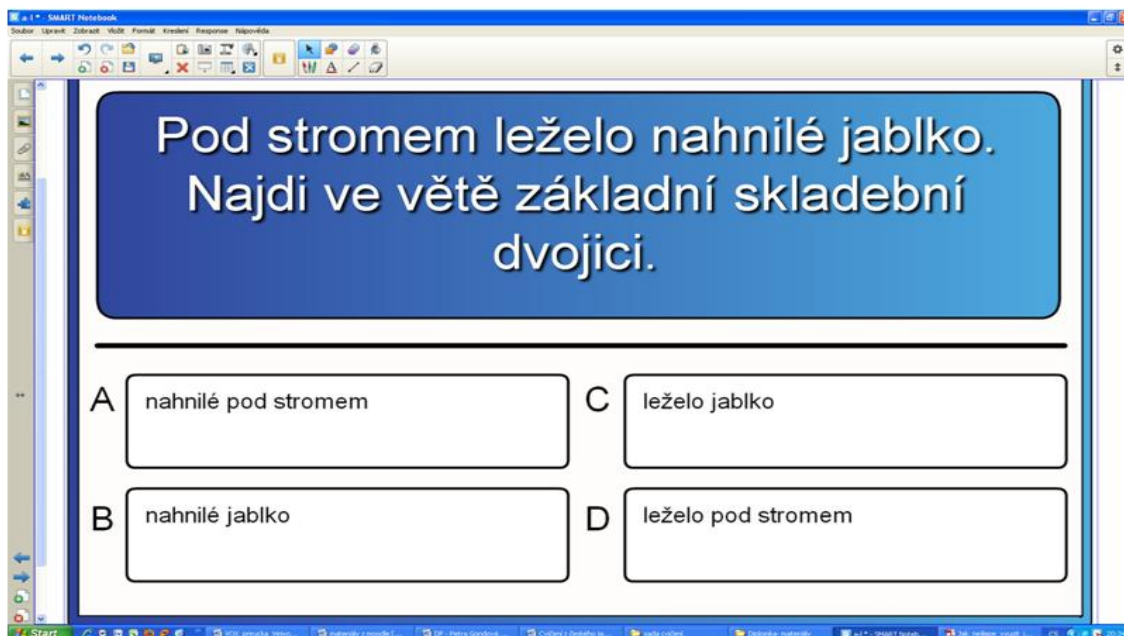
Obrázek 33 - Keyword match

6. Multiple choice

Tento druh cvičení využijeme k opakování, procvičování nebo upevňování učiva. Úkolem žáků je vybrat nabídky odpovědí jednu správnou.

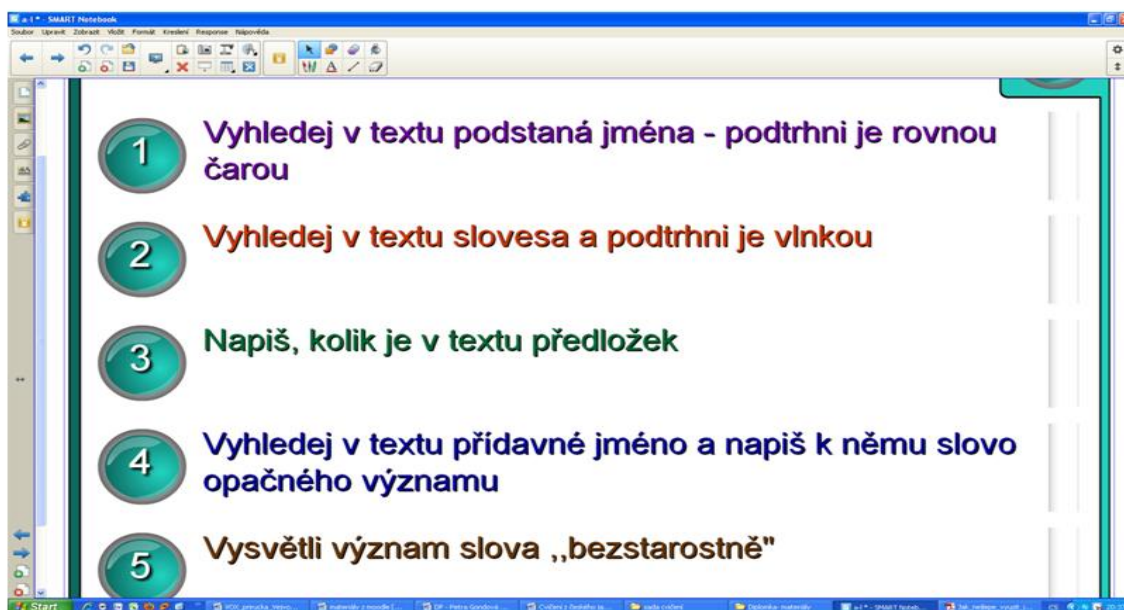
Obrázek 34 – Multiple choice

7. Note reveal

Jestliže je naším cílem odkrývat postupně dílčí části zadání nebo textu, můžeme využít tuto aktivitu.

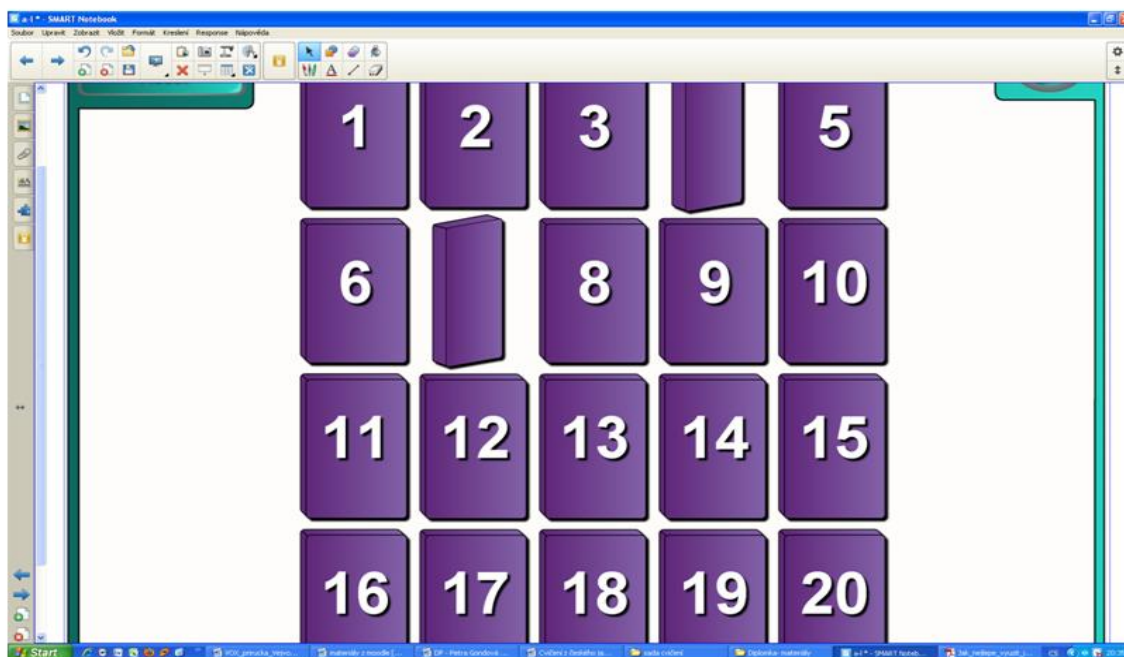
Obrázek 35 – Note reveal

8. Pairs

Tato aktivita je postavena na principu hry pexeso. Žáci vyhledávají dvojice podle určených kritérií. Cvičení lze využít pro motivaci, aktivizaci, procvičování, upevňování učiva, apod.

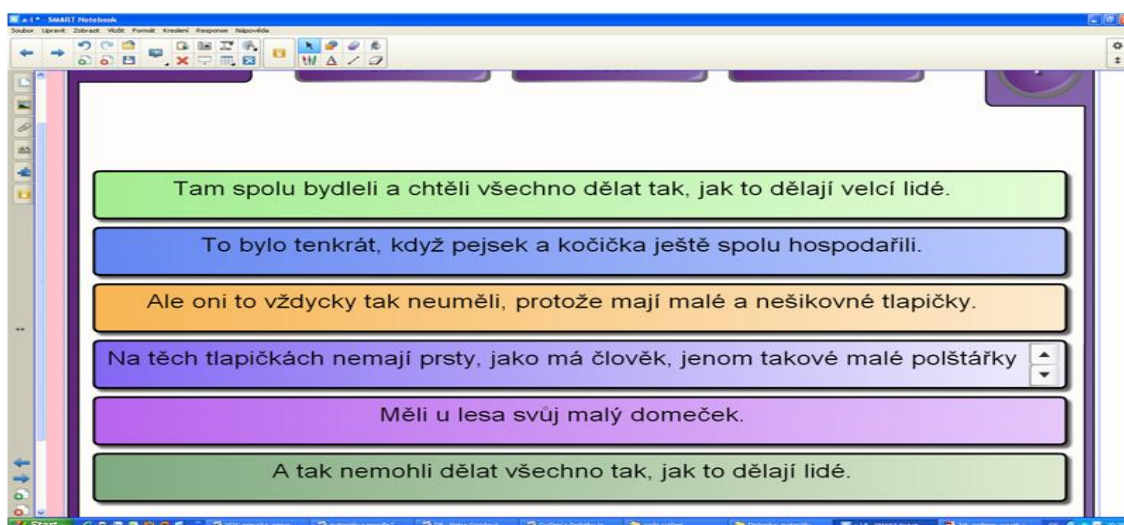
Obrázek 36 - Pairs

9. Sentence arrange

V tomto cvičení žáci přesouváním jednotlivých částí vytvářejí posloupnosti. Řadit lze slova, slovní spojení, věty, souvětí či celé texty. Žáci mohou procvičovat algoritmy, postupy, posloupnosti. Na obrázku č. 37 je aktivita využita při stylistickém nácvičku.

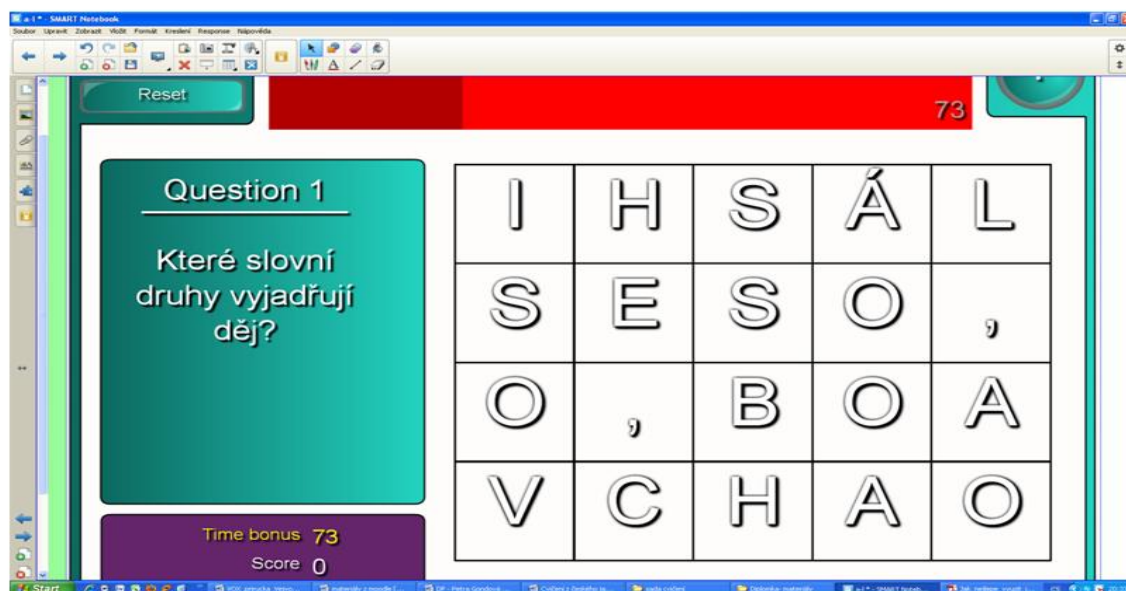
Obrázek 37 – Sentence arrange

10. Word biz

Úkolem žáků je v mřížce vyhledat a ve správném pořadí kliknutím označit písmena, která tvoří odpověď na zadanou otázku. V případě chybného kliknutí musí celý postup opakovat znovu.

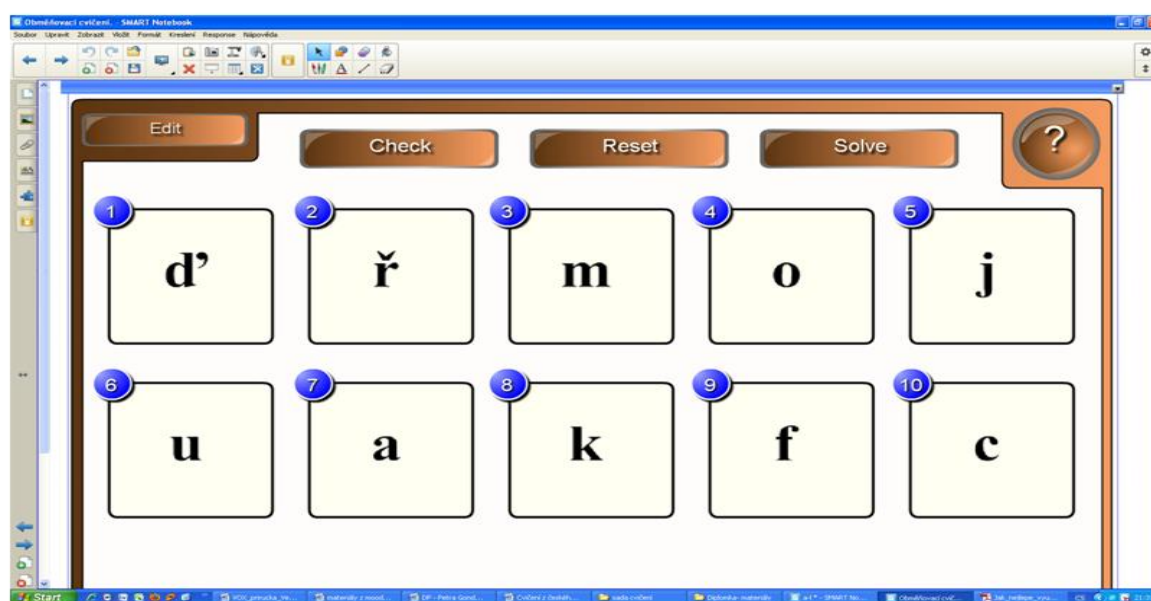
Obrázek 38 – Word biz

11. Image arrange

V tomto cvičení žáci vytvářejí posloupnost přesouváním obrázků, slov, čísel, písmen atp.

Obrázek 39 – Image arrange

Dalšími aplikacemi Smart Notebook Toolkit 2.0. jsou:

- **Hot spots** - aktivita určená k označování předem určených bodů na znázorněných obrázcích.
- **Image select** - žáci kliknutím zastaví losování obrázků a z nabídky vyberou správné pojmenování.
- **Tiles** - aktivita určená k výcviku postřehu a tréninku paměti. Žáci hádají, co je na obrázku ukrytém pod dlaždicemi.
- **Timeline reveal** - časovou přímku můžeme využívat pro přehlednější práci s časovými údaji.
- **Word guess** - tato aktivita je založená na hádání slov, která jsou spojena s určitým tematickým celkem.

U většiny uvedených cvičení je možno nastavit časový limit ke splnění úkolu. Zpočátku se vytváření interaktivních cvičení v programu SMART Notebook může zdát složité, ale později jistě každý ocení přednosti takto vytvořené podpory pro výuku.

Spoustu nápadů a inspirace pro přípravu cvičení v programu SMART Notebook lze čerpat z portálů na podporu interaktivní výuky Ve škole: www.veskole.cz, E – kabinet: www.ekabinet.cz, Sborovna: www.sborovna.cz nebo SMART Exchange: <http://exchange.smarttech.com/#tab=0>. Některé z těchto portálů vyžadují registraci.

2.2.5 Aplikace Hot Potatoes

Hot Potatoes je soubor aplikací, kterou lze využít k vytváření moderní a atraktivní podoby interaktivních cvičení, kvízů a křížovek. Vytvářet cvičení v této aplikaci není složité. Mohou je vytvářet i sami žáci. Zdokonalí si tím své znalosti a dovednosti. Stačí vymyslet cvičení, vložit otázky a odpovědi, které program sám zpracuje do interaktivní podoby ve formě webových stránek. Ty si pak uživatelé mohou uložit do předem připraveného adresáře. Tvorba cvičení v aplikaci Hot Potatoes není závislá na datovém připojení. Aplikace je volně dostupná v několika jazykových verzích, český překlad zatím chybí, ale českému uživateli určitě postačí slovenská verze, která dostupná je.

Aplikace Hot Potatoes obsahuje celkem 6 aplikací:

JQuiz – program umožňující vytvářet kvízy, které mohou obsahovat 4 typy otázek (uzavřené, otevřené, polootevřené a s vícenásobnými odpověďmi). Žákům je poskytnuta zpětná vazba, lze nastavit i nápovědu. Výsledné skóre se počítá automaticky, zohledňuje i využití nápovědy.

JCloze – tento program umožňuje vytvářet textová cvičení, ve kterých žáci doplňují písmena, skupiny písmen, předpony, přípony nebo celá slova. Žáci mají opět možnost využívat nápovědu, pokud je nastavena. Výsledné skóre obsahuje slovní hodnocení a procentuální úspěšnost.

JCross – program, ve kterém lze vytvářet křížovky bez tajenky. Součástí otázek může být i nápověda. Stejně jako v ostatních programech Hot Potatoes i tento program vyhodnotí úspěšnost řešitele.

JMix – tento program umožňuje vytvářet cvičení, ve kterých se ze slov skládají celé věty, nebo i více vět. Výsledné skóre opět obsahuje slovní hodnocení a procentuální úspěšnost.

JMatch – program, který slouží k vytváření cvičení, ve kterých je úkolem uspořádání objektů (slov, vět, obrázků apod.) do správného pořadí. Žákovi je poskytnuta zpětná vazba, s výsledkem procentuální úspěšnosti.

Masher – tento program umožňuje spravovat webové stránky, které obsahují několik různých typů z výše uvedených cvičení.

Aplikaci Hot Potatoes mohou učitelé využívat pro vytváření samostatných cvičení nebo jako navazující úkoly k opakování a procvičování učiva ve škole i doma. Cvičení lze umístit na webové stránky školy, nebo si je žáci mohou domů odnést např. na flash disku. Jednotlivá cvičení (kromě křížovek) lze převádět do textového editoru. Příklad cvičení vytvořený programem JMatch upravený v textovém editoru znázorňuje tabulka č. 1.

Tabulka č. 1 – JMatch v textovém editoru

Urči druh věty a správně ji přiřaď.

Zítřa pojedeme do ZOO.

Věta přací.

Jed'te ihned do ZOO!

Věta tázací

Kěž bychom jeli zítřa do ZOO.

Věta oznamovací

Pojedeme zítřa do ZOO?

Věra rozkazovací

Aplikace není vhodná k vytváření testovacích materiálů, protože žáci si mohou snadno zjistit správné řešení.

2.2.5.1 Jazyková cvičení v aplikaci Hot Pottatoes

V aplikaci JQuiz lze snadno připravit druh cvičení s problémovým charakterem. Cvičení může být obsahově zaměřeno na jakoukoli tematickou oblast jazykového učiva. Vždy záleží pouze na učiteli, v jakém směru chce rozvíjet žákovy vědomosti.

Na obrázku č. 40 je znázorněno zadání cvičení, ve kterém má žák určit, které slovo mezi ostatní nepatří. Obr. č. 41 znázorňuje vyhodnocení tohoto zadání.

Obrázek 40 – JQuiz – zadání

Index =>

Vyber, co sem nepatří
Co sem nepatří?

1 / 6 =>

Vyber z uvedených slov to, které mezi ostatní nepatří

A. ? | letět

B. ? | pracovat

C. ? | chůze

D. ? | plavat

E. ? | chodit

Index =>

Obrázek 41 – JQuiz - vyhodnocení

Vyber, co sem nepatří
Co sem nepatří?

Your score is 100%.
Questions completed so far: 1/6.

1 / 6 =>

ano, toto slovo mezi ostatní nepatří, jedná se o podstatné jméno, ostatní jsou slovesa
Your score is 100%.
Questions completed so far: 1/6.

OK

Vyber z uvedených slov to, které mezi ostatní nepatří

A. ? | letět

B. ? | pracovat

C. :-) | chůze

D. ? | plavat

E. ? | chodit

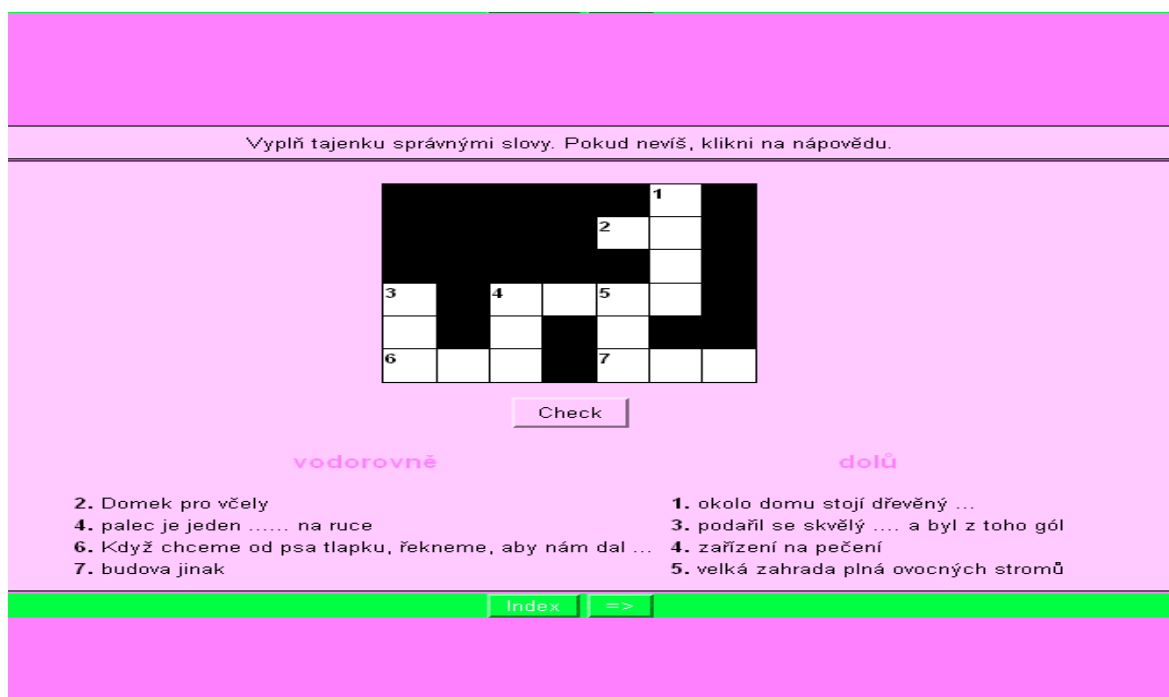
V aplikaci JCloze lze připravit doplňovací cvičení. Mohou se doplňovat písmena, skupiny hlásek, slova, slovní spojení i věty. Na obrázku 42 je znázorněno, jak vypadá zadání cvičení před začátkem doplňování. Zpětnou vazbu žák dostane po vypracování celého cvičení (obrázek 43). Kliknutím na otazník u slova se zobrazí nápověda.

Obrázek 42 – JCloze – zadání

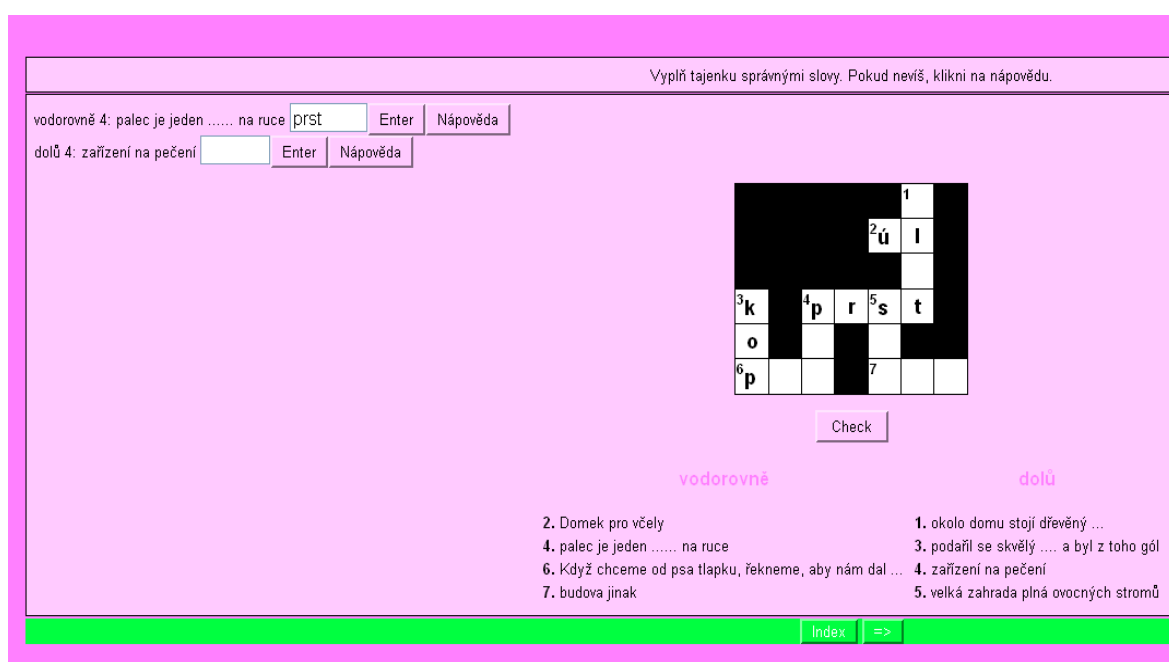
Obrázek 43 – JCloze – vyhodnocení

Aplikace JCross je vytvořena pro tvorbu jednoduchých křížovek bez tajenky. Obtížnost křížovky nastavuje učitel svým zadáním. Křížovku je možné využít jako motivační prvek ve vyučovací hodině, nebo jako cvičení, ve kterém žáci musejí zobecňovat, určovat či vyvozovat slovo ze zadané nápovědy. Ani v tomto cvičení zpětná vazba nechybí. Na obrázku č. 44 je znázorněno zadání křížovky, obr. č. 45 ji znázorňuje v průběhu.

Obrázek 44 – JCross – zadání

Obrázek 45 – JCross v průběhu řešení

V aplikaci JMix žáci skládají ze slov věty. Může být tedy použito jako cvičení stylizační, syntaktické. Žáci musí respektovat zásady větného členění a členskou sounáležitost. Anebo může učitel cvičení nastavit jako řadu slov, která netvoří větný celek, ale žák je musí podle zadaných kritérií seřadit. Na obrázku 46 je znázorněno zadání cvičení a obrázek 47 znázorňuje vyhodnocení.

Obrázek 46 – JMix – zadání

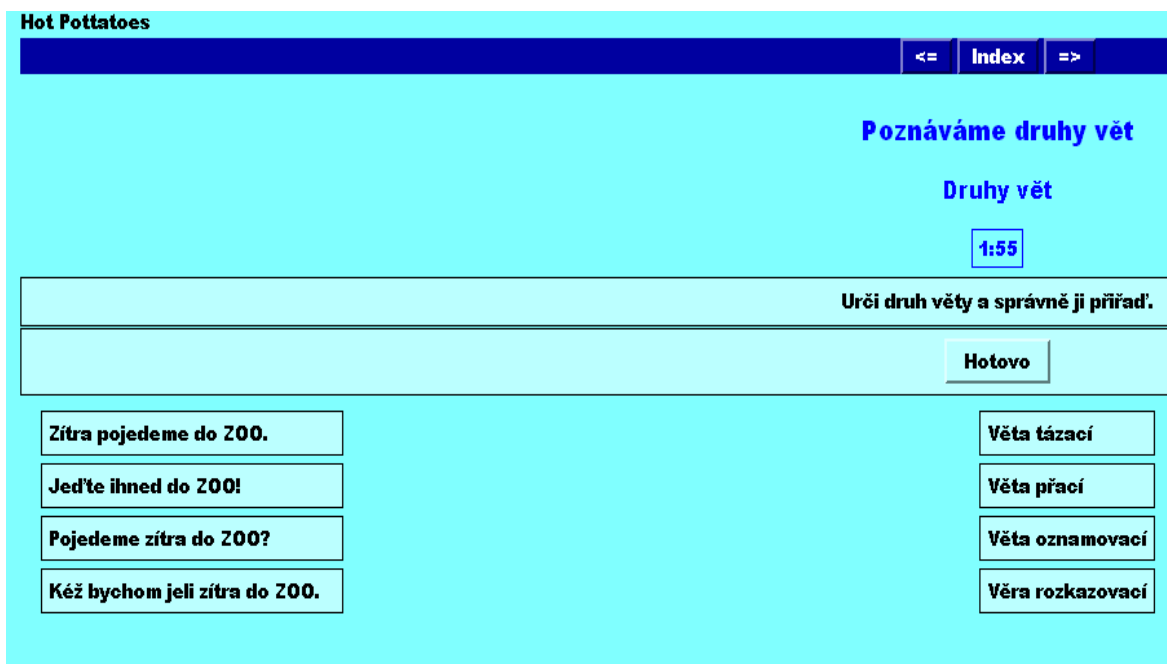
The screenshot shows the 'Uspořádej slova ve větě' (Arrange words in a sentence) task setup. The title is 'Uspořádej slova ve větě' and the subtitle is 'Pořadí slov ve větě'. A timer shows 0:55. The instruction is 'Uspořádej slova tak, aby věta dávala smysl.' (Arrange the words so that the sentence makes sense). There are three buttons: 'Hotovo' (Done), 'Restart', and 'Nápověda' (Help). Below the buttons, the words to be arranged are: '.', 'na', 'pilník', 'Koupil', 'si', 'železo'.

Obrázek 47 – JMix – vyhodnocení

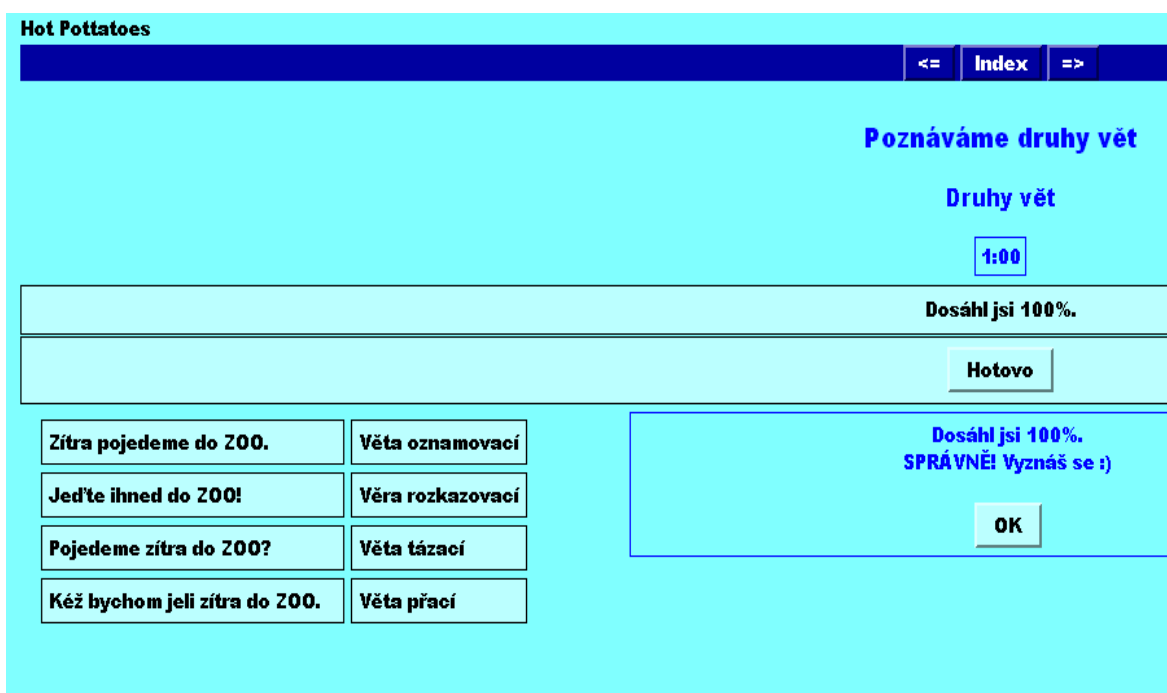
The screenshot shows the evaluation screen for the 'Uspořádej slova ve větě' task. The title is 'Uspořádej slova ve větě' and the subtitle is 'Pořadí slov ve větě'. A timer shows 0:41. The message is 'Dosáhl jsi 100%.' (You achieved 100%). There are three buttons: 'Hotovo' (Done), 'Restart', and 'Nápověda' (Help). Below the buttons, the words are arranged in a box: 'Koupil', 'si', 'pilník', 'na', 'železo', and a small empty box. A dialog box displays the correct sentence: 'Koupil si pilník na železo.' (I bought a file on the iron). The dialog box also says: 'Výborně! Dosáhl jsi 100%. I tato odpověď je správná. Koupil si pilník na železo.' (Excellent! You achieved 100%. This answer is correct. I bought a file on the iron.) and has an 'OK' button.

Aplikace JMatch umožňuje vytvářet několik druhů cvičení. Žáci mohou přiřazovat dvojice pojmů či obrázků, mohou spojovat definice s pojmy, mohou je řadit do správného pořadí apod. Ve cvičení na obrázcích žáci mají určit druhy vět a správně přiřadit k větě pojem označující její druh. Na obrázku 48 je zadání cvičení a na obr. 49 je vyhodnocení.

Obrázek 48 – JMatch – zadání

Obrázek 49 – JMatch – vyhodnocení

Jednoduchý a přehledný návod, jak vytvářet jednotlivá cvičení v aplikaci Hot Potatoes vytvořila Mgr. Danica Slašťanová a je ke stažení na stránkách Pastelka – www.pastelka.sk. Tam lze také pro inspiraci nalézt spoustu odkazů na již vytvořená cvičení v této aplikaci od různých autorů.

3. PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část této diplomové práce je rozdělena do těchto oddílů:

- ukázky příprav hodin s využitím interaktivní tabule,
- porovnání možností, které poskytují jednotlivé typy ICT k vytvoření různých typů jazykových cvičení,
- soubor jazykových cvičení různých tematických celků využitelný pro práci na interaktivní tabuli i na tabletech iPad,
- výzkum.

3.1 Příprava učitele na vyučovací hodinu s využitím interaktivní tabule

„Vyučování představuje specifický druh lidské činnosti, spočívající ve vzájemné součinnosti učitele a žáků, která směřuje k určitým cílům. Vyjádřit jej v jeho celistvosti a dynamice vyžaduje provést analýzu základního systému vnitřních vztahů, které jsou vzájemně propojeny a vzájemně se ovlivňují. Východiskem systémové analýzy vyučovacího procesu je postihu vztahů mezi jeho nejdůležitějšími komponentami.“
(Skalková, 2007, s. 118)

Ve vyučování jsou stěžejní tyto komponenty:

- cíl vyučovacího procesu,
- obsah probíraného učiva,
- součinnost učitele a žáků,
- použité metody, organizační formy a didaktické prostředky,
- zohlednění podmínek, za nichž vyučovací proces probíhá.

V průběhu vyučovacího procesu se všechny tyto komponenty vzájemně prolínají, ovlivňují a tím vytvářejí dynamiku vyučování. Stanoveného cíle dosáhneme společnou součinností učitele a žáků při stanovení obsahu, podmínek a metod, za kterých vyučování probíhá. Ve všech těchto složkách, především o obsahu a ve vyučovacích metodách zohledňujeme žakovu potřebu seberealizace a seberozvoje i jeho možnosti.

Vyučovací hodina s využitím interaktivní tabule má stejnou strukturu jako ostatní vyučovací hodiny. Použitím ICT umožňujeme žákům rozvoj klíčových kompetencí, především k učení, k řešení problémů a komunikativních.

Příprava na vyučování s využitím interaktivní tabule zabere více času, ale mějme na paměti, že je trvalá. V průběhu let ji lze opakovaně používat, měnit a přizpůsobovat žákům, které vyučujeme.

3.1.1 Příprava na vyučovací hodinu – Vypravování podle série obrázků

Ročník:	Pátý
Tematický celek:	Vypravování
Téma vyučovací hodiny:	Vypravování podle série obrázků
Typ vyučovací hodiny:	Smišený
Cíle vyučovací hodiny:	Žák vypráví příběh podle obrázkové osnovy, vyvodí konec příběhu podle logické úvahy, rozšíří si slovní zásobu, podílí se na hodnocení spolužáků.
Forma vyučovací hodiny:	Frontální
Didaktické zásady:	Propojení učiva se životem, přiměřená náročnost, uvědomělé osvojování učiva a řečová aktivita, názornost, systematicčnost – postup od snadnějších jevů ke složitějším, oživování vědomostí opakováním.
Motivace:	Úvodní i průběžná
Pomůcky:	Interaktivní tabule, pracovní listy

Struktura vyučovací hodiny:

Úvod: Motivace a cíl hodiny 5 min. V úvodu hodiny učitel žákům rozdá pracovní listy, ukáže na interaktivní tabuli prvních 5 obrázků z příběhu a nechá žáky, aby napsali krátký příběh o tom, co na obrázcích vidí. Předpokladem je, že se žáci budou vyjadřovat velmi neobratně, na to je učitel upozorní a společně se domluví, že bude lepší, když se vypravování lépe naučí (obrázek 50, 51).

Aktivizace dříve získaných poznatků: Rozšiřování slovní zásoby 8 – 10 min. Procvičení dějových sloves – synonyma (obrázek 52). Žáci postupně chodí k tabuli a přiřazují vhodná synonyma ke slovesům v hvězdičkách. K rozvíjení podmětu je použito několik podstatných jmen, která stejně jako předchozí slovesa souvisejí s předloženými obrázky. Úkolem žáků je pomocí otázek, kterými se ptáme na přídatná jména rozvíjet uvedená podstatná jména (obrázek 53). Připomeneme si zásady vypravování.

Expozice, fixace: 20 min. V této části se vrátíme jednotlivě ke každému obrázku a vhodnými otázkami zjišťujeme, co se tam asi děje, kdy se to děje, proč se to děje, co si asi hlavní postavy říkají apod. Nejvhodnější věty zapisujeme (obrázky 54 - 58). Poslední obrázek je stále ukrytý, úkolem žáků je domyslet konec příběhu (obrázek 59). Opět nejvhodnější věty zapisujeme na tabuli.

Shrnutí a opakování učiva: 5 min. V závěru společně shrneme jednotlivá vypravování v jeden celek, vrátíme na interaktivní tabuli obraz č. 1 a necháme žáky příběh znovu napsat.

Prověřování učiva: 5 min. Hotové příběhy žáci nahlas přečtou a vzájemně vyhodnotí. Odkryjeme poslední obrázek, abychom porovnali skutečný závěr s závěry žáků.

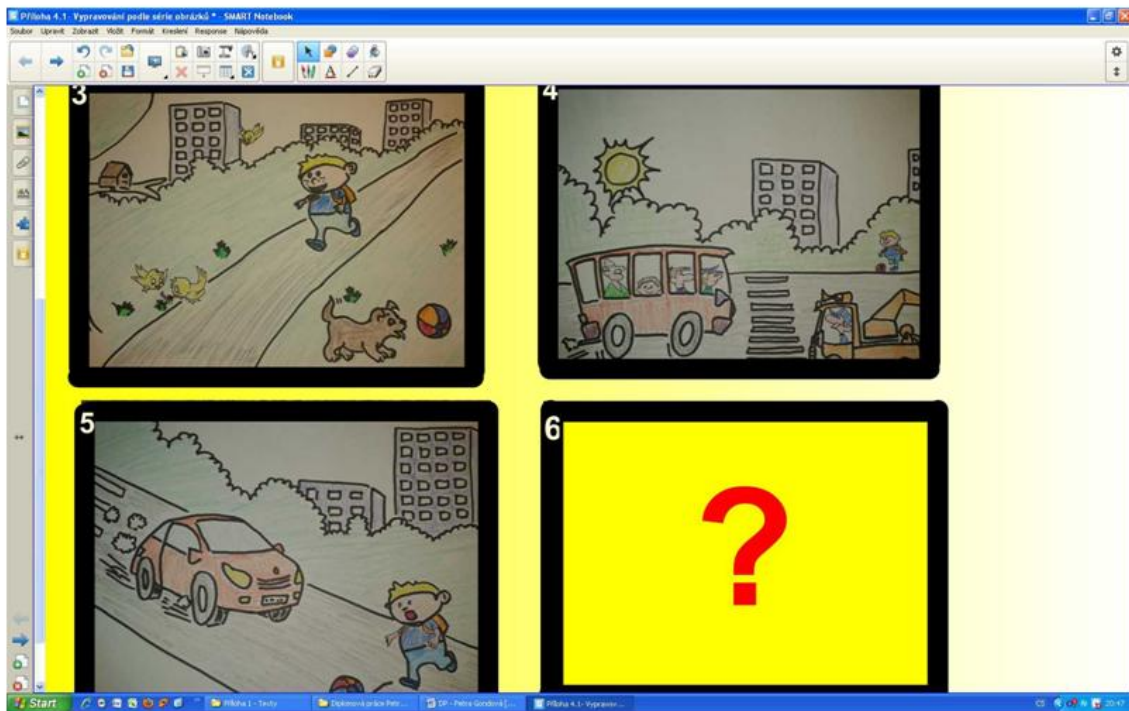
Závěr hodiny: 2 min. Vyhodnocení hodiny ze strany učitele, případné zadání domácího úkolu.

Pozn. Žáci, kteří nepracují u interaktivní tabule, zapisují do připraveného pracovního listu.

Obrázek 50 – série obrázků 1

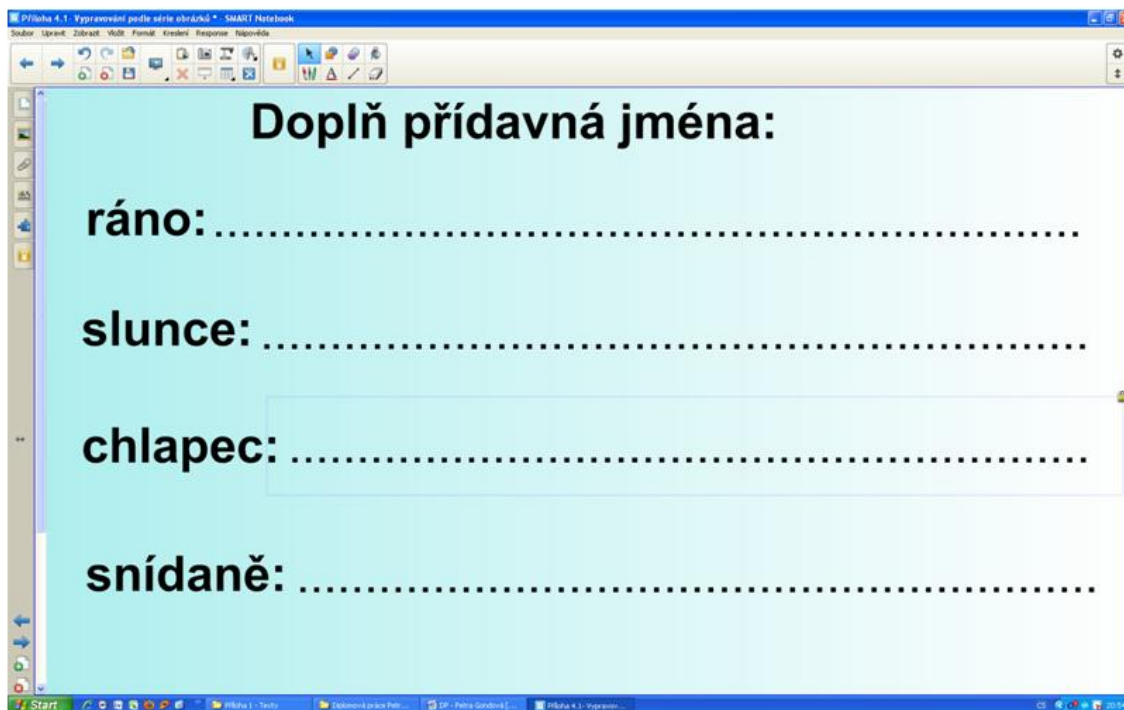
Obrázek 51 – série obrázků 2

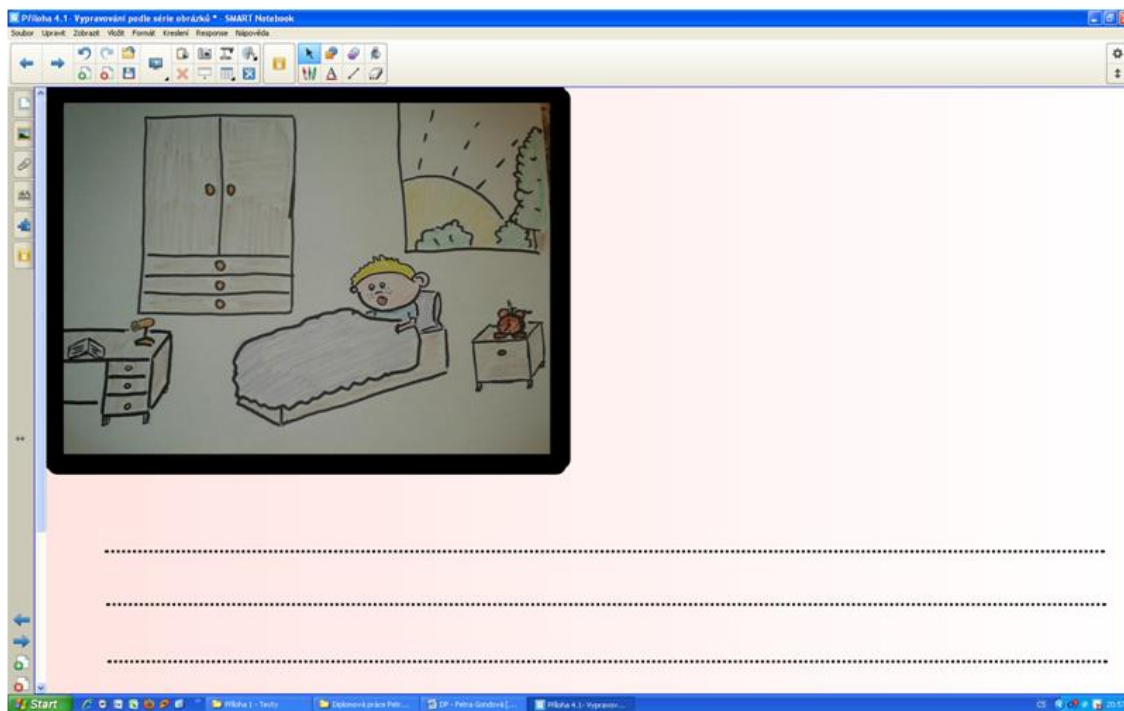
Obrázek 52 – přiřazování synonym

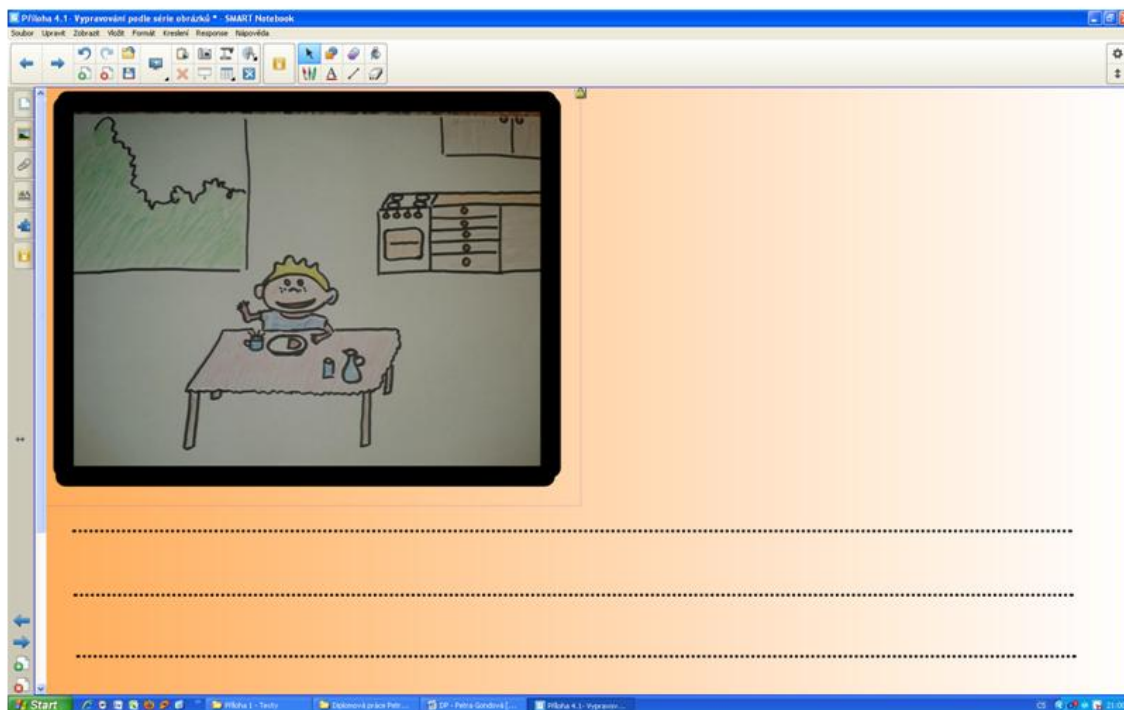
Obrázek 53 – přídavná jména

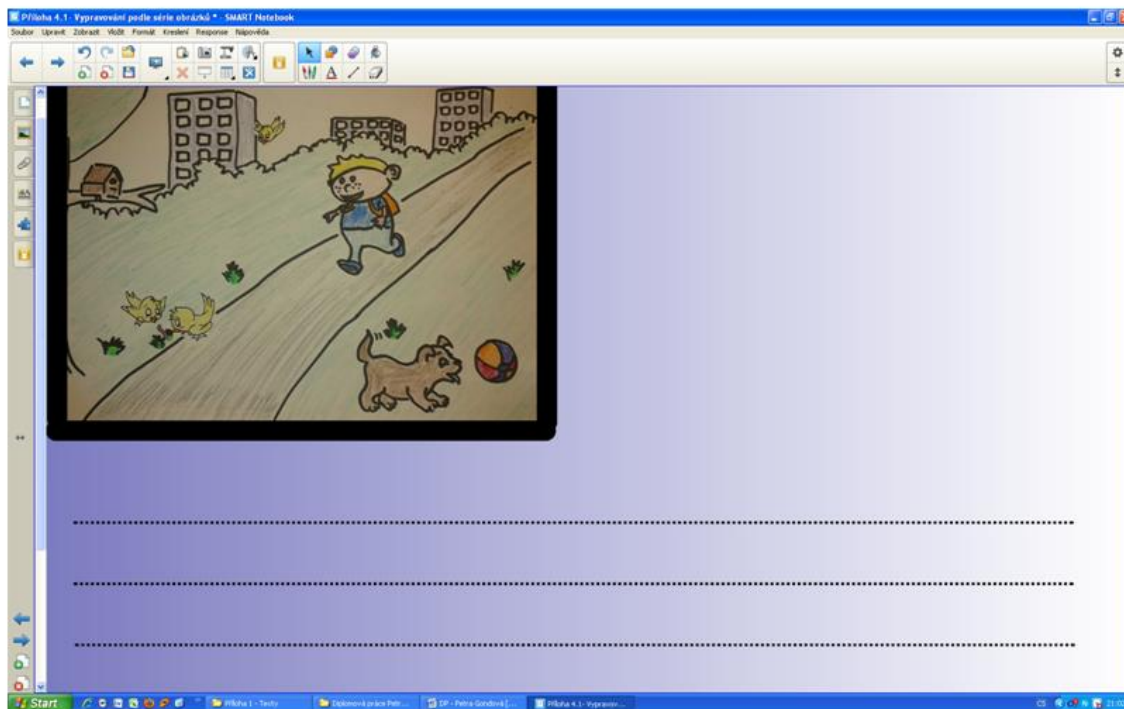
Obrázek 54 – děj 1

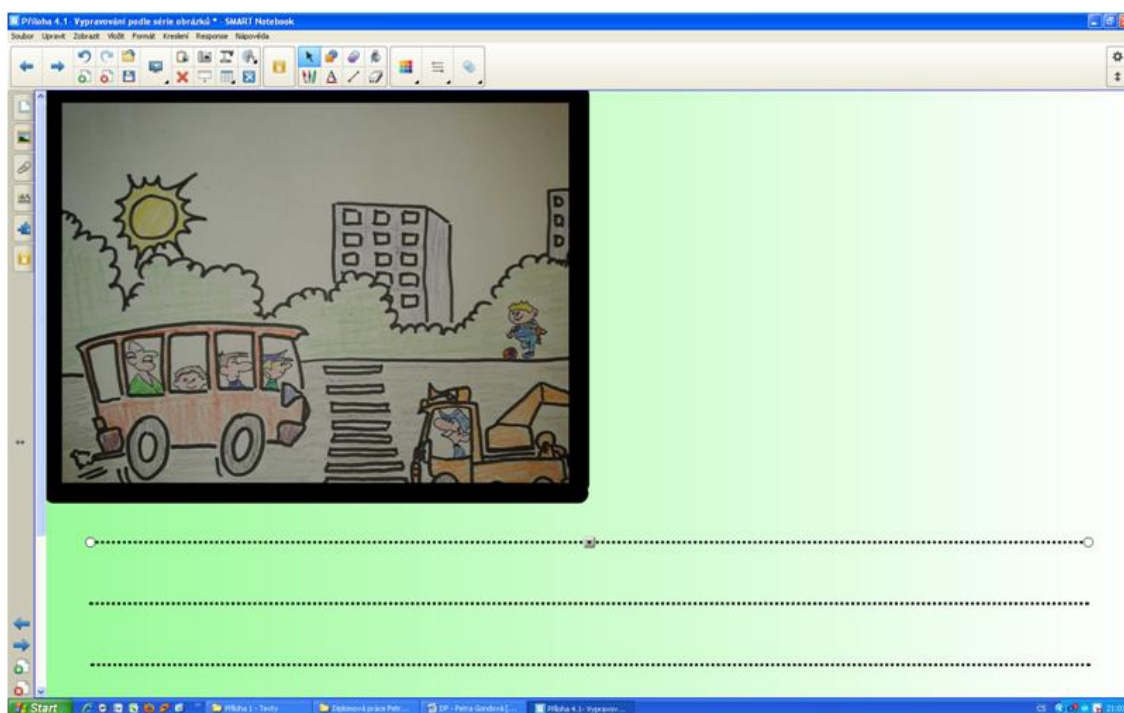
Obrázek 55 – děj 2

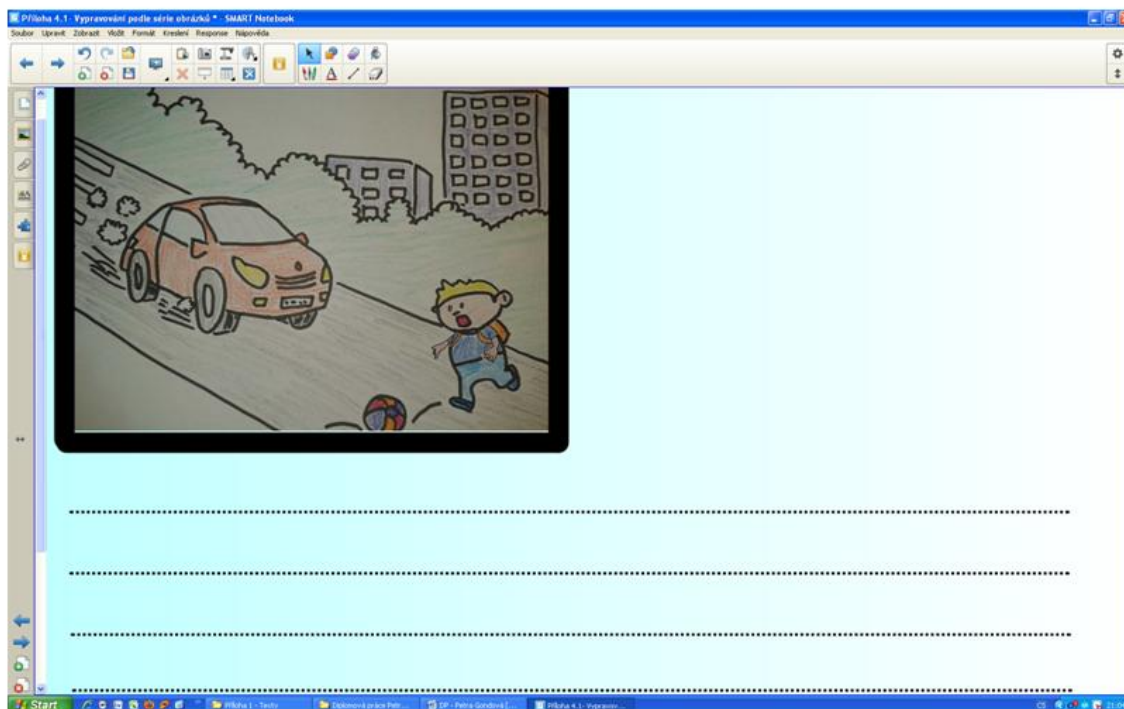
Obrázek 56 – děj 3

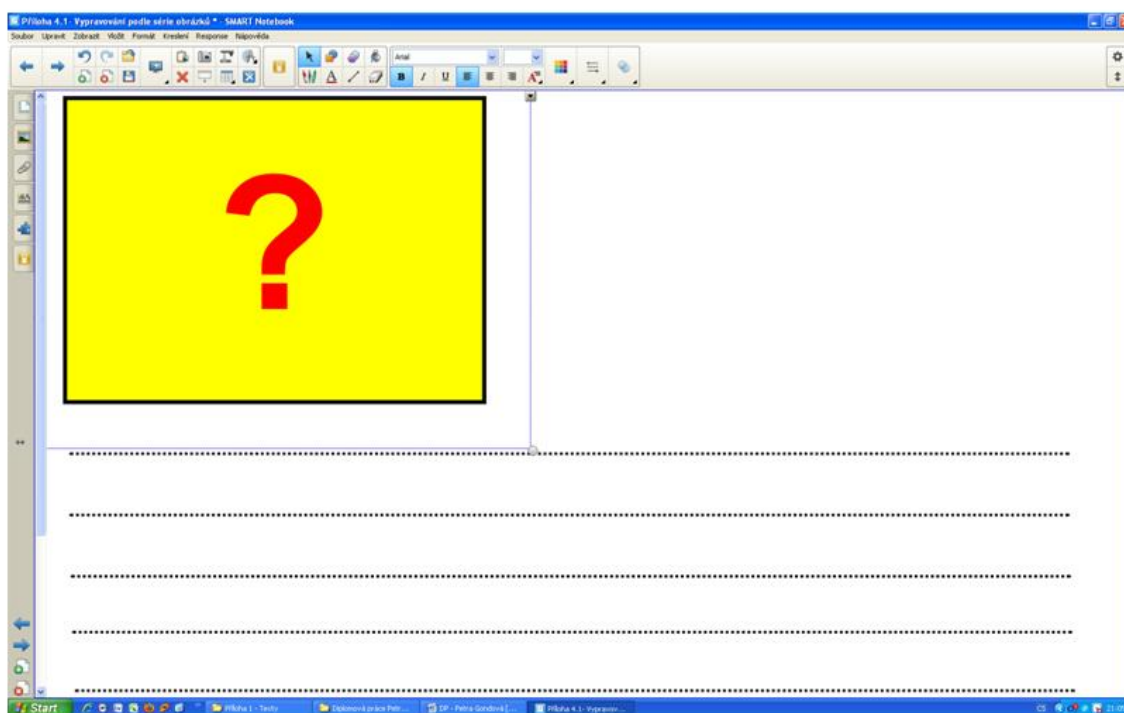
Obrázek 57 – děj 4

Obrázek 58 – děj 5

Obrázek 59 – ukrytý obrázek

Pracovní list k vyučovací hodině Vyprávění podle série obrázků:

Pokus se jednoduše vyprávět příběh, který vidíš na tabuli:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Jakým jiným způsobem můžeš říct:

Běžet:

.....

Spát:

.....

Sebrat:

.....

Jíst:

.....

Doplň přídavná jména:

Ráno:

.....

Slunce:

.....

Chlapec:

.....

Snídaně:

.....

Vyprávěj příběh podle obrázků:

1. obrázek:

.....
.....
.....
.....

2. obrázek:

.....
.....
.....
.....

3. obrázek:

.....
.....
.....
.....

4. obrázek:

.....
.....
.....
.....

5. obrázek:

.....
.....
.....
.....

6. obrázek:

.....
.....
.....
.....

3.1.2 Příprava na vyučovací hodinu – Podstatná jména rodu mužského

Ročník:	Pátý
Tematický celek:	Vzory podstatných jmen
Téma vyučovací hodiny:	Podstatná jména rodu mužského
Typ vyučovací hodiny:	Opakovací, prověřovací
Cíle vyučovací hodiny:	Žák se učí určit životnost - neživotnost podstatných jmen rodu mužského, k podstatným jménům rodu mužského přiřadí správný vzor, na základě určení vzoru doplní koncovky podstatných jmen rodu mužského, kooperuje ve skupině.
Forma vyučovací hodiny:	Frontální, skupinová
Didaktické zásady:	Propojení učiva se životem, přiměřená náročnost, názornost, systematickosti – postup od snadnějších jevů ke složitějším, ožívování vědomostí opakováním, odůvodňování jazykových jevů ve shodě s lingvistickým poznáním.
Motivace:	Úvodní i průběžná
Pomůcky:	Interaktivní tabule, pracovní listy, kartičky

Struktura vyučovací hodiny:

Úvod: Motivace a cíl hodiny 2 min. V úvodu vyučovací hodiny jsou žáci seznámeni s cíli a jsou motivováni závěrečným zkoušením. Pokud budou dávat pozor, ožíví si znalosti a cvičení se jim podaří napsat bezchybně.

Aktivizace dříve získaných poznatků: 10 min. Žáci pracují ve dvojicích. Dostanou 4 kartičky s obrázky (obrázky 60-63). Některé kartičky se ve třídě opakují, ale žáci mají díky své fantazii více možností, jak je pojmenují. Poznají, že se jedná o podstatná jména rodu mužského, a vyvodíme, že se dají roztrždit podle životnosti. To je úkolem skupin. Poté ke každému slovu vymyslí vhodnou větu a zapíše ji do pracovního listu. Následně proběhne společná kontrola.

10 min. Připomeneme si vzory podstatných jmen rodu mužského, žáci již jednotlivě přicházejí k interaktivní tabuli, kde v připraveném cvičení určují vzory podstatných jmen rodu mužského (obrázek 64).

10 min. V dalším cvičení žáci doplňují koncovky podstatných jmen rodu mužského v různých pádech (obrázek 65).

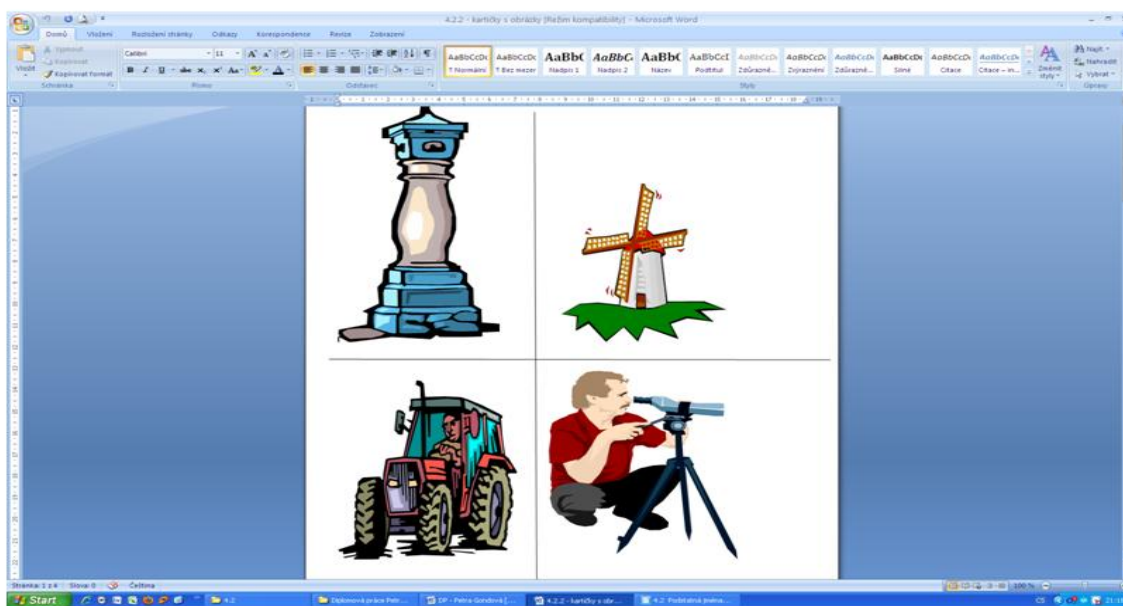
Opakování učiva: 3 min. Zopakujeme si společně všechny dosavadní poznatky o podstatných jménech rodu mužského.

Prověřování učiva: 8 min. Žáci samostatně vypracují jazykové cvičení (obrázek 66). Po odevzdání si řekneme správné řešení.

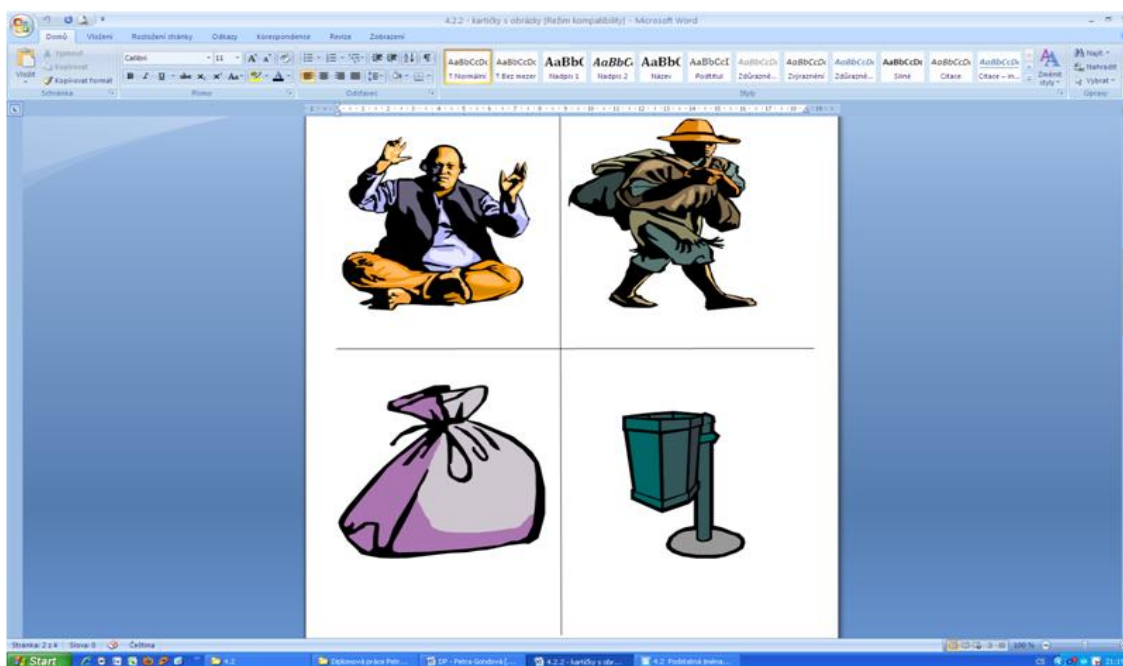
Závěr hodiny: 2 min. Vyhodnocení průběhu hodiny ze strany učitele, ohodnocení nejlepších žáků.

Pozn. Žáci, kteří nepracují u interaktivní tabule, zapisují do připraveného pracovního listu.

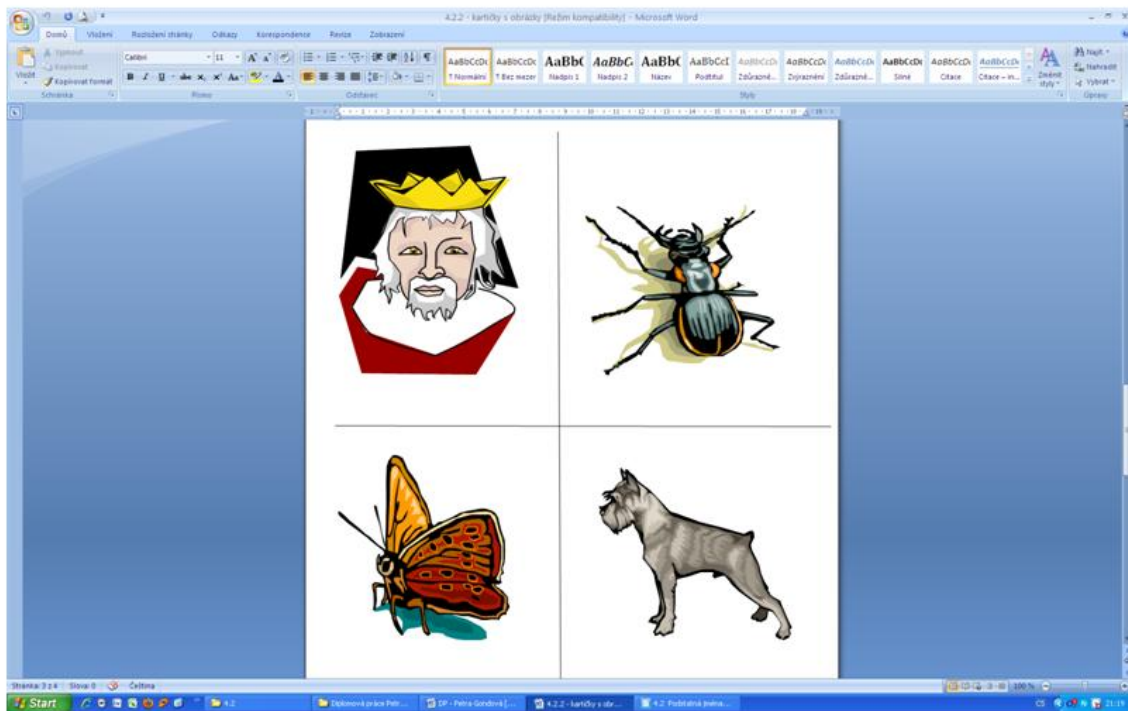
Obrázek 60 – kartičky s obrázky 1

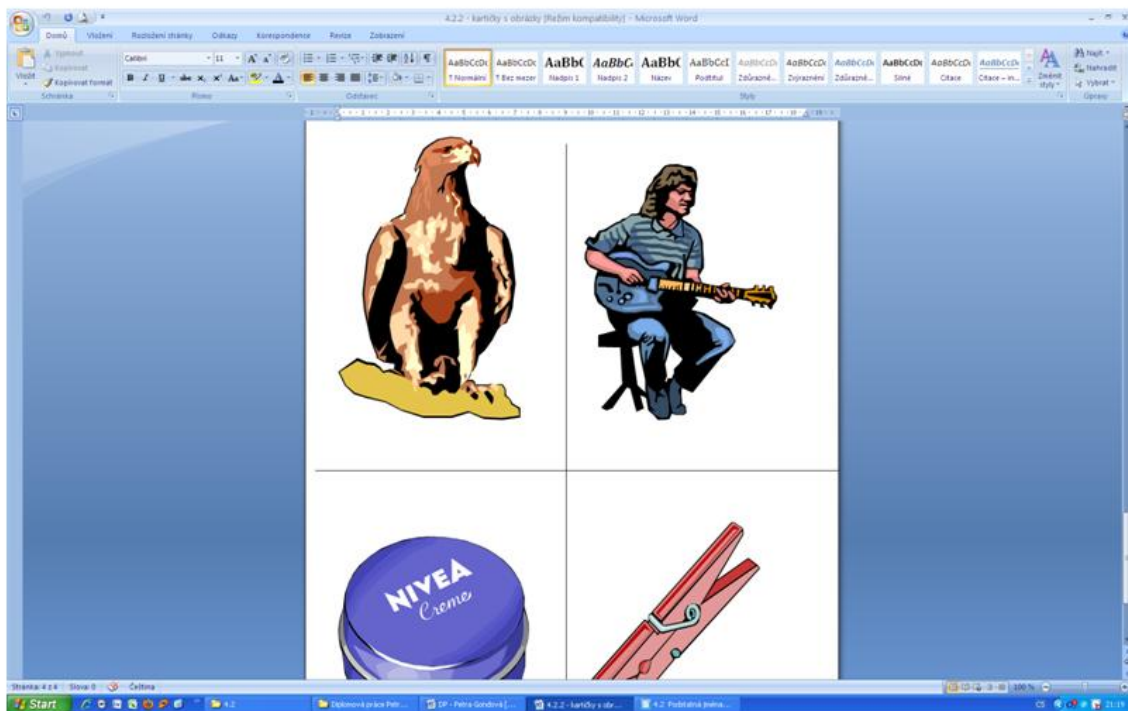
Obrázek 61 – kartičky s obrázky 2

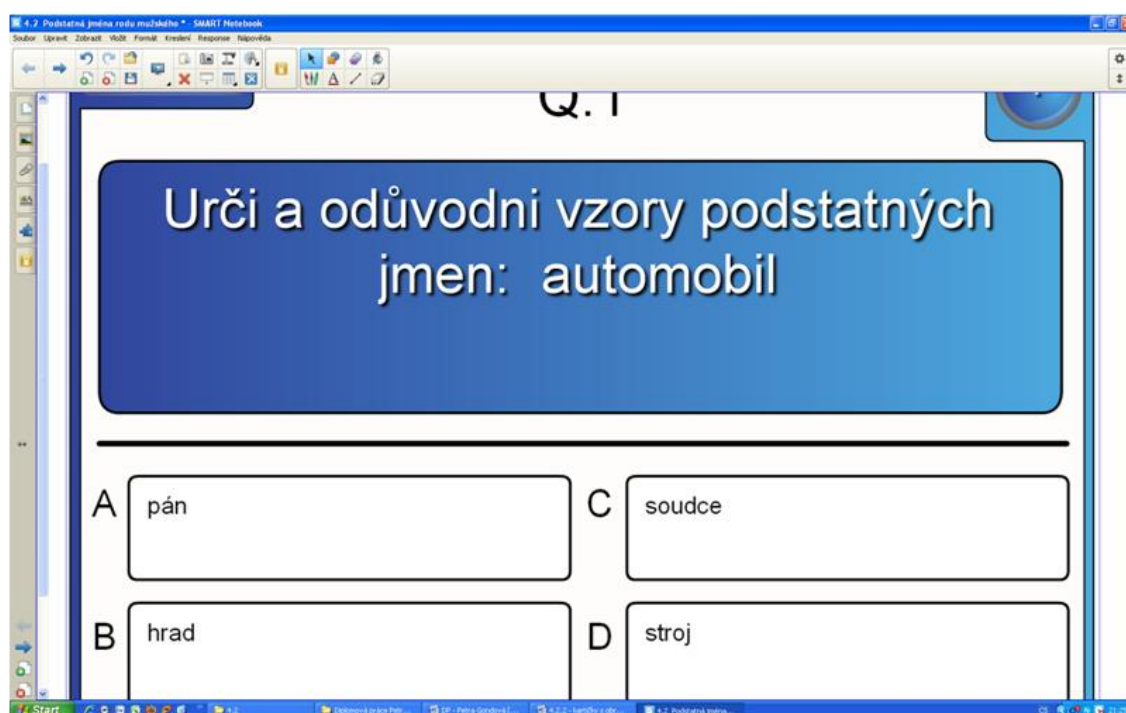
Obrázek 62 – kartičky s obrázky 3

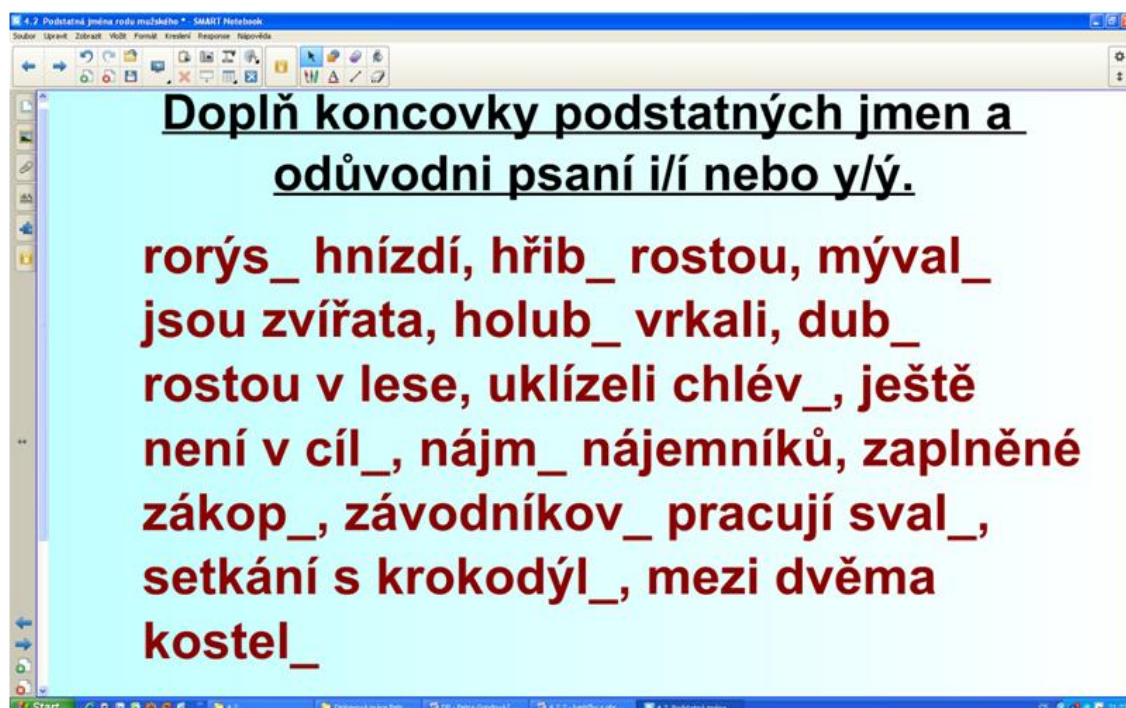
Obrázek 63 – kartičky s obrázky 4

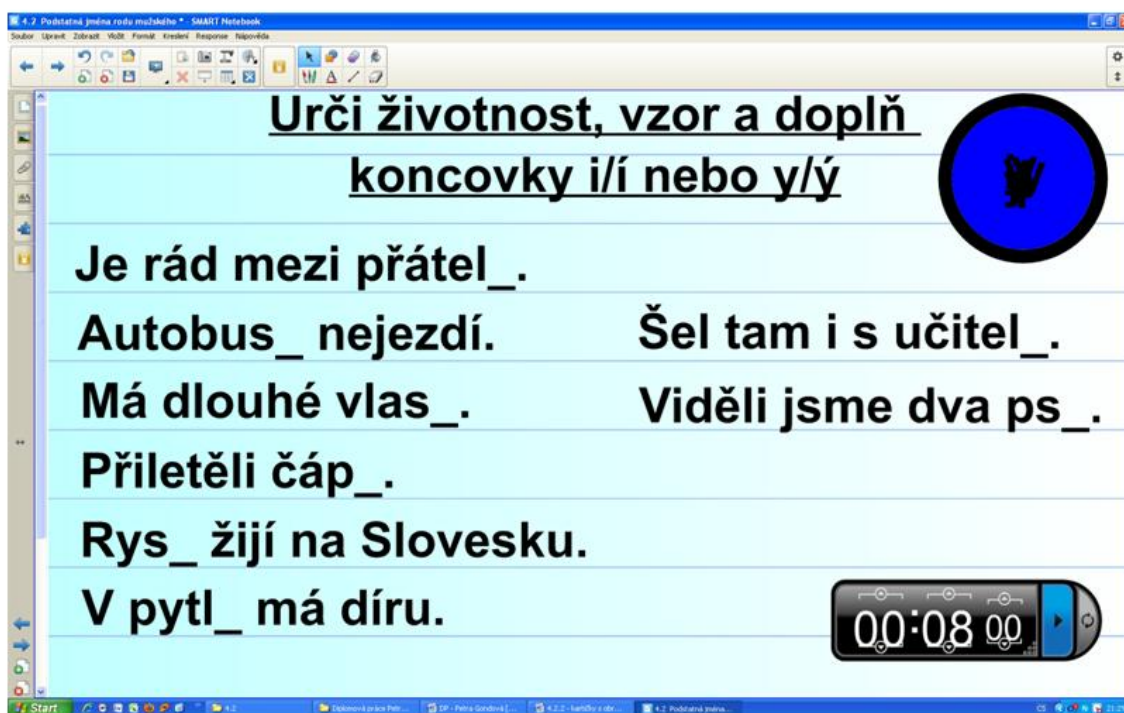
Obrázek 64 – procvičení vzorů podstatných jmen

Obrázek 65 – koncovky podstatných jmen rodu mužského

Obrázek 66 - závěrečné cvičení

Pracovní list k vyučovací hodině Podstatná jména rodu mužského:

Pojmenujte obrázky a slova použijte ve větách.

.....

.....

.....

.....

Urči vzor podstatných jmen.

automobil	motýl
ředitel	důchodce
orel	sklep
cvičitel	hokejista
nájemník	řetěz

Doplň koncovky i/í nebo y/ý a odůvodni.

rorýs_ hnízdí....., hřib_ rostou....., mýval_ jsou
 zvířata....., holub_ vrkali....., dub_ rostou v lese.....,
 uklízeli chlév_....., ještě není v cíl_....., nájm_
 nájemníků....., zaplněné zákop_....., závodníkov_
pracují sval_....., setkání s krokodýl_....., mezi
 dvěma kostel_

Samostatné cvičení:

.....

.....

.....

.....

3.2 Porovnání možností, které poskytují jednotlivé typy informačních a komunikačních technologií k vytvoření různých typů jazykových cvičení

V porovnávání možností, které v současné době ICT poskytují k vytváření různých typů jazykových cvičení, jsou východiskem materiály uvedené v teoretické části této diplomové práce.

Výukové počítačové programy

Po důkladném prozkoumání nejčastěji používaných výukových programů na našich základních školách jsem došla k tomuto závěru:

- Všechny výukové počítačové programy nabízejí nepřehledné množství doplňovacích jazykových cvičení.
- Jiné typy jazykových cvičení se objevují pouze u programů TS Český jazyk 5 – Opakování mluvnice a literatury a Dětský koutek 3.
- Modelová cvičení se ve výukových programech prakticky nevyskytují.
- Pokud výukové programy nabízejí diktáty, jedná se v podstatě o doplňovací cvičení.
- Některé tituly jsou kompletně ozvučeny, ale ve školní počítačové učebně je nereálné, aby každý žák pracoval svým tempem s využitím ozvučení. Řešením by byla sluchátka pro každého žáka.
- Většina výukových programů poskytuje žákům rychlou zpětnou vazbu, bohužel ne vždy didakticky či odborně správnou.
- Zřídka se objevují i chyby v zadání.
- Jazykové zpracování výukových programů je odpovídající cílové skupině žáků.
- Většina výukových programů má perfektně zpracovanou grafiku a velmi jednoduché ovládání.
- V žádném výukovém programu nechybí motivační prvky.
- Výukové programy učitelům zpravidla neumožňují podílet se na tvorbě vlastních cvičení.
- Výukové programy mohou být připojeny přes centrální počítač k interaktivní tabuli, což umožňuje i frontální procvičování.

Tablety

Porovnání možností, které k vytváření různých typů jazykových cvičení nabízejí tablety, je potřeba rozdělit do dvou kategorií:

- a) cvičení nabízená různými aplikacemi,
- b) cvičení, která si s pomocí programu vytváří učitel sám.

a) Cvičení nabízená různými aplikacemi:

- Aplikací, které nabízejí cvičení, je mnoho, proto je potřeba se na trhu výukových aplikací pro tablety nejdříve zorientovat. Vhodné je využít doporučení od kolegů.
- Tyto aplikace nabízejí různé typy jazykových cvičení. V některých cvičeních se objevuje i přiřazování nebo třídění. Výhodou těchto cvičení je, že žák neprovádí pouze klikání myši, ale i různé přesuny apod. Cvičení jsou často ve formě her.
- Modelová cvičení, diktáty a jazykové rozборы jsem v těchto aplikacích nenašla, ale nelze vyloučit, že je žádná aplikace nenabízí.
- Cvičení mají nejčastěji charakter doplňovací. Zřídka se vyskytují cvičení obměňovací nebo problémová.
- Zpětná vazba je vyjádřena většinou jen potvrzením či vyvrácením správnosti, chybí vysvětlení jazykových jevů.
- V některých cvičeních se vyskytují nespisovné výrazy.
- Objevují se chyby v zadání, i v řešení.
- Motivační prvky jsou většinou součástí těchto cvičení.
- Učitel nemá možnost podílet se na tvorbě vlastních cvičení.
- Většina aplikací je zpoplatněna.

b) Cvičení, která si pomocí programu vytvoří učitel sám:

Tablety s operačním systémem Android zatím nepodporují program SMART Notebook, proto se v této části vyjádřím pouze k tabletům iPad.

- Učitel si může vytvořit vlastní cvičení jakéhokoli druhu.
- Grafické a animační prvky si vytváří také sám učitel.
- O zařazení interaktivních prvků rozhoduje také učitel.
- Cvičení může být přizpůsobeno přesně potřebám žáků.
- Zpětnou vazbu může učitel zakomponovat do cvičení nebo ji žákům podá osobně.
- Stejná cvičení, která plní žáci na tabletech, mohou být znázorněna i na interaktivní tabuli.
- Motivační prvky jsou přizpůsobeny žákům podle potřeb učitele.
- Příprava cvičení je časově náročná, ale cvičení jsou trvalá.
- K přípravě těchto cvičení učitel nepotřebuje další finanční prostředky.
- Eliminace chyb v zadání či zpětné vazbě. Chybovost závisí na znalostech a schopnostech učitele.
- Cvičení vytvořená pomocí šablon Toolkit Activity 2.0 na iPadech spustit nelze, protože tyto tablety nepodporují flash.

Internet

- Cvičení volně dostupná na internetu jsou zpravidla anonymní, proto je potřeba zkontrolovat chyby.
- Cvičení jsou převážně doplňovacího charakteru.
- Lze procvičovat všechny jazykové kategorie.
- Cvičení lze spouštět opakovaně.
- Většinou neposkytují kvalitní zpětnou vazbu. Tou je pouze vyhodnocení v podobě bodového či procentuálního zisku.
- Chybí motivační prvky.
- Je nutné rychlostní připojení k internetu.

- Aktivita žáků je většinou omezena pouze na klikání na správné odpovědi.

Interaktivní tabule

- Nabízí možnost vytvářet interaktivní cvičení jakéhokoli druhu.
- Zpětnou vazbu i motivaci nastavuje učitel nebo ji poskytuje osobně.
- Většinou neumožňuje aktivitu více žáků současně. Tuto možnost nabízejí pouze nejnovější typy interaktivních tabulí.
- Chybovost v zadání a zpětné vazbě závisí na schopnostech a znalostech učitele.
- Příprava cvičení je časově náročná, ale cvičení jsou trvalá.
- Kvalita cvičení je závislá na znalostech, kreativitě a tvořivosti učitele.
- Grafické prvky vytváří sám učitel.
- Tvorba cvičení nevyžaduje finanční prostředky.
- Interaktivní tabule může sloužit jako prostředek kontroly při využití všech ostatních typů ICT.

Hot Potatoes

- Program umožňuje vytvářet interaktivní cvičení v rámci předem nadefinovaných formátů.
- Jednotlivá cvičení mohou mít jakýkoli charakter.
- Grafické vybavení je naformátované, lze měnit pouze barvy.
- Cvičení poskytují zpětnou vazbu o úspěšnosti, mohou poskytnout i zpětnou vazbu o chybách.
- Cvičení neobsahují motivační prvky.
- Obsahová, didaktická a jazyková úroveň je v rukách tvůrce cvičení.
- Cvičení nelze používat pro testování žáků.

Tabulka č. 2 znázorňuje souhrn všech uvedených typů ICT a porovnává jejich možnosti při různých typech jazykového procvičování. Záznam „ANO“ znamená, že technologie daný druh procvičování vytvářet umožňuje nebo poskytuje. Záznam „NE“ znamená, že uvedená technologie vytvářet neumožňuje nebo převážně neposkytuje uvedený druh cvičení. Záznam „ANO“ značí, že vytvářet uvedený druh cvičení je u dané technologie možný pouze za určitých podmínek.

Tabulka č. 2 – Porovnání možností ICT k vytváření různých typů jazykových cvičení

Druh ICT	Výukové programy pro PC	Výukové programy pro iPad	Jazyková cvičení na internetu	Software pro interaktivní tabuli	Aplikace Hot Potatoes
Druh cvičení					
Opisovací	NE	ANO	NE	ANO	ANO
Doplňovací	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
Obměňovací	NE	ANO	NE	ANO	ANO
Problémová	NE	ANO	NE	ANO	ANO
Substituční a transformační	NE	ANO	NE	ANO	ANO
Modelová	NE	ANO	NE	ANO	ANO
Stylizační a textová	NE	ANO	NE	ANO	ANO
Diktát	<u>ANO</u>	<u>ANO</u>	NE	ANO	NE

Jazykové rozbor	ANO	ANO	NE	ANO	NE
Domácí cvičení	<u>ANO</u>	ANO	ANO	<u>ANO</u>	ANO

Z uvedeného přehledu vyplývá, že nejvhodnějšími typy ICT k vytváření různých typů jazykových cvičení jsou tablet iPad a interaktivní tabule. Různé typy jazykových cvičení umožňuje vytvářet i program Hot Potatoes. Výukové programy a internet poskytují celou řadu převážně doplňovacích cvičení.

3.3 Soubor cvičení z českého jazyka různých tematických celků využitelný na interaktivní tabuli i na tabletech iPad

Vytvořila jsem soubor jazykových cvičení různých tematických celků, která jsou využitelná jak na interaktivní tabuli, tak na tabletech iPad. Tato cvičení jsou řazena podle typu, tedy na doplňující, obměňovací, problémová, substituční a transformační, modelová, stylizační a textová a opis a jazykový rozbor. Diktáty a domácí cvičení jsem nezařadila, protože podle mého názoru diktáty musí učitel žákům diktovat, tedy interaktivní tabule může sloužit buď ve fázi přípravy, nebo až ve fázi kontroly. Domácí cvičení žák na interaktivní tabuli provádět nemůže, protože ji doma nemá. Opis a jazykový rozbor jsem omezila na dvě cvičení, která lze podle potřeb obměňovat.

Při práci s interaktivní tabulí musíme dbát na to, aby žáci nebyli v pasivní roli diváků. Měli by mít pracovní listy nebo kartičky, díky kterým se aktivně zapojují do vyučování i ti žáci, kteří sedí v lavicích.

3.3.1 Soubor doplňovacích cvičení

Všechna uvedená doplňovací cvičení (příloha 2.1) jsou postavena na stejném principu. Žáci perem nebo prstem doplňují písmena, skupiny písmen, slova či věty. V některých případech doplňují písmena či slova z nabídky přesouváním. V některých cvičeních (např. příloha 2.1 – obraz 17) jsou žáci po vypracování cvičení vybídnuti k dalšímu úkolu. Cvičení doplňovací nemusí být tedy využívána pouze k pravopisnému výcviku, ale také v morfologii k učivu o slovních druzích, v lexikálním učivu či ve stylistice.

V některých cvičeních jsou použity animace, objekty se hýbou, roztmívají. V příloze 2.1- obraz 20 žáci hodí interaktivní kostkou a musí vymyslet slovo, které daným písmenem začíná. U každého cvičení je napsané zadání, které žáci přečtou, ale je vhodnější, pokud se jim také dostane vysvětlení od učitele.

3.3.2 Soubor obměňovacích cvičení

Soubor obměňovacích cvičení je uložen v příloze 2.2. Vytvořená cvičení jsou vhodná k výcviku náležitých tvarů ohebných slov. Do této kapitoly jsem však zařadila i interaktivní cvičení v podobě anagramů, kde žáci musí vyměňovat písmena, aby postavili slova podle různých zadání. (příloha 2.2 – obrazy 1, 6, 8, 11). V dalším cvičení řadí písmena podle abecedy (příloha 2.2 – obraz 13). Dále žáci nahrazují slova v závorkách správnými tvary času budoucího (příloha 2.2 obraz 7), uvádějí správné tvary podstatných jmen (příloha 2.2 – obraz 4), vyhledávají nespisovná slova a uvádějí jejich spisovnou

podobu (příloha 2.2 – obraz 12), mění předpony slov, aby změnili jejich význam (příloha 2.2 – obraz 16), uvádějí správné koncovky přičestí minulého (příloha 2.2 – obraz 9), vytváří věty podle zadání (příloha 2.2 – obraz 3) atd.

Obměňovací cvičení lze tedy uplatnit nejen k pravopisnému výcviku, ale také k výcviku syntaktickému, slovotvornému aj.

3.3.3 Soubor problémových cvičení

Všechna problémová cvičení (příloha 2.3) jsou charakteristická tím, že nutí žáky učinit nějaké rozhodnutí. Jsou to cvičení, která žáky velmi obohacují tím, že je nutí logicky uvažovat, analyzovat, třídít, zobecňovat, dávat věci do souvislostí apod. Žáci již musí základní učivo ovládat, aby mohli řešit tyto úkoly. Nicméně vždy záleží na tom, jakou obtížnost problémových cvičení nastavíme. Problémové cvičení může být použito i v úvodu učiva k další motivaci. Častým cvičením tohoto typu je vyčlenění písmene či slova z řady, do které z nějakého důvodu nepatří (příloha 2.3 – obrazy 4, 5, 6). Vždy bychom si měli pořádně promyslet zadání. Pokud chceme vyřadit např. slovo dvouslabičné od jednoslabičných, *plot, skot, pole, let*, musíme vzít v úvahu, zda neexistuje ještě další možnost, na jejímž základě by žáci vyřadili jiné slovo. V řadě těchto slov můžeme vyřadit slovo *let*, protože neobsahuje písmeno o, nebo proto, že má 3 písmena. Vynalézaví žáci objeví možností mnohem více. Osvědčilo se mi nechat takové cvičení nějakého staršího žáka vyzkoušet. Mezi problémová cvičení můžeme zařadit různé druhy testů, kdy žáci musí vybírat z více možností (např. příloha 2.3 – obrazy 2, 3). Příloha 2.3 – obraz 1 je určena pro nejmenší žáky, ti pojmenují obrázek a zařadí ho do správné kategorie. Dokončit příběh nebo navrhnout řešení na základě úvodního textu je úkolem jiného cvičení (příloha 2.3 – obraz 7). V přílohách 2.3 obrazy 8 a 9 žáci hledají slova podle algoritmu, který musí objevit.

3.3.4 Soubor substitučních a transformačních cvičení

Substituční a transformační cvičení jsem zařadila jako jeden celek (příloha 2.4). V substituci se nemění konstrukce vět nebo slovních spojení, v transformaci ano. Substituční cvičení nejčastěji využíváme při nahrazování slov synonymy nebo antonymy nebo můžeme nahrazovat nespisovný výraz spisovným (příloha 2.4 – obrazy 1 - 4). K transformačnímu nácviku je vhodné používat naváděcí otázky, z vět jednoduchých můžeme tvořit souvětí nebo ze slovních spojení tvořit věty (příloha 2.4 – obrazy 5 - 7), atd.

3.3.5 Soubor modelových cvičení

Úkolem žáků v modelových cvičeních (příloha 2.5) je vytvořit větný celek, slovní spojení nebo slovo podle uvedeného vzoru. V souboru jsou uvedena tato cvičení: Utvoř větu jednoduchou nebo souvětí podle vzorce (příloha 2.5 – obrazy 1 a 3), pokud mají žáci problém utvořit větu, je jim odhalena nápověda. Ve cvičeních (příloha 2.5 – obraz 2 a 4) žáci přiřazují slova podle modelu. Prostřednictvím modelových cvičení můžeme opakovat a upevňovat učivo. Jsou využitelná i při stylizačním výcviku, kdy žákům můžeme naznačit obsahovou náplň souvětí, které podle modelu vytvoří.

3.3.6 Soubor stylizačních a textových cvičení

Stylizační a textová cvičení (příloha 2.6) jsem také zařadila do jednoho souboru. Stylizační cvičení jsou vhodná k rozšiřování slovní zásoby, vhodnému výběru a užití slov, výběru vhodného typu vět, vhodného užití prostředků zvukové stránky a jsou také průpravou ke stylizaci, např. v příloze 2.6 – obraz 1 žáci vybírají vhodná slova do vět. Úlohou dalších stylizačních cvičení je např. poskládat ze slov věty (příloha 2.6 obrazy 2 a 3)

Obsahem textových cvičení je úprava a oprava souvislých textů, projevů nebo jejich částí. Žáci mohou text doplňovat (příloha 2.6 – obraz 5) nebo mohou uspořádat promíchané věty souvislého textu (příloha 2.6 obraz 4)

3.3.7 Soubor opis a jazykový rozbor

Opisování a jazykové rozbor (příloha 2.7) mohou užívat učitelé ve všech ročnících základního i dalšího vzdělávání. Opisováním se cvičí paměť žáků, nutí je analyzovat, srovnávat a následně syntetizovat. Důležité je, aby si žáci po sobě cvičení zkontrolovali a případné chyby opravili.

Základní metodou jazykových rozborů je poznávání jazykových jevů ve škole. Rozbor může provádět i nejmenší žáci, jak je patrné z uvedených cvičení. Prvním cvičením (příloha 2.7 – obraz 3) je opis. Na něj navazuje další cvičení (příloha 2.7 – obraz 4), což už je jazykový rozbor pro žáky nejnižších ročníků. Dalším cvičením je opět opis, již určen vyšším ročníkům 1. stupně ZŠ (příloha 2.7 – obraz 1), na který navazuje poslední cvičení (příloha 2.7 – obraz 2) a tím je znovu jazykový rozbor.

3.4 Didaktická účinnost různých typů jazykových cvičení s využitím informačních komunikačních technologií

Hlavním cílem této diplomové práce bylo výzkumem ověřit didaktickou účinnost jazykových cvičení s využitím informačních a komunikačních technologií.

Aby různé typy jazykových cvičení s využitím informačních a komunikačních technologií byly didakticky účinné, je potřeba, aby především:

- rozvíjely u žáků jejich poznávací procesy,
- poskytovaly žákům nové dovednosti,
- předávaly žákům informace obsahově nezkrácené,
- byly racionálně a emotivně působivé,
- žáky strhly a aktivovaly ho k prožitku z učení a poznávání,
- byly výchovné a rozvíjely klíčové kompetence žáků,
- byly použitelné v praxi a přibližovaly školu životu.

Toto je sedm hlavních aspektů, které jsem při svém zkoumání sledovala.

3.4.1 Metody zkoumání, výzkumný vzorek a podmínky

Jako základní metodu zkoumání jsem zvolila kvalitativní empirický výzkum. Výsledky mého zkoumání vychází z pozorování, navozování modelových situací, experimentu a otevřených i uzavřených rozhovorů s respondenty.

Výzkumné šetření jsem prováděla se 108 žáky prvního stupně (s 21 žáky 1. ročníku, 36 žáky 2. ročníku, 15 žáky 3. ročníku, 22 žáky 4. ročníku a 14 žáky 5. ročníku) základní školy a s 9 učitelkami prvního stupně ZŠ.

Aby bylo možné výzkum uskutečnit, domluvila jsem si s paní ředitelkou školy podmínky, za kterých bude vše probíhat. Navštívila jsem jednotlivě všechny učitelky a požádala je o vstřícnost a umožnění realizace projektu. Ujistila jsem je, že zjištěná data budou anonymní. Seznámila jsem se v jednotlivých třídách se žáky a nechala si písemně od rodičů potvrdit souhlas s účastí žáka na výzkumném šetření a vytváření videozáznamů. Výzkum probíhal v období od začátku prosince 2013 do konce února 2014.

3.4.2 Průběh a výsledky zkoumání

V první etapě jsem zjišťovala, jak je základní škola vybavena didaktickou technikou.

Zjištěná data:

Škola disponuje:

- výukovými počítačovými programy firem: Terasoft, Silcom a Chytré dítě,
- pěti počítačovými učebnami s rychlostním připojením k internetu,
- čtyřmi interaktivními tabulemi SMART Board pro 1. stupeň ZŠ.

Škola nemá/nevyužívá:

- tablety,
- vyučující nepoužívají program Hot Potatoes.

V další fázi jsem se zaměřila na dostupnou didaktickou techniku, především na interaktivní tabule. Připravila jsem soubor jazykových cvičení, který byl postupně začleněn do standardní výuky. V celkem 20 vyučovacích hodinách jsem pozorovala chování žáků, jejich aktivitu v hodinách, přístup k ICT a jejich zájem o učivo. Po týdnu jsem žákům položila formou testu tyto kontrolní otázky:

- Vzpomeň si na všechna cvičení, která jsme společně vypracovali, a pokus se vysvětlit, co jsme v nich dělali.
- Pamatuješ si, kde jsi dělal/a chyby? Uveď příklady.

Žákům dělalo problém písemné vyjádření odpovědí, proto jsem s nimi následně vedla na stejné téma individuální rozhovory.

Skupinovými rozhovory se žáky jsem zjišťovala:

- jaký je vztah žáků k ICT,
- jak často ICT ve výuce používají.

Zjištěná data:

Žáci v hodinách s ICT:

1. Ve všech ročnících jsem se setkala s velkým zájmem žáků. Na hodiny se těšili, zajímali se o to, co se budeme učit, a informace, že se budeme učit český jazyk, je nijak neodradila.
2. Žáci 1. ročníku pracovali s interaktivní tabulí poprvé. Procvičování s použitím dalších ICT jsem s nimi nevyužila.
3. Někteří žáci, i z 3. ročníku, nikdy s interaktivní tabulí nepracovali! Poznala jsem to ihned, neměli tušení, jakou odezvu vyvolá dotek na tabuli, neuměli psát perem, nešly jim přetahovat objekty.
4. Žáci 1., 2., 3. a 5. ročníku byli ve všech hodinách velice aktivní, téměř celá třída se stále hlásila. V průměru bylo ve třídách 18 žáků. Z nich vždy cca 2 – 3 žáci byli méně pozorní nebo nevyvíjeli žádnou aktivitu. Dokonce jsem v 5. ročníku byla upozorněna na problémového žáka s poruchami chování, se kterým jsem za celou dobu neměla vážnější konflikt. Pokoušel se sice hodiny narušovat, ale i přes to byl velmi aktivní a na otázky odpovídal průměrně.
5. Překvapilo mne, že žáci 4. ročníku, kteří mají interaktivní tabuli ve své kmenové třídě, byli spíše apatičtí, k aktivitě jsem je musela vyzývat, a to i přes to, že ji ovládali perfektně.
6. Nezpozorovala jsem zvýšený zájem o konkrétní probírané učivo. Zájem žáků byl směřován spíše na práci s interaktivní tabulí.
7. Cvičení v programu Hot Potatoes žáci ovládali perfektně, i přes to, že se s tímto programem setkali poprvé. Měli zájem dosahovat lepších výsledných hodnocení, cvičení si sami dobrovolně opakovali.
8. Cvičení ve výukových počítačových programech žáci zvládali bez potíží, často využívali možnost nápovědy. Byl vypnutý internet. (Byla jsem upozorněna, že by žáci mohli nepozorovaně místo práce s výukovými programy brouzdat na internetu.)
9. Zadaná on-line cvičení žáci vypracovali, ale na počítačích je více lákaly jiné – soukromé aktivity.
10. Interaktivní tabule ve kmenové 4. třídě nebyla vybavena posuvným systémem, někteří žáci na ni nedosáhli, museli použít židli.
11. Interaktivní tabule v jiném pavilonu, také pro žáky 1. stupně, byla vybavena posuvným systémem, umístěna byla dostatečně nízko, přesto před ní stál nesmyslný stupínek.

Z individuálních rozhovorů se žáky vyplynuly tyto údaje:

- Práce s interaktivní tabulí se zúčastnilo všech 108 žáků. Z tohoto počtu si 78 žáků, což činí 72, 2 %, pamatovalo druhy cvičení, které jsme společně vypracovávali. Ze zbylých 81 žáků si 57 žáků pamatovalo jen část cvičení. Z celkového počtu žáků to činí 52, 8 %. Zbylých 24 žáků (22, 2 %) si procvičované učivo nepamatovalo. Z počtu 108 žáků si 27 žáků (25 %) pamatovalo, v čem chybovali.
- Cvičení v programu Hot Potatoes se zúčastnilo 82 žáků. Z nich si procvičované učivo pamatovalo 55 žáků (67, 1 %), částečně si učivo pamatovalo 19 žáků (23, 2 %) a ostatních 8 žáků (9, 8 %) si učivo nepamatovalo. 17 žáků (20, 7 %) mělo v paměti, v čem chybovali.
- Čeho se týkala internetová cvičení, si z celkového počtu 87 žáků pamatovalo 37 žáků (42, 5 %), 16 žáků (18, 4 %) si učivo pamatovalo jen částečně a 34 žáků (39, 1 %) si učivo nepamatovalo. Pouze 8 žáků (9, 2 %) si pamatovalo, jaké dělali chyby.
- Celkem 96 žáků se zúčastnilo výuky s využitím výukových programů. Z tohoto počtu si procvičované učivo pamatovalo 53 žáků (55, 2 %), částečně si učivo pamatovalo 26 žáků (27, 1 %) a zbylých 17 žáků (17, 7 %) si učivo nepamatovalo. 19 žáků (19, 8 %) žáků mělo v paměti své chyby.

Žáci, kteří si pamatovali 75 %, a více z požadovaných informací jsem označila za ty, kteří si „pamatovali“. Žáky, kteří správně uvedli informace v rozsahu 25 až 74, 9 %, jsem označila za ty, kteří si „pamatovali částečně“. Žáci, kteří si vzpomněli na méně než 25 % informací, byli označeni jako ti, kteří si „nepamatovali“. Všechny číselné údaje byly zaokrouhleny na 1 desetinné místo.

Ze skupinových rozhovorů se žáky vyplynulo následující:

- Jediní žáci 4. ročníku potvrdili, že interaktivní tabuli využívají každodenně, ale většinou na matematiku. V hodinách českého jazyka jen občas. Žáci ostatních ročníků se s interaktivní tabulí buď nesetkali vůbec, nebo ji využívají jen občas. Překvapující je zjištění, že nejen v 1., ale ani ve 2. a 3. ročníku žáci v hodinách interaktivní tabuli téměř nevyužívají. Žáci 5. ročníku interaktivní tabuli využívají pravidelně, minimálně 3x týdně. V hodinách českého jazyka výjimečně.
- Žáci 3., 4., a 5. ročníku již měli zkušenosti s cvičeními z českého jazyka v některém z výukových počítačových programů.
- Cvičení na internetu vypracovávali pouze žáci 5. ročníku.
- 101, tj. 93, 5 %, ze 108 dotazovaných žáků prohlásilo, že je práce s ICT velmi baví. 3 žáci (2, 8 %) prohlásili, že je práce s ICT nebaví vůbec a 4 žáci (3, 7 %) se ke svému vztahu k práci s ICT nechtěli vyjádřit.

V poslední etapě jsem vedla rozhovory s učitelkami žáků 1. stupně ZŠ. Mé otázky směřovaly především k ICT používáním v této škole v hodinách českého jazyka:

- Využíváte v hodinách českého jazyka cvičení ve výukových programech?
- Jak často využíváte tato cvičení?
- Využíváte v hodinách českého jazyka interaktivní tabuli?
- Jak často ji využíváte?
- Jakým způsobem ji využíváte?
- Dokážete vytvořit interaktivní cvičení?
- Využíváte v hodinách českého jazyka internet?
- Jak často ho využíváte?

Z rozhovorů s vyučujícími vyplynulo toto:

- Výukové programy z 9 dotazovaných vyučujících využívá 8, což činí 88, 9 %.
- Výukové programy vyučující využívají v průměru 2x měsíčně.
- Interaktivní tabuli v hodinách českého jazyka z dotazovaných 9 vyučujících využívá 5, tj. 55, 6 % vyučujících.
- Stejný počet vyučujících uvedlo, že ji využívá pravidelně – několikrát do týdne.
- Použití tabule je různorodé. Někdy ji vyučující použijí jako běžnou tabuli, někdy jako promítací plochu, ale většinou jako interaktivní prostředek. Využívají ji také pro práci s výukovými programy.
- Na otázku, zda dokážou vytvořit jazyková interaktivní cvičení, odpověděly všechny vyučující, které ji využívají, že ano. Celkově to bylo 5 vyučujících (55, 6 %).
- 6 (66, 7 %) z 9 vyučujících odpovědělo, že v hodinách českého jazyka využívají internet.
- 2 vyučující (22, 2 %) z 9 využívá internet pravidelně 2x měsíčně. 4 vyučující z 9 (44, 4 %) využívá internet podle potřeby, spíše jen zřídka.

3.4.3 Analýza zjištěných dat

Ze zjištěných dat vyplývá, že škola je v porovnání s ostatními školami v ČR ICT vybavena standardně.

Žáci projeví k výuce s využitím ICT velmi vstřícný přístup, v hodinách byli velice aktivní, práce s ICT je lákala a byla jejich hlavní motivací. Chování žáků v hodinách bylo

ovlivněno tím, že chtěli pracovat, zejména při hodinách s interaktivní tabulí se dožadovali vyvolání. Zájem o učivo ze strany žáků jsem zaznamenala pouze ve fázi příprav, když se zajímali o aktivity, které budou v hodinách probíhat. Hodiny chtěli opakovat, ale spíše kvůli práci s ICT nežli učivu. Ovládání ICT bylo ovlivněno jejich předchozími zkušenostmi. Vysoké procento žáků si pamatovalo, jaké aktivity jsme prováděli, ale jen málo žáků se z těchto zkušeností poučilo. Nejefektivnější byla výuka s interaktivní tabulí. Nejméně efektivní byla výuka s využitím internetu.

V hodinách českého jazyka vyučující nejčastěji využívají výukové programy (průměrně 2x týdně). Interaktivní tabuli využívá pravidelně 55, 5 % vyučujících, ne vždy využívají veškerý její potenciál. Internet do výuky českého jazyka zařazují spíše výjimečně.

3.4.4 Závěry výzkumného šetření

Mým cílem bylo ověřit didaktickou účinnost jazykových cvičení s využitím ICT.

Na základě výsledků výzkumného šetření tedy uvádím:

- ICT mají vliv na rozvoj poznávacích procesů žáků.
- ICT poskytují žákům nové dovednosti.
- Bylo zajištěno, aby žákům veškeré ICT, se kterými pracovali, předávaly pouze pravdivé a nezkreslené informace.
- Podařilo se, aby práce s ICT byla pro žáky působivá.
- Práce s ICT žáky strhla, aktivovala je k prožitku z učení, ale neprokázal se zvýšený zájem o další poznávání.
- Práce s ICT má vliv na rozvoj klíčových kompetencí žáků.
- Znalosti práce s ICT obohatí žáka v dalším pracovním životě a jistě přibližují školu běžnému životu.
- Vhodně vytvořené různé typy jazykových cvičení s využitím ICT jsou didakticky účinné.
- Všechny jazykové jevy obsažené v interaktivních jazykových cvičeních musejí být v souladu s pravidly českého pravopisu.
- Využijeme-li cvičení z nepůvodních zdrojů (cvičení na CD-ROM, internetová cvičení, převzaté aplikace apod.), musíme je vždy nejprve zkontrolovat a až poté je můžeme předložit žákům.

3.4.5 Dodatek k výzkumnému šetření

Výhody a nevýhody, které přináší práce s ICT do výuky, již byly dříve popsány a jsou všeobecně známy. Proto jsem názory vyučujících na toto téma nezkoumala.

Z výzkumného šetření dále vyplynulo, že na žáky, kteří využívají ICT velmi často, již nepůsobí motivačně. Někteří učitelé navíc nevyužívají veškerý potenciál, který ICT

poskytuje. Tudíž nepovažuji za nutné vybavovat každou školní třídu např. interaktivní tabulí.

Žáci by měli mít možnost ICT ve výuce využívat, není ale nutné se vzdávat tradiční výuky. Myslím si, že kombinace moderního a tradičního vyučování je tou správnou cestou ke vzdělávání žáků na 1. stupni základních škol a tím pádem i cestou úspěšnému k rozvíjení klíčových kompetencí žáků.

Za zásadní problém považuji neochotu některých vyučujících zapojit ICT do vyučovacího procesu, a to zejména z důvodu, že je sami neumějí ovládat. V této souvislosti mne napadá otázka: „Když učitel není ochotný naučit se něčemu novému, jak totéž může chtít po svých žácích?“

4. ZÁVĚR

Hlavními úkoly této diplomové práce bylo porovnání možností, které poskytují jednotlivé typy informačních a komunikačních technologií k vytvoření různých typů jazykových cvičení, a ověření didaktické účinnosti různých typů jazykových cvičení s využitím informačních a komunikačních technologií.

Na základě porovnávání možností, jak lze různých typů ICT využít k vytváření různých typů jazykových cvičení, jsem dospěla k následujícím závěrům.

Počítačové výukové programy, které jsou v současné době na trhu, žákům umožňují pracovat se širokou škálou převážně doplňovacích cvičení. Opisovací, obměňovací, modelová, substituční a transformační cvičení se ve výukových programech prakticky nevyskytují. Důvodem je to, že řešení u těchto typů cvičení může být různé, nelze tedy poskytovat jednoznačnou zpětnou vazbu. I takové výukové programy, které nesou v názvu slovo „diktáty“, jsou pouze souborem doplňovacích cvičení. Diktátem se stávají až tehdy, pokud je učitel žákům nadiktuje. Jazykovým rozborům je věnován jeden celý titul. Několik problémových cvičení obsahoval pouze titul TS – „Přijímačky“, převážná většina výukových programů problémová cvičení neobsahuje. Důvodem je opět nejednoznačnost zpětné vazby, kterou tento typ cvičení vyžaduje. Při splnění určitých podmínek, např. že učitel svým žákům dané cvičení vytiskne, či uloží na pamětní zařízení, mohou být využita pro domácí cvičení. Výukové programy poskytují možnost tisku, či ukládání uvedených cvičení, ale neumožňují učitelům možnost tvorby vlastních jazykových cvičení. Výukové počítačové programy jsou jednoduše ovladatelné, mají poutavou grafiku, ale obsahují často chyby ve zpětné vazbě, kterou žákům poskytují. U některých výukových programů se objevovala i chybná zadání. Obrázková forma motivace je často mířena pouze na mladší žáky.

Jazyková cvičení na internetu nabízejí možnost bohatého procvičování různých jazykových jevů formou doplňování. Žáci je mohou neomezeně procvičovat i v domácím prostředí. Opisovací, obměňovací, problémová, modelová, substituční a transformační, jazykové rozborů ani stylizační a textová cvičení jazyková cvičení na internetu procvičovat nelze. Učitelům není umožněno vytvářet vlastní cvičení. Zpětnou vazbu jazykových jevů cvičení na internetu zpravidla neposkytují. Žáci pouze zjistí procentuální nebo bodové hodnocení. Motivace je v těchto cvičeních také zanedbávána. Všechna cvičení je nutné předem ověřovat, protože mohou obsahovat chyby.

Aplikace Hot Potatoes umožňuje vytváření většiny druhů jazykových cvičení podle potřeb učitele. V této aplikaci nelze vytvořit pouze jazykový rozbor a diktát. Všechna cvičení vytvářená v aplikaci Hot Potatoes mohou obsahovat zpětnou vazbu a časovač. Automaticky se zobrazuje procentuální hodnocení úspěšnosti. Ovládání je jednoduché, ale grafické přednastavení jednotlivých programů v aplikaci umožňuje pouze změnu barev a písma. Kvalita jednotlivých cvičení souvisí se zkušenostmi a znalostmi učitele, který je vytváří. Jazyková cvičení vytvořená aplikací Hot Potatoes nejsou vhodná k testování s diagnostickým záměrem, protože si žáci mohou sami odkrývat správná řešení. Jde tedy o tzv. autotesty sloužící ke cvičným účelům.

Vytváření jazykových cvičení se softwarem pro interaktivní tabuli vyžaduje určitou zkušenost učitele. Lze vytvářet všechny druhy jazykových cvičení. Dokazují to souborem jazykových cvičení vytvořených v programu SMART Notebook. Všechna cvičení lze využít pro práci na interaktivní tabuli, ta, která nejsou vytvořena pomocí nástroje Toolkit Activity 2.0, lze využít i na tabletech iPad. Tyto tablety totiž nepodporují flash. Domácí procvičování s aplikací pro interaktivní tabuli je možné pouze za předpokladu, že je žákovi domů poskytnut software k nainstalování do vlastního počítače. Motivace i zpětná vazba může být obsahem jednotlivých cvičení nebo ji může poskytnout sám učitel. Cvičení mohou být vytvářena také pomocí přednastavených šablon. Grafika programu umožňuje vytváření i animací, které mohou být součástí jednotlivých cvičení. Kvalita jednotlivých cvičení závisí na tvořivosti, kreativitě a znalostech učitele, který cvičení vytváří. Cvičení lze používat opakovaně nebo je v případě potřeby obměňovat.

Možnosti vytváření jazykových cvičení pro tablety je potřeba rozčlenit na dvě kategorie.

Cvičení mohou být nabízena různými aplikacemi. V tomto případě se vyučující nemá možnost sám podílet na vytváření jednotlivých cvičení. Aplikace jsou velmi jednoduše ovladatelné a mají přehlednou grafiku. Tyto aplikace nabízejí různé typy jazykových cvičení. V některých cvičeních se objevuje i přiřazování nebo třídění. Výhodou těchto cvičení je, že žák neprovádí pouze klikání myší, ale i různé přesuny apod. Cvičení jsou často ve formě her. Modelová cvičení, diktáty a jazykové rozbory jsem v těchto aplikacích nenašla, ale nelze vyloučit, že je některá aplikace nenabízí. Cvičení mají nejčastěji charakter doplňovací. Zřídka se vyskytují cvičení obměňovací nebo problémová. Cvičení obsahují chyby v zadání i v řešení. Objevují se i nespisovné výrazy. Zpětná vazba je vyjádřena většinou jen potvrzením či vyvrácením správnosti, chybí vysvětlení jazykových jevů.

Pokud jednotlivá cvičení vytváří sám učitel, k čemuž nejspíš využije některý ze software pro interaktivní tabuli, pak lze s jistotou říci, že tato možnost je nejvhodnějším způsobem pro vytváření všech typů jazykových cvičení. Diktáty lze vytvářet také, ale učitel musí zohlednit tempo všech žáků nebo poskytnout možnost volby diktát vícekrát zopakovat. Žáci by potom měli pracovat se sluchátky, aby se navzájem nerušili. Cvičení mohou být vytvořena přesně podle potřeb a požadavků učitele. Jsou trvalá a lze je využít i na interaktivní tabuli. Zpětná vazba a motivace je zakomponována do cvičení nebo ji poskytuje sám učitel. Grafické prvky si také vytváří sám učitel podle potřeby.

Z podrobného zkoumání možností, které ICT poskytují k vytváření různých typů jazykových cvičení, tedy vyplynulo, že nejvhodnějšími typy ICT k vytváření různých typů jazykových cvičení jsou tablet iPad a interaktivní tabule. Různé typy jazykových cvičení umožňuje vytvářet i program Hot Potatoes. Výukové programy a internet poskytují celou řadu převážně doplňovacích cvičení.

Poslední část této diplomové práce je věnována výzkumnému šetření ověřujícímu didaktickou účinnost různých typů jazykových cvičení s využitím ICT. Kvalitativním empirickým výzkumem, v němž bylo využito pozorování, navozování modelových situací, experimentu a otevřených i uzavřených rozhovorů s respondenty, jsem dospěla k následujícímu závěru.

Různé typy jazykových cvičení s využitím ICT mohou být didakticky účinné, ale pouze za předpokladu, že všechna jazyková cvičení jsou připravena v souladu s pravidly českého pravopisu a didaktickými zásadami slohové a literární výchovy. ICT je potřeba využívat účelně, není nutné je využívat za každou cenu. Výuka s podporou ICT by měla být pro žáky motivační.

Jak tato práce dokazuje, existují různé druhy ICT, které lze při jazykových cvičeních v hodinách českého jazyka používat. Vyučovací hodiny tak získávají zcela nový rozměr. Nejen že pomáhají žákům k překonávání nejrůznějších překážek, ale zcela určitě jsou i nenahraditelným pomocníkem pro vyučující. Žáci v hodinách pracují s technikou, kterou hradě ovládají, a vyučování je tak více baví. Vyučující získává zdroj informací a technické pomůcky, které mu mohou usnadnit výuku i přípravu na vyučování.

Pokud chceme vzdělávat žáky, kteří mají ve svém budoucím životě najít na trhu práce dobré uplatnění, je potřeba je na to dobře připravit. Využívání ICT ve vyučování je tou nejvhodnější metodou.

5. RESUMÉ

Tato diplomová práce je zaměřena na možnosti, které poskytují informační a komunikační technologie pro tvorbu různých typů jazykových cvičení. Výzkum byl zaměřen na ověření didaktické účinnosti různých typů jazykových cvičení s využitím informačních a komunikačních technologií. Dále práce obsahuje soubor různých typů jazykových cvičení vytvořených v aplikaci SMART Notebook využitelných na interaktivní tabuli i na tabletech iPad.

Z výsledků výzkumného šetření vyplynulo, že různé typy jazykových cvičení s využitím informačních a komunikačních technologií jsou vysoce účinné za předpokladu, že žák bude dobře motivován, a především, že předložená cvičení nebudou obsahovat odborné, ani věcné chyby.

RESUMÉ

This thesis is focused on the opportunities provided by information and communication technologies for the production of various types of language exercises. The research was aimed at verifying the educational effectiveness of various types of language exercises using information and communication technologies. The thesis also includes a set of different types of language exercises created in Smart Notebook usable on the interactive white board and also iPad.

The results of the research showed that different types of language exercises using information and communication technologies are highly effective, provided that the student will be well motivated and mainly, that the present exercise will not include technical or factual errors.

6. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A DALŠÍCH ZDROJŮ

BANNISTERROVÁ, D., a kol., *Jak nejlépe využít interaktivní tabuli*, [online], Praha, Dům zahraničních služeb, 2010, ISBN 978-80-87335-15-4, dostupné z https://www.google.cz/search?q=jak+nejl%C3%A9pe+vyu%C5%BE%C3%ADt+interaktivn%C3%AD+tabuli&ie=utf-8&oe=utf-8&rls=org.mozilla:cs:official&client=firefox-a&channel=sb&gfe_rd=ctrl&ei=89UZU_LEA6qK8QfEs4DIAw&gws_rd=cr, [cit. 15.10.2013]

BÍNA, D., ZELENKA, M. (editoři): *Od teorie jazyka k praxi komunikace III.*, České Budějovice, Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích 2008, ISBN 978-80-7394-110-9

BRABCOVÁ, R. a kol.: *Didaktika českého jazyka pro studující oboru učitelství na prvním stupni základní školy*, Praha, Státní pedagogické nakladatelství v Praze 1990, s. 183, ISBN 80-04-24251-0

BRABCOVÁ, R. a kol.: *Didaktika českého jazyka pro 2. – 4. ročník ZŠ*, Praha provoz Čelákovice, Univerzita Karlova v Praze 1982, s. 204, 60-121-82

BRDLIČKA, B., ČERNÁ, A., CHALUŠ, P., KADAVÝ, J., KOREŠ, J., KOZÁKOVÁ, B., NASKE, P., OTT, V., NEUMAJER, O., RŮŽIČKOVÁ, D., SLEJŠKA, Z., ŠABATKOVÁ, P., TOCHÁČEK, D., ÚLOVEC, R., WAGNER, J., *Informační a komunikační technologie ve škole*, [online], 1. 3. 2010, Praha 4, Výzkumný ústav pedagogický v Praze 2010, ISBN 978-80-87000-31-1, s. 11, 12, dostupný také z: http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&ved=0CEoQFjAE&url=http%3A%2F%2Fwww.vuppraha.cz%2Fwpcontent%2Fuploads%2F2010%2F02%2FICT_ve_skole.pdf&ei=e1JtUu7mNcfDswaQhoG4Cg&usg=AFQjCNEOCs7GzhjRG3OqvzxWPhLtQmue6Q&bvms=bv.55123115,d.Yms, [cit. 28. 1. 2014]

ČECHOVÁ, M.: *Komunikační a slohová výchova*, Praha 6, ISV nakladatelství, Kafkova 42 Praha 6 1998, s. 226, ISBN 80-85866-32-3

ČECHOVÁ, M., STYBLÍK, V., *Didaktika češtiny*, Praha, Státní pedagogické nakladatelství Praha 1989, s. 251, ISBN 80-04-22439-3

DOSTÁL, J., *Výukový software a počítačové hry – nástroje moderního vzdělávání*, Časopis pro technickou a informační výchovu, [online], 1/2009, Volume 1, Issue 1, ISSN 1803-537X. Dostupný z: http://www.jtie.upol.cz/clanky_1_2009/vyukovy_software_a_didakticke_pocitacove_hry_nastroje_moderniho_vzdelavani.pdf&sa=U&ei=ENcDU635L6rV0QX7qjCNG6P9AG35L1mHLTeHt2zBPKRa5A0A, [cit. 15. 10. 2013]

DVOŘÁKOVÁ, Z., STYBLÍK, V., ONDRÁŠKOVÁ, K., *Český jazyk pro 3. ročník základní školy*, SPN, Praha 1997, s. 224, ISBN 80-85937-61-1

HAUSER, P., KNESELOVÁ, H., MARTINEC, I., *Didaktika českého jazyka pro 2. stupeň ZŠ*, Díl II. – Jazyková výchova, Brno, Vydavatelství MU, Brno 1994, ISBN 80-210-1041-X,

HRTOŇOVÁ, N., ROHLÍKOVÁ, L., VÁŇOVÁ, T.: *E-Learning s projektem PROEFES Informačně metodická příručka*, 1. vydání, Masarykova Univerzita Brno, POINT CZ, s. r. o., Brno 2012, ISBN 978-80-210-6028-9

HUBÁČEK, J., JANDOVÁ, E., SVOBODOVÁ, J., *Čeština pro učitele*, Vade Mecum, Český Těšín 1998, s. 375, ISBN 80-86041-30-1

JANÁČKOVÁ, Z., MÜHLHAUSEROVÁ, H., PŘÍBORSKÁ, O., ZBOŘILOVÁ, J.: *Český jazyk 3 učebnice pro 3. ročník*, Nová škola, BRNO 2002, s. 95, ISBN 80-85607-38-7

JELÍNEK, J.: *Úvod do teorie vyučování českému jazyku*, Praha, Státní pedagogické nakladatelství, n. p. 1980, s. 275, 14-466-80

KROTKÝ, J.: *Bezdrátový tablet součástí interaktivních výukových systémů [stať]* — In: *Trendy ve vzdělávání: informační technologie a technické vzdělávání.* — Olomouc: Votobia, 2008, [CD ROM], s. 353 – 356, ISBN 978-80-7220-311-6

MÜHLHAUSEROVÁ, H., SVOBODOVÁ, J., *Slabikář pro 1. ročník základní školy*, Nová škola, Brno 1999, s. 120, ISBN 80-85607-89-1

NEUMAJER, O. *Úspěch počítačových tabletů nespočívá v aplikacích*, Řízení školy [online], Praha: Wolters Kluwer ČR a. s., 2013, roč. 10, č. 11, s. 19-21. ISSN 1214-8679, [9. 2. 2014]

NEUMAJER, O.: *Volba operačního systému pro školní tablety*, Řízení školy, [online], Praha: Wolters Kluwer ČR a. s., 2013, roč. 10, č. 12, s. 16-20. ISSN 1214-8679, Dostupné také z: <http://ondrej.neumajer.cz/?item=volba-operacniho-systemu-pro-skolni-tablety&category=ICT-ve-skolstvi>, [cit. 9. 2. 2014]

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J., *Pedagogický slovník*, 4. vydání, Praha, Portál Praha 2003, s. 324, ISBN 80-7178-772-8

SKALKOVÁ, J.: *Obecná didaktika 2.*, rozšířené a aktualizované vydání, Praha, Grada Publishing, a.s. 2007, Dotisk 2008, s. 328, ISBN 978-80-247-1821-7

SLAŠŤANOVÁ, D.: *Tvorba interaktivních cvičení v programe Hot Potatoes* [online], Vytvořeno v únoru 2010, dostupné z: <http://www.pastelka.sk/manualy/HPmanual.pdf>, [cit. 3. 2. 2014]

SOLNIČKOVÁ, I.: *Hot Potatoes pro začátečníky*, [online], dostupný z: <http://eldum.phil.muni.cz/mod/resource/view.php?id=2485>, [cit. 3. 2. 2014]

STYBLÍK, V., ČECHOVÁ, M., *Mluvnická a slohová cvičení k stručné mluvnici české*, Fortuna, Praha 1, 2001, sedmé vydání, ve Fortuně druhé – dotisk, ISBN 80-7168-652-2

STYBLÍK, V., DVOŘÁKOVÁ, Z., ONDRÁŠKOVÁ, K.: *Český jazyk pro 2. ročník základní školy*, SPN, Praha 1999, s. 182, ISBN 80-85937-58-1

STYBLÍK, V., DVOŘÁKOVÁ, Z., ONDRÁŠKOVÁ, K., BURIÁNKOVÁ, M.: *Český jazyk pro 4. ročník základní školy*, SPN, Praha 2000, s. 204, ISBN 80-85937-68-9

STYBLÍK, V., DVOŘÁKOVÁ, Z., VITVAROVÁ, J.: *Cvičení z pravopisu pro malé školáky*, SPN, Praha 1990, s. 252, ISBN 80-04-23690-1

SVOBODA, K.: *Didaktika českého jazyka a slohu*, Praha, Státní pedagogické nakladatelství Praha 1977, 14-541-77

SVOBODA, K.: *Metodika vyučování českému jazyku a slohu na školách 2. cyklu – Vysokoškolská učebnice*, SPN Praha, 2. vydání, Praha 1970, s. 280, ISBN 25.

VEJVODOVÁ, J.: *Standardy využívání interaktivní tabule při lektorování*. (Připraveno k vydání.)

VEJVODOVÁ, J.: *ICT ve výuce českého jazyka a literatury*, [online], kurz Moodle, ZCU Plzeň, 2013, dostupné z: <https://phix.zcu.cz/moodle/course/view.php?id=793>, [1. 3. 2014]

VEJVODOVÁ, J.: *K výukovým počítačovým programům pro český jazyk. Český jazyk a literatura*. Praha: SPN, 1997/98, roč. 48, s. 73-79. ISSN 0009-0786

VÍTEK, J.: *Svět hardware*, článek, [online], 28. 4. 2011, SSN 1213-0818 © 1998-2014 oXy Online s.r.o., 2011, dostupný z: <http://www.svethardware.cz/pruvodce-svetem-tabletu/30591>, [15. 10. 2013]

Aplikace pro tablety, různí autoři [online], dostupné z <http://store.apple.com/cz>, [5. 3. 2014]

Charakteristiky výukových počítačových programů, [online], dostupné z: <http://www.terasoft.cz>, <http://www.chytre dite.cz>, <http://www.pachner.cz>, [5. 3. 2014]

7. SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Obrázky

- č. 1: doplňování písmen v aplikaci „Písmenka“
- č. 2: vyhodnocení v aplikaci „Písmenka“
- č. 3: Design v aplikaci „Vyjmenovaná slova“
- č. 4: přehledná grafika v aplikaci „Nauč se pravopis“
- č. 5: přehled pravopisu v aplikaci „Nauč se pravopis“
- č. 6: zadání v aplikaci „Větné rozbory“
- č. 7: výběr odpovědí v aplikaci „Procvič pravopis“
- č. 8: teoretická část v aplikaci „Český jazyk – pravopis“
- č. 9: procvičování v aplikaci „Český jazyk – pravopis“
- č. 10: vyhodnocení v aplikaci „Český jazyk – pravopis“
- č. 11: zadání v aplikaci „Český jazyk pro 3. ročník – testy a hry“
- č. 12: testovací režim v aplikaci „Český jazyk pro 3. ročník – testy a hry“
- č. 13: hra v aplikaci „Český jazyk pro 3. ročník – testy a hry“
- č. 14: najdi kartičku v aplikaci „ Abeceda pro děti“
- č. 15: Tvoření slov v aplikaci „ Abeceda pro děti“
- č. 16: pexeso v aplikaci „ Abeceda pro děti“
- č. 17: výběr pera, psaní
- č. 18: přiřazování
- č. 19: přetahování, odkrývání
- č. 20: ukrytá slova v pozadí
- č. 21: rozpoznání rukopisu a převod na text
- č. 22: klonování
- č. 23: roletka
- č. 24: stopky
- č. 25: seskupování
- č. 26: průhlednost, vrstvení
- č. 27: mazání
- č. 28: animace
- č. 29: anagram
- č. 30: category sort
- č. 31: vortex sort
- č. 32: image match
- č. 33: keyword match
- č. 34: multiple choice
- č. 35: note reveval
- č. 36: paris
- č. 37: sentence arrange
- č. 38: word biz
- č. 39: image arrange
- č. 40: jQuiz - zadání

- č. 41: JQuiz - vyhodnocení
- č. 42: JCloze - zadání
- č. 43: JCloze - vyhodnocení
- č. 44: JCross - zadání
- č. 45: JCross – v průběhu
- č. 46: JMix - zadání
- č. 47: JMix - vyhodnocení
- č. 48: JMatch - zadání
- č. 49: JMatch – vyhodnocení
- č. 50: Série obrázků 1
- č. 51: Série obrázků 2
- č. 52: Přiřazování synonym
- č. 53: Přídavná jména
- č. 54: Děj 1
- č. 55: Děj 2
- č. 56: Děj 3
- č. 57: Děj 4
- č. 58: Děj 5
- č. 59: Ukrytý obrázek
- č. 60: Kartičky s obrázky 1
- č. 61: Kartičky s obrázky 2
- č. 62: Kartičky s obrázky 3
- č. 63: Kartičky s obrázky 4
- č. 64: Procvičení vzorů podstatných jmen
- č. 65: Koncovky podstatných jmen rodu mužského
- č. 66: Závěrečné cvičení

Tabulky

- č. 1: JMatch v textovém editoru
- č. 2: Porovnání možností ICT k vytváření různých typů jazykových cvičení

8. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Texty

- 1.1 Seznam otázek použitých při výzkumném šetření

Příloha č. 2: Jazyková cvičení ve Smart Notebooku

- 2.1 Doplnovací cvičení
- 2.2 Obměňovací cvičení
- 2.3 Problémová cvičení
- 2.4 Substituční a transformační cvičení
- 2.5 Modelová cvičení
- 2.6 Stylizační a textová cvičení
- 2.7 Opis a jazykový rozbor

Přílohy

Příloha č. 1

1.1 Seznam otázek použitých při výzkumném šetření

Seznam otázek použitých při výzkumném šetření

1. Vybavení školy ICT

- zjistit možnosti vyučujících na 1. stupni ZŠ
- aplikace, které využívají při tvorbě jazykových cvičení
- zjistit, jaké výukové programy využívají

2. Žáci ve vyučovacích hodinách českého jazyka s využitím ICT

- pozorovat chování
- pozorovat aktivitu
- pozorovat jejich přístup k ICT
- pozorovat zájem o učivo

3. Rozhovory s žáky týden po odučených hodinách

- vztah žáků k ICT z pohledu žáků
- jak často ICT ve výuce využívají
- jaká cvičení jsme společně v hodině vypracovávali
- v čem chybovali

4. Rozhovory s vyučujícími

- Využíváte v hodinách českého jazyka cvičení ve výukových programech?
- Jak často využíváte tato cvičení?
- Využíváte v hodinách českého jazyka interaktivní tabuli?
- Jak často ji využíváte?
- Jakým způsobem ji využíváte? Dokážete vytvořit interaktivní cvičení?
- Využíváte v hodinách českého jazyka internet?
- Jak často ho využíváte?

5. Otázky z dotazníku pro žáky

- Vzpomeň si na všechna cvičení, která jsme společně vypracovali a pokus se vysvětlit, co jsme v nich dělali.
- Pamatuješ si, kde jsi dělal/a chyby? Napiš je a napiš i správné tvary.

2.1 Doplnovací cvičení

Obraz č. 1- doplňovací cvičení

Doplň do vět vhodné slovo.

Na noční obloze hvězdy.

Tatínek Pepovi, jak napsat domácí úkol.

Zboží mělo obrovské

Babiččiny si vždy беру k srdci.

Pozorovali jsme ohňostroje.

Velký hluk mi

září rady
září radí
vadí vady

Obraz č. 2 - doplňovací cvičení

Doplň neúplná slova.

bílý jako s.....

tvarohové b.....y

Vajíčka jsou kř.....á.

Nekousej si n.....y!

ch

h

Obraz č. 3 - doplňovací cvičení

Doplň i, í / y, ý a zdůvodni.

dob_vat nerosty, b_je na poplach,
sb_rají b_liny, l_zat zmrzl_inu,
usl_šeli vzl_kání, m_rum_lovný
Em_l, dotěrný hm_z, kam_nek se
zabl_skl, netop_ři a slep_ši, slep_t
pap_r lep_dlem

Obraz č. 4 - doplňovací cvičení

Doplň i, í / y, ý a odůvodni pravopis.

B_lo s_chravo. V_kouklo
sluníčko. Zb_střil jsem sluch.
Usl_šel jsem kl_nkání. S_Inice
zm_zela. L_dé v_křikovali.
B_dl_me v m_sl_vně. Hm_z
op_luje květiny. Z_ma se bl_ží.

Doplň d, d' / t, t' a zdůvodni.

široký cho_ník, zasa_strom,
kluzký le_, ho_mi míč,
pozorovali jsme odle_ letadla,
labu_, ří_ký, ptačí bu_ka,
dřevěné lou_ky, kvě_ rostliny

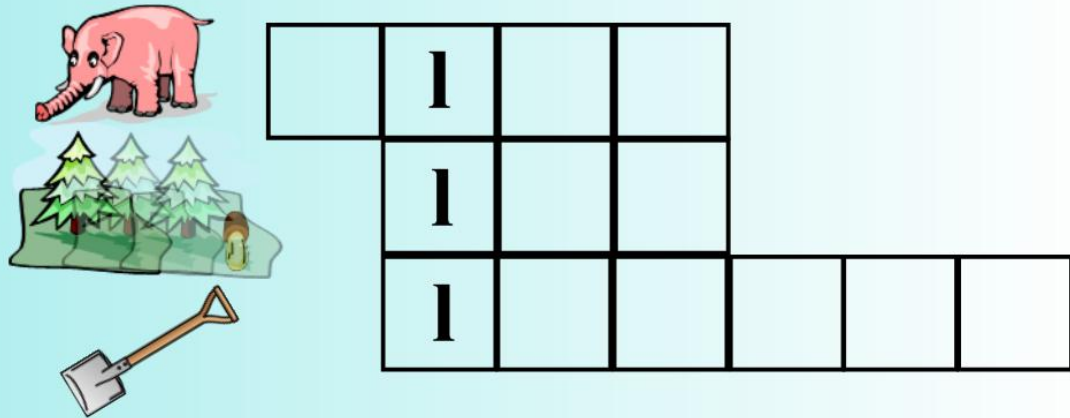
**Doplň i, í nebo y, ý v koncovkách
podstatných jmen.**

moderní stavb_, ovocné strom_,
rozpadla se na kus_, od jedle k
jedl_, silné mraz_, výtvarné
výchov_, luční tráv_, dvě kaps_

Obraz č. 7 - doplňovací cvičení

Doplňte křížovku podle obrázků.

Obraz č. 8 - doplňovací cvičení

Doplňte a, á

Ela m_ m_mu.

M_me m_lo soli.

Pus_ p_lí.

M_te t_m t_tu?

Obraz č. 9 - doplňovací cvičení

Vytvoř věty pomocí vhodného slovesa.

auto - silnice

.....

mléko - sklenice

.....

pasta na zuby - zubní kartáček

.....

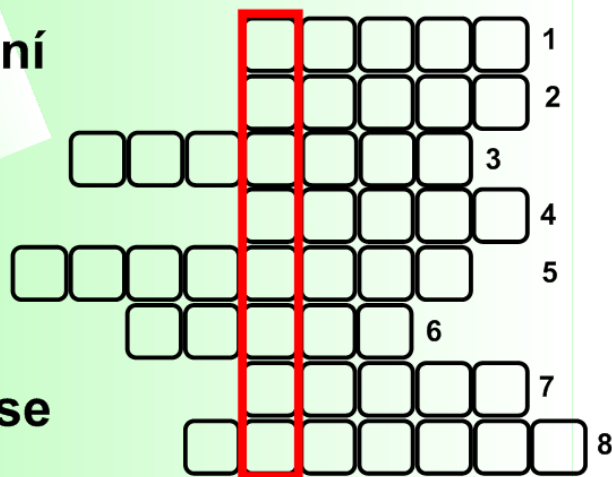
maminka - večeře

.....

sjezdovka

Obraz č. 10 - doplňovací cvičení

1. malá zed'
2. na Vítka voláme
3. domeček na krmení
pro ptáky
4. slovo protikladné
ke slovu hustý
5. malá zahrada
6. uzávěr na lahve
7. slovo souznačné se
slovem Kát'a
8. malá lopata

Obraz č. 11 - doplňovací cvičení

Napiš slovo.

--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--

Obraz č. 12 - doplňovací cvičení

Doplň slova.

--	--	--	--

--	--	--	--

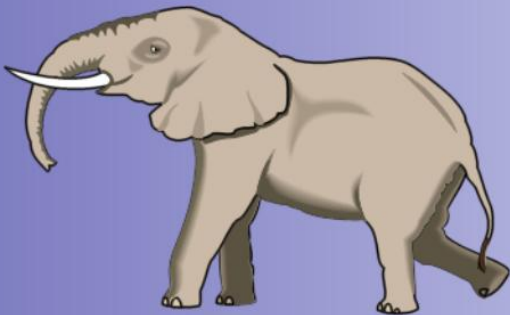
?

--	--	--	--

--	--	--	--

Obraz č. 13 - doplňovací cvičení

Napiš slovo.

--	--	--	--

--	--	--	--

Obraz č. 14 - doplňovací cvičení

Doplň d, d' / t, t' a zdůvodni.

široký cho_ník, zasa_strom,
kluzký le_, ho_mi míč,
pozorovali jsme odle_ letadla,
labu_, ří_ký, ptačí bu_ka,
dřevěné lou_ky, kvě_ rostliny

Obraz č. 15 - doplňovací cvičení

Doplň předpony s-, z-, vz- a odůvodni pravopis.

**špačci se _slétli, __létli vzhůru,
_balit si kufr, _točit se do
klubíčka, _ranit si nohu, _razily se
dvě auta, _lomil si lyži, __tyčit
vlajku**

z- **s-** **vz-**

Obraz č. 16 - doplňovací cvičení

Doplň písmeno do slova a čti.

k	p	n
píse_	náku_	melou_
_oleno	_rase	_anuk
lo_et	drá_y	seme_a

Obraz č. 17 - doplňovací cvičení

Doplň ú, nebo ů.

d_m, hrad_, _hel, _der,
pr_svitný, ch_ze, l_žko,
_hoř, _čes, rohlík_

Znáš další slova, která obsahují ú, nebo ů?

Obraz č. 18 – doplňovací cvičení

Slož slova podle obrázků.

ma to no ky
kost šle au ha

Obraz č. 19 – doplňovací cvičení

Doplň, jak dělají tato zvířata.
😊 Pokud nevíš, poslouchej

 Koza dělá
.....

 Kůň dělá
.....

 Kráva dělá
.....

 Pes dělá
.....

 Kočka dělá
.....

Obraz č. 20 – doplňovací cvičení

Hod' kostkou, přečti písmeno a řekni slovo, které jím začíná.

2.2 Obměňovací cvičení

Obraz č. 1 – obměňovací cvičení

Edit
Reset

0

S E T V J V Á

rozkazovací způsob ve 2. os., č.j.
slovesa „vstávat“

Clue

Obraz č. 2 – obměňovací cvičení

Podstatná jména v závorce nahrad' tvary přídavných jmen.

(plech)	střecha	?
v (papír)	sáčku	?
(brankář)	zákrok	?
(pes)	bouda	?
(maminka)	svátek	?

Vytvoř věty pomocí vhodného slovesa.

auto - silnice

.....

mléko - sklenice

.....

pasta na zuby - zubní kartáček

.....

maminka - večeře

.....

sjezdvačí

**Podstatná jména v závorkách napiš ve
správném tvaru.**

U (okno) **stojí psací stůl.**

Ke (stůl) **je přistrčeno křeslo a
vedle** (stůl) **stojí knihovna.**

Na (stůl) **leží několik**

(kniha). Na (stěna) **za**

(stůl) visí lampa. Ve (stůl) **je**

několik zásuvek. Pod (stůl) **je**

malý koberec.

Obraz č. 5 – obměňovací cvičení

Napiš v množném čísle.

V zoologických zahradách žijí krásní(plameňák).

..... (dítě) měly pěkné známky.

Nejmladší (běžec) doběhli jako třetí.

Obraz č. 6 – obměňovací cvičení

EditReset?

a a J n

dívčí jméno

Clue

Obraz č. 7 – obměňovací cvičení

Slova v závorkách nahrad' tvary v budoucím čase.

Dni (se prodlužovat)

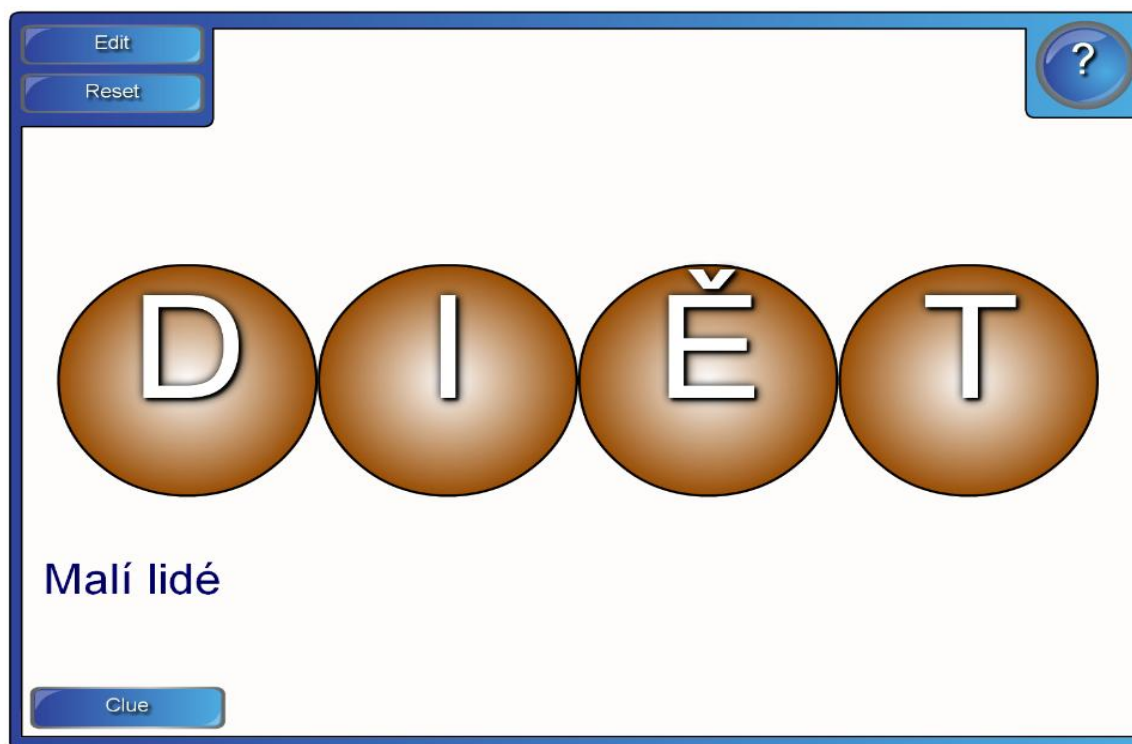
Brzy (přijít)léto.

V přírodě (být) krásně.

Vlaštovky (létat) nízko nad zemí.

My (užívat si)letních prázdnin.

Obraz č. 8 – obměňovací cvičení

Edit

Reset

?

D I Ě T

Malí lidé

Glue

Obraz č. 9 – obměňovací cvičení

Slovesa v závorkách uveďte v minulém čase.

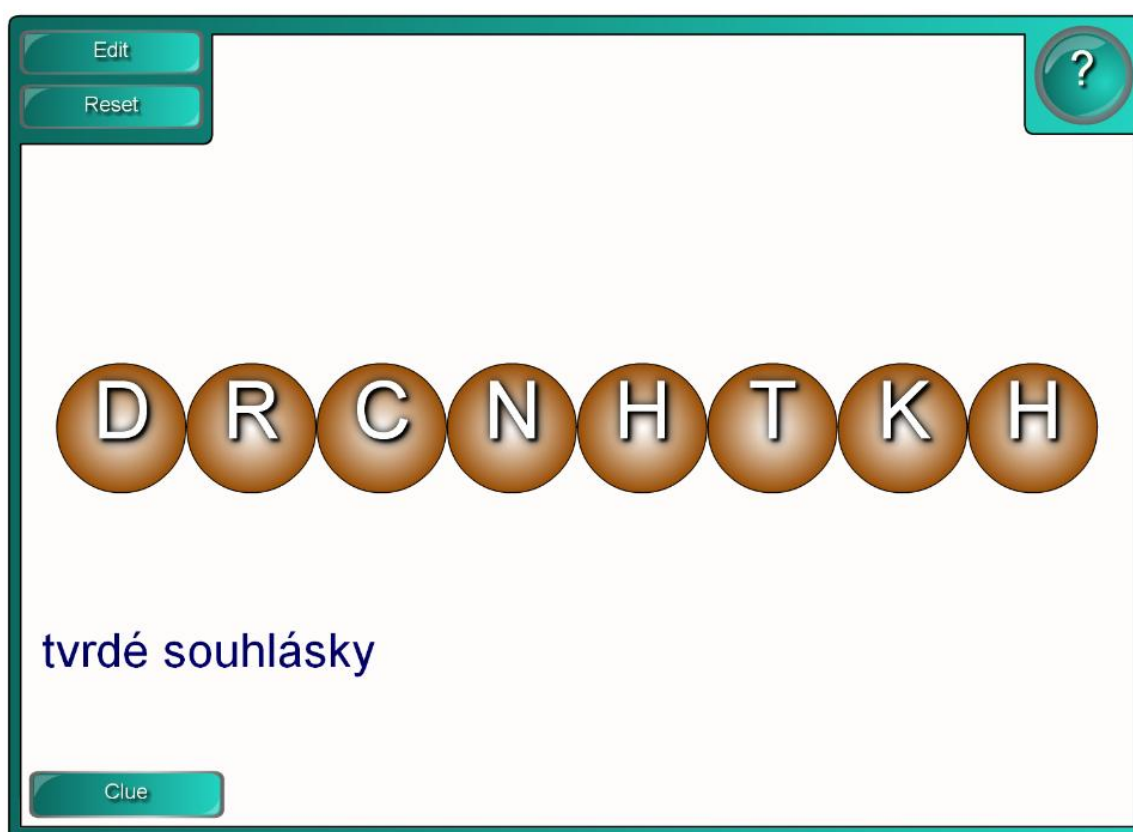
Již se [] (přiblížit) Vánoce. []
(Mít) jsme před nimi spoustu práce.
Maminka ani tatínek []
(nezahálet), určitě nám []
(nakoupit) krásné dárky. Sestry mi []
(říkat), že určitě budu mít radost.
Doufám, že se [] (nesplést se).

Obraz č. 10 – obměňovací cvičení

**Napiš tato slova ve všech pádových
otázkách**

matka	otec	syn	rod
mat....	ot....	syn....	rod....
mat....	ot....	syn....	rod....
mat....	ot....	syn....	rod....
mat....!	ot....!	syn....! syn....!	rod....!
mat....	ot...., ot....	syn...., syn....	rod....
mat....	ot....	syn....	rod....

Obraz č. 11 – obměňovací cvičení

Edit

Reset

?

D R C N H T K H

tvrdé souhlásky

Clue

Obraz č. 12 – obměňovací cvičení

Najdi nespisovný tvar slova a nahrad' ho spisovným.

Vzal jsem si malej kousek chleba.

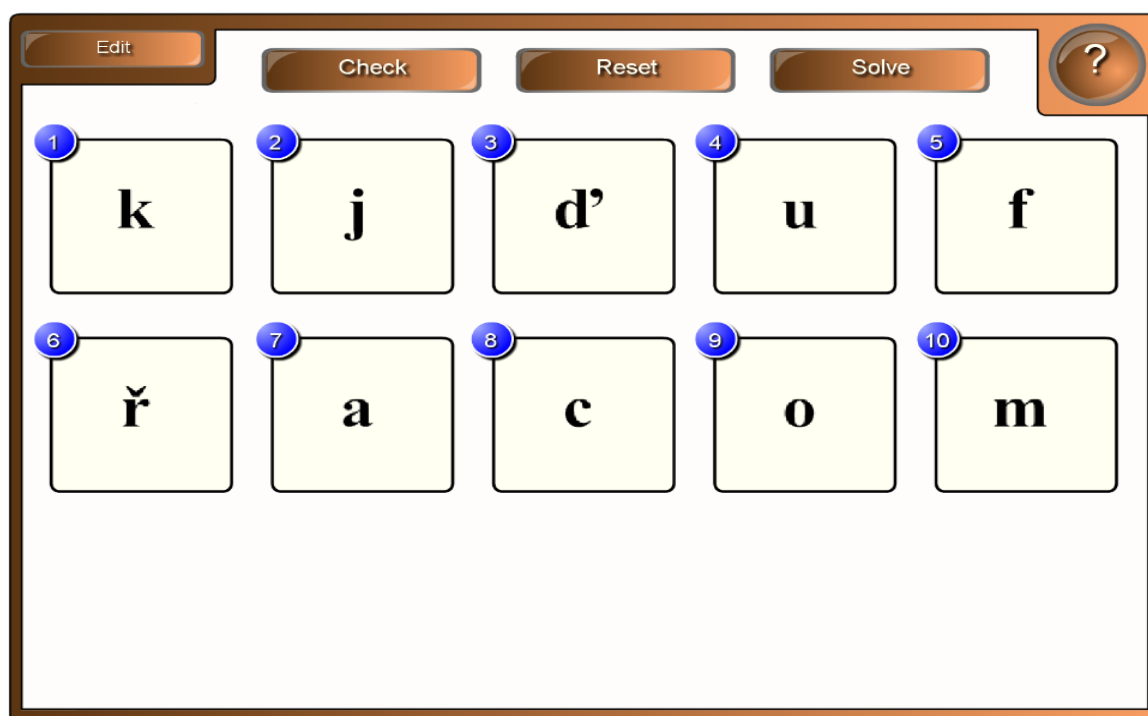
Viděli jsme dva pěkný kocoury.

Ráno sem se dobře najed.

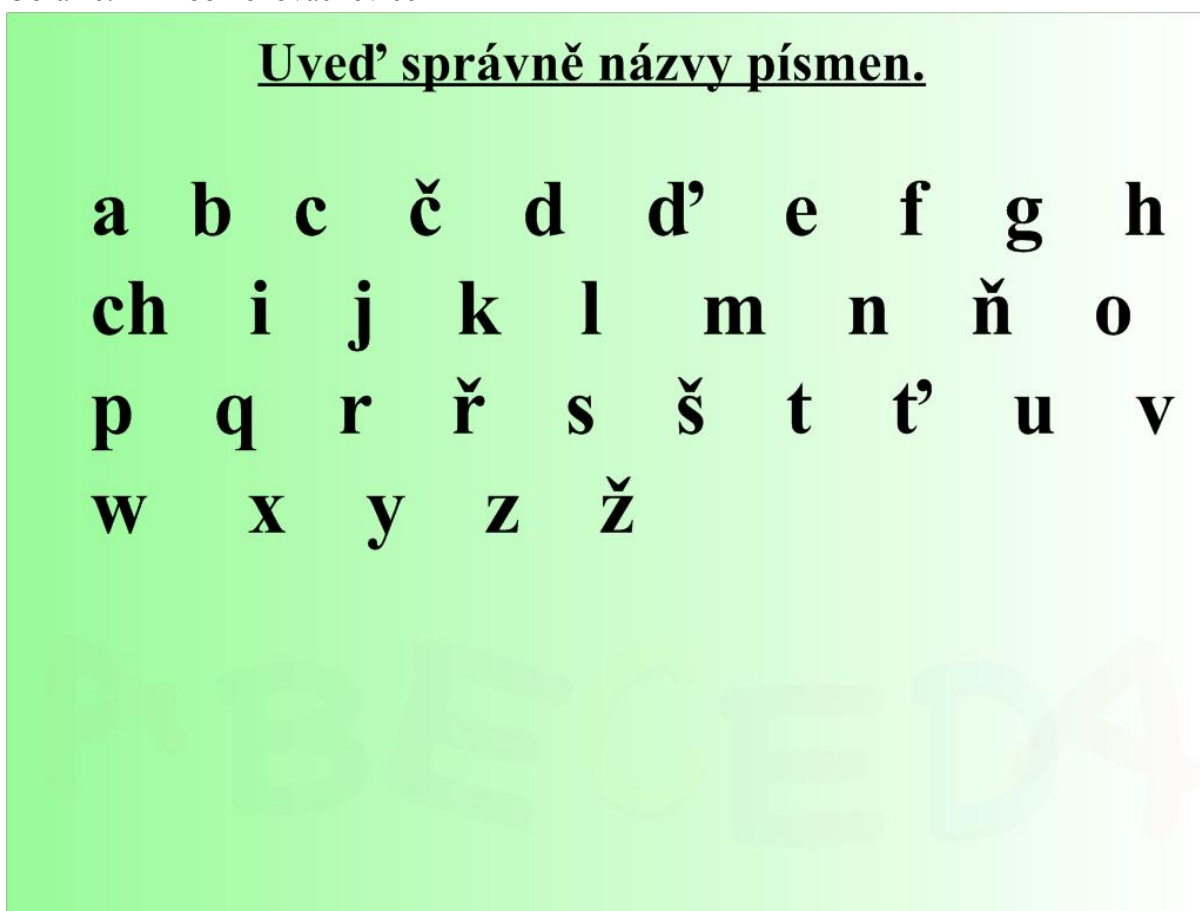

★ kontrolu proved' kliknutím na slovo

Obraz č. 13 – obměňovací cvičení

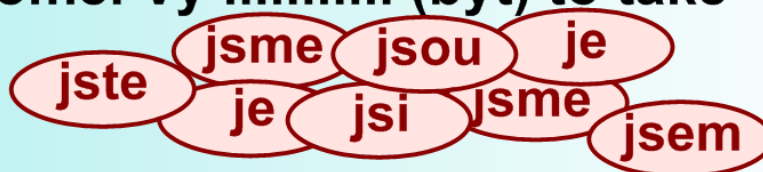

Obraz č. 14 – obměňovací cvičení

**Sloveso být uveď v náležitém tvaru
přítomného času.**

**Kdo to tam (být)? Já (být)
ještě malý chlapec. My (být)
úspěšní sportovci. Co ty (být)
zač? Tatínek (být) ještě v práci.
Holky (být) mazaná stvoření. Já
a má rodina (být) nájemníky v
našem domě. Vy (být) to také
viděli?**

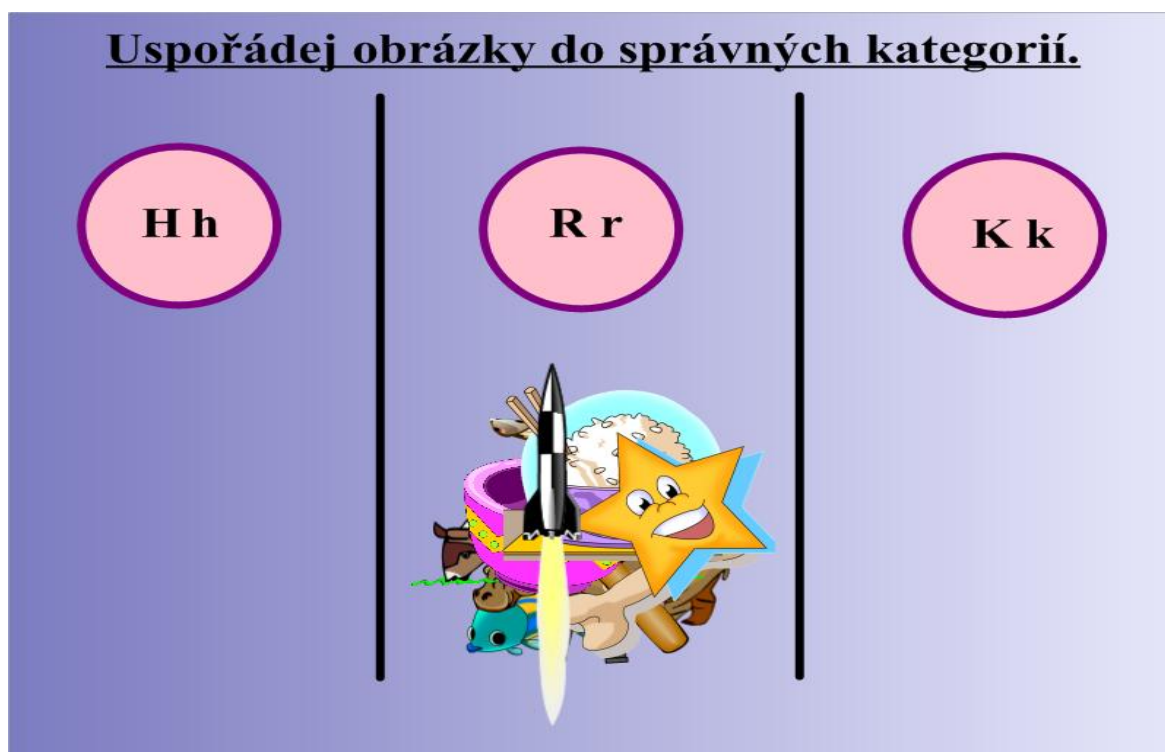

**Změň předpony ve slovech tak, aby se
změnil jejich význam.**

PŘEHLED	SLET	PODCHOD

2.3 Problémová cvičení

Obraz č. 1 – problémové cvičení

Obraz č. 2 – problémové cvičení

Edit

Q.1

?

Co vyjadřují podstatná jména?

A počet nebo pořadí

B zastupují názvy osob, zvířat, věcí nebo na ně ukazují

C názvy osob, zvířat, věcí, vlastností a dějů

D vyjadřují děj

Obraz č. 3 – problémové cvičení

Edit		Check	Reset	Solve	?
mě, mne 2., 4. pád	mně, mi 3. pád	mně 6. pád			
Přijď ráno se oml ...	Měli pro	Povídali s ...		
... se nik ...	Ode ... nic ...	Půjč	Nikdo se		

Obraz č. 4 – problémové cvičení

Které písmeno/ slovo do řady nepatří?

r h d t ř n ?

a p i o y u ?

housle kytyra pila triangl klavír ?

Obraz č. 5 – problémové cvičení

Které slovo do řady nepatří?

?

pes, les, vlk, dno, blok, letadlo

?

podlaha, stůl, okno, dřevo, umyvadla, vana

?

lyže, plyš, mlýn, chmýří, lýtko, pelyněk

Obraz č. 6 – problémové cvičení

Uveď, které slovo do řady nepatří.

?

stavět běhat létat pilot skákat

?

hrana mléko srst kůže báseň

Obraz č. 7 – problémové cvičení

Přečti příběh

Maminka nakupovala potraviny k večeři. Když přišla domů, zjistila, že nemá peněženku. Přemýšlela, kde ji nechala, ale nemohla si vzpomenout. Venku už byla tma a lilo jako z konve. Děti hlady neviděly...

**Jak byste v roli maminky postupovali vy?
Navrhněte více řešení.**

Obraz č. 8 – problémové cvičení

Dokážeš přečíst ukryté slovo?

😊 Znázorni stejným způsobem název budovy, ve které se právě nacházíš. 😊

Obraz č. 9 – problémové cvičení

Najdi slova

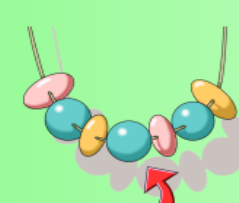
A P S E K O

2.4 Substituční a transformační cvičení

Obraz č. 1 - substituční cvičení

**Vytvoř věty s opačným významem
vyznačených slov.**

 Lenka má na krku **dlouhé** korále.
.....

 Má **plnou** peněženku.
.....

 Jára běhá velmi **rychle**.
.....

Obraz č. 2 - substituční cvičení

Najdi nespisovný tvar slova a nahrad' ho spisovným.

Vzal jsem si malej kousek chleba.

Viděli jsme dva pěkný kocoury.

Ráno sem se dobře najed.

★ kontrolu proved' kliknutím na slovo

Obraz č. 3 - substituční cvičení

Vyznačené slovo nahrad' jiným se stejným významem.

Z hřiště se ozývaly **veselé dětské hlasy.**

.....

Maminka upekla **výborné domácí koláče.**

.....

Obraz č. 4 - substituční cvičení

Vytvoř věty pomocí vhodného slovesa.

auto - silnice

.....
mléko - sklenice

.....
pasta na zuby - zubní kartáček

.....
maminka - večeře

.....
sedět

Obraz č. 5 - transformační cvičení

Utvoř z věty jednoduché souvětí.

Večer jsem šla brzy spát.

Šla jsem spát brzy, abych se vyspala.

.....
Byla jsem se nechat u kadeřnice ostříhat.

.....
Odpoledne jsme šli s kamarády ven.

Obraz č. 6 - transformační cvičení

Nač myslí dívky na obrázku? Řekni to spolužákovi.

„Gymnastika mi opravdu jde.“

„Ráda tančím.“

?

Obraz č. 7 - transformační cvičení

Odpověz na otázku celou větou.

Po rozednění les oživil. *Kdy les oživil?*

.....

Sportující lidé nebývají nemocní.

Kteří lidé nebývají nemocní?

.....

Utvoř souvětí podle daného vzorce.

V NAŠÍ TŘÍDĚ

V1 a V2.

.....

V1, ale V2.

.....

Když V1, V2.

.....

Obraz č. 2- modelové cvičení

Přiřaď slova ke správnému modelu.

j e z e v e c x O x O x O x	k r k x ⊗ x
---	-----------------------

x O x	b o t a l i s t o n o š p r a k p u d r l e s v r á n a
x O x ⊗	
x x O x O	
x O x x O x O x	
x x O x	
x O x O	

Obraz č. 3- modelové cvičení

Vytvoř větu jednoduchou podle vzorce.

.....
(kde?) **přísudek** **=====** **podmět** **(jaký?)**

.....

Obraz č. 4- modelové cvičení

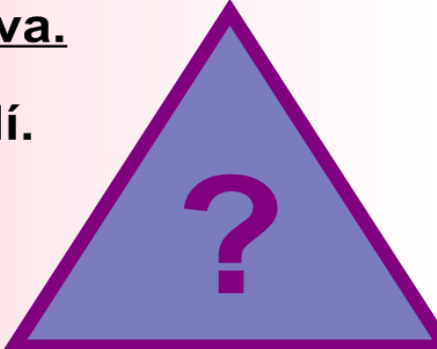
Najdi co nejvíce slov podle modelu.

X O I X O

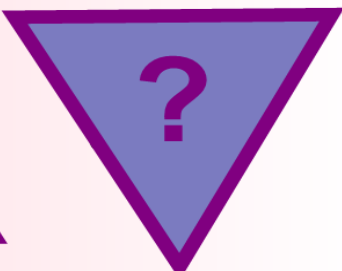

X O I X O I X O

Vyber vhodná slova.

V pokoji šest židlí.

**Přírodou jsme se pomalu
a překrásné okolí.**

Obraz č. 2 - stylizační cvičení

Poskládej ze slov věty

.....
.....
.....
.....

žížalky. mraky. Maminka
zastihli okna. bytě a trávě
šedivé Jeli broučci, plují v Po strýčka
žijí brzy, všechna umyla v obloze
mravenci aby

Obraz č. 3 - stylizační cvičení

Sestav z uvedených slov větu.

obilí.
poli
roste
Na

medaili.
sportovec
Náš
zlatou
získal

Obraz č. 4 - textové cvičení

Edit Check Reset Solve ?

Na těch tlapičkách nemají prsty, jako má člověk, jenom takové malé polštářky

A tak nemohli dělat všechno tak, jak to dělají lidé.

Tam spolu bydleli a chtěli všechno dělat tak, jak to dělají velcí lidé.

Ale oni to vždycky tak neuměli, protože mají malé a nešikovné tlapičky.

To bylo tenkrát, když pejsek a kočička ještě spolu hospodařili.

Měli u lesa svůj malý domeček.

Jak příběh pokračuje?

Byl jednou jeden princ a ten si chtěl vzít princeznu, ale měla to být opravdová princezna. Sjezdil celičký svět, aby takovou princeznu našel. Vrátil se však domů a byl velice smutný, protože by si tuze rád vzal opravdovou princeznu.

Jednou večer se všichni chystali ke spánku, když vtom někdo zaklepal na bránu. ...

Opiš tento text.

Veverka bezstarostně hopkovala na kraji lesa. Najednou z křoví vyrazila kuna. Veverka ji v posledním okamžiku zpozorovala - hup na strom a kuna za ní.

Obraz č. 2- jazykový rozbor

Edit Reset ?

- 1 **Vyhledej v textu podstaná jména - podtrhni je rovnou čarou**
- 2 **Vyhledej v textu slovesa a podtrhni je vlnkou**
- 3 **Napiš, kolik je v textu předložek**
- 4 **Vyhledej v textu přídavné jméno a napiš k němu slovo opačného významu**
- 5 **Vysvětli význam slova „bezstarostně“**

Obraz č. 3- opis

Opiš.

**Teta Jana má mimino.
To je veliká novina.
Máma povídá o zlé koze.
Pepa jde kolem školy.**

Obraz č. 4- jazykový rozbor

The image shows a software interface for language analysis. At the top, there are two buttons: "Edit" and "Reset". In the top right corner, there is a circular icon with a question mark. The main area contains five numbered tasks:

- 1** Najdeš mezi některými větami souvislost?
- 2** Vytvoř zdrobněliny slov: teta, mimino, novina, máma, koza, Pepa, škola
- 3** Vypiš z textu všechna vlastní jména.
- 4** Změň věty oznamovací na tázací.
- 5** Odpovídej na otázky. Kdo má mimino? Co je velká novina? O čem povídá máma? Kudy jde Pepa?